

Preču brīva aprīte

Rokasgrāmata par to Līguma noteikumu piemērošanu, kas reglamentē preču brīvu aprīti

Eiropas Komisija

Uzņēmējdarbība un rūpniecība

Preču brīva aprīte

Rokasgrāmata par to Līguma
noteikumu piemērošanu,
kas reglamentē preču brīvu aprīti

Sagatavojis un izstrādājis Uzņēmējdarbības un rūpniecības
ģenerāldirektorāta C direktorāts — Reglamentējošā politika

Juridisks paziņojums

Ne Eiropas Komisija, ne arī kāda cita persona, kas rīkojas tās vārdā, nevar būt atbildīga par to, kā šajā publikācijā ietvertā informācija var tikt izmantota, kā arī par jebkādām kļūdām, kas var atklāties, neskatoties uz rūpīgu sagatavošanu un pārbaudi. Šajā publikācijā paustais viedoklis nav uzskatāms par Eiropas Komisijas viedokli.

Atsauksmes un ieteikumus par šo dokumentu sūtīt Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāta C.2. nodaļai.

Interneta žurnālā *Enterprise & Industry* (http://ec.europa.eu/enterprise/e_i/index_en.htm) ietvertas šādas tēmas: MVU, inovācijas, uzņēmējdarbība, vienotais tirgus, konkurētspēja un vides aizsardzība, labāka pārvalde, dažādu nozaru rūpniecības politika u. c.

Žurnāla iespiesto izdevumu angļu, franču un vācu valodā publicē trīs reizes gadā. Jūs varat to pasūtīt internetā (http://ec.europa.eu/enterprise/e_i/subscription_en.htm) un saņemt pa pastu bez maksas.

**Europe Direct dienests jums palīdzēs rast atbildes
uz jautājumiem par Eiropas Savienību**

**Bezmaksas tālruņa numurs (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*): Daži mobilā tālruņa operatori aizliedz pieeju 00 800 numuriem,
vai arī par zvanišanu uz šiem tālruņa numuriem var būt jāmaksā.

Plašāka informācija par Eiropas Savienību ir pieejama tīmekļa vietnē <http://europa.eu>.

Kataloga dati atrodami šīs publikācijas beigās.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2010

ISBN 978-92-79-13482-1

doi:10.2769/25780

© Eiropas Savienība, 2010. gads

Pārpublicēšana ir atļauta, norādot avotu, ja nav noteikts citādi.

Lai izmantotu/pārpublicētu materiālu, par kuru norādīts, ka autortiesības pieder trešai pusei, jāsaņem atļauja no autortiesību subjekta(-iem).

Priekšējā vāka attēls: *Freight containers* © Binkski #15628201 — Fotolia.com

Printed in Belgium

ĪSPIESTS UZ BALTA, HLORU NESATUROŠA PAPIĀRA

Priekšvārds

Šī rokasgrāmata par to Līguma noteikumu piemērošanu, kas reglamentē preču brīvu apriti, ir izveidota, lai no praktizējoša jurista viedokļa sniegtu ieskatu vēsturiskajās norisēs un jaunajās problēmās jomā, kas ir būtiska saistībā ar Eiropas integrāciju. Preču iekšējais tirgus ir viens no Eiropas projekta veiksmes apliecinājumiem, un tas joprojām ir galvenais izaugsmes virzītājspēks Eiropas Savienībā (ES).

Šī nav pirmā šāda veida rokasgrāmata, tomēr iepriekšējie izdevumi galvenokārt tika izstrādāti kā praktisks līdzeklis, kas dod iespēju kandidātvalstīm un/vai valstu iestādēm iepazīties ar EK līguma 28.–30. panta jēdzienu. Šis ir sīkāk izstrādāts izdevums. Tajā atspoguļota pieredze, ko savā darbā guvis Komisijas dienests, kas ir atbildīgs par to Līguma noteikumu piemērošanu, kas reglamentē preču brīvu tirdzniecību*, un raksturoti tirdzniecības šķēršļi, kas bija un joprojām ir sastopami praksē. Rokasgrāmatā apkopota un ar komentāriem papildināta attiecīgā Tiesas prakse, tomēr tā nepretendē uz pilnīgu šī temata izklāstu. Rokasgrāmatas mērķis galvenokārt ir vērst uzmanību uz jautājumiem, kas radušies, praksē piemērojot minētos Līguma noteikumus, un sniegt uz tiem atbildes.

Rokasgrāmata var noderēt dalībvalstu pārvaldes iestādēm gan saistībā ar pastāvošo normatīvo vidi, gan jaunu valsts tiesību aktu izstrādē. Vadlīnijas šajā nesaskaņotajā jomā var būt noderīgas arī praktizējošiem juristiem, kas sniedz padomus klientiem iekšējā tirgus jautājumos. Visbeidzot interese par iekšējo tirgu vienmēr ir izrādījušas trešās valstis, kas ir vēlējušās izprast Eiropas tirgus tiesisko regulējumu un mācīties no Eiropas pēdējo 50 gadu pieredzes. Rokasgrāmata var sniegt lietderīgu informāciju šai sakarā.

Rokasgrāmatā iztirzāti 2009. gada 31. decembrī spēkā esošie ES tiesību akti un Tiesas prakse. Kopienas tiesību akti un Tiesas spriedumi pieejami *EUR-Lex* (<http://eur-lex.europa.eu>) tīmekļa vietnē. Spriedumi, kas izdoti pēc 1997. gada 17. jūnija, pieejami arī Tiesas tīmekļa vietnē (<http://curia.europa.eu>).

Šī rokasgrāmata nav juridiski saistošs dokuments, un tā ne vienmēr atspoguļo Komisijas oficiālo nostāju.

Pēc tam, kad stājās spēkā Lisabonas līgums, EK līgums tika grozīts un pārdēvēts par Līgumu par Eiropas Savienības darbību (LESD). Noteikumi par preču brīvu apriti (EKL ex 28.–30. pants) paliek nemainīgi, bet ar jauno numerāciju tie būs LESD 34.–36. pants. Citiem pantiem arī tiek mainīta numerācija. Šajā rokasgrāmatā izmantos jauno LESD numerāciju, arī atsaucoties uz Tiesas spriedumiem, kas izdoti saskaņā ar EK līgumu.

(*) Šo rokasgrāmatas otro izdevumu sagatavoja un izstrādāja *Santiago Barón Escámez, Sylvia Ferretti, Juliana Frendo, Octavien Ginalski, Maciej Górka, Hans Ingels, Christos Kyriatzis, Florian Schmidt, Carolina Stege, Laura Stočkutė un Yiannos Toliás*. Atsauksmes un ieteikumus par šo rokasgrāmatu sūtīt Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāta C.2. nodaļai.

Satura rādītājs

Priekšvārds	3
1. Preču brīvas aprites nozīme 21. gadsimta iekšējā tirgū	8
2. Līguma noteikumi	9
3. LESD 34. panta piemērošanas joma	9
3.1. Vispārēji nosacījumi	9
3.1.1. Nesaskaņotā joma	9
3.1.2. Jēdziena "preces" nozīme	9
3.1.3. Pārrobežu un tranzīta tirdzniecība	10
3.1.4. Adresāti	10
3.1.5. Aktīvie un pasīvie pasākumi	10
3.1.6. De-minimis noteikuma trūkums	11
3.1.7. Teritoriālā piemērošana	11
3.1.8. Kvantitatīvie ierobežojumi	11
3.1.9. Pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību	11
3.1.10. Tirdzniecības nosacījumi	12
3.1.11. Lietošanas ierobežojumi	14
3.2. Savstarpējās atzīšanas princips	15
3.3. Tipiskie tirdzniecības šķēršļi	15
3.3.1. Valsts pasākumi, kas saistīti ar importu (importa atļaujas, pārbaudes un kontroles)	15
3.3.2. Pienākums iecelt pārstāvi vai nodrošināt uzglabāšanu importētājā dalībvalstī	15
3.3.3. Valsts cenu regulēšanas noteikumi un atlīdzināšana	16
3.3.4. Valsts noteikti aizliegumi attiecībā uz konkrētiem ražojumiem vai vielām	17
3.3.5. Tipa apstiprināšana	18
3.3.6. Atļaujas izsniegšanas procedūra	18
3.3.7. Tehniskie noteikumi, kuros iekļautas prasības preču izskatam (svars, sastāvs, izskats, marķējums, forma, izmērs, iepakojums)	18
3.3.8. Reklāmas ierobežojumi	18
3.3.9. Prasība attiecībā uz depozīta sistēmu	19
3.3.10. Norādes par izcelsmi, kvalitātes zīmes, aicinājums pirkt vietējos ražojumus	19
3.3.11. Pienākums izmantot valsts valodu	20
3.3.12. Ierobežojumi attiecībā uz tālpārdošanu (pārdošana internetā, pa pastu utt.)	20
3.3.13. Personiskai lietošanai paredzēto preču ieviešanas ierobežojumi	21
4. Citi jautājumi, kas saistīti ar LESD 34. pantu	22
4.1. Medikamentu un augu aizsardzības līdzekļu paralēlais imports	22
4.2. Automobiļu reģistrācija	22
5. Eksporta ierobežojumi (LESD 35. pants)	24
5.1. "Eksports"	24
5.2. Kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību	24

6. Pamatojumi tirdzniecības šķēršļiem	25
6.1. LESD 36. pants	25
6.1.1. Sabiedrības morāle, sabiedriskā kārtība un valsts drošība	25
6.1.2. Cilvēku veselības un dzīvības aizsardzība un dzīvnieku un augu aizsardzība (piesardzības princips)	26
6.1.3. Nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzība	26
6.1.4. Rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzība	27
6.2. Obligātās prasības	27
6.2.1. Vides aizsardzība	27
6.2.2. Patērētāju aizsardzība	28
6.2.3. Citas obligātās prasības	28
6.3. Samērīguma pārbaude	29
6.4. Pierādīšanas pienākums	29
7. Saistība ar citām brīvībām un citiem Līguma pantiem, kas attiecas uz preču brīvu apriti	30
7.1. LESD 45. pants — darba ņēmēju pārvietošanās brīvība	30
7.2. LESD 56. pants — pakalpojumu sniegšanas brīvība	30
7.3. LESD 63. pants — kapitāla brīva aprite	31
7.4. LESD 37. pants — valsts monopoli	31
7.5. LESD 107. pants — valsts atbalsts	31
7.6. LESD 30. pants — muitas savienība	32
7.7. LESD 110. pants — noteikumi par nodokļiem	32
7.8. LESD 114. pants — tiesību aktu tuvināšana	33
7.9. LESD 346., 347. un 348. pants	33
7.10. LESD 351. pants	33
8. Saistītie sekundārie tiesību akti	35
8.1. Direktīva 98/34/EK, ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko standartu un noteikumu, kā arī informācijas sabiedrības pakalpojumu noteikumu jomā	35
8.2. Regula (EK) Nr. 2679/98 — “zemeņu” regula	35
8.3. Regula (EK) Nr. 764/2008 — “savstarpējās atzīšanas” regula	35
9. LESD 34. un 35. panta izpilde	36
9.1. Tiešā ietekme — izpilde privātajā jomā	36
9.2. SOLVIT tīkls	36
9.3. Pārkāpumu konstatēšanas procedūra saskaņā ar LESD 258. un 260. pantu	36
9.3.1. LESD 258. un 260. pantā noteiktā procedūra	36
9.3.2. Sūdzības	36
9.3.3. Prioritātes un Komisijas rīcības brīvība	37

Pielikumi	38
A. Svarīgi paziņojumi saistībā ar LESD 34. pantu	38
B. Teritoriālā piemērošana	39
<i>Teritorijas, uz kurām attiecas LESD 34. pants</i>	39
<i>Teritorijas, uz kurām LESD 34. pants neattiecas</i>	39

1. Preču brīvas aprites **nozīme** 21. gadsimta iekšējā tirgū

Preču brīva aprīte ir viens no Eiropas projekta veiksmes apliecinājumiem. Tā ir palīdzējusi izveidot iekšējo tirgu, kura priekšrocības tagad izmanto Eiropas pilsoņi un uzņēmumi un kas ir ES politikas virzienu pamatā. Šodienas iekšējais tirgus ļauj brīvi pirkt un pārdot ražojumus 27 dalībvalstīs, kuru kopējais iedzīvotāju skaits pārsniedz 490 miljonus. Iekšējais tirgus piedāvā patērētājiem plašu ražojumu klāstu un dod tiem iespēju meklēt labākos piedāvājumus. No preču brīvas aprītes gūst labumu arī uzņēmumi. Aptuveni 75 % ES iekšējās tirdzniecības ir preču tirdzniecība. Pēdējās desmitgadēs izveidotais Eiropas vienotais tirgus palīdz ES uzņēmumiem izveidot stabilu pamatu vidē, ko raksturo atvērtība, daudzveidība un konkurence. Šis iekšējais potenciāls veicina izaugsmi un darba vietu radīšanu Eiropas Savienībā un piedāvā ES uzņēmumiem resursus, kas tiem vajadzīgi, lai veiksmīgi darbotos citos pasaules tirgos. Tāpēc pareiza preču iekšējā tirgus darbība ir būtiska, lai šodien un turpmāk nodrošinātu ES labklājību globalizētas ekonomikas apstākļos¹.

No juridiskā viedokļa preču brīvas aprītes principam ir bijusi galvenā nozīme iekšējā tirgus izveidē un attīstībā. Tā ir viena no EK līgumā noteiktajām ekonomiskajām brīvībām. EK līguma 28.–30. pantā noteikta šī principa darbības joma un saturs, aizliedzot nepamatotu iero-

bežojumu noteikšanu ES iekšējai tirdzniecībai. Mūsdienās iekšējo tirgu nereglamentē tikai šie trīs Līguma panti. Saskaņotu tiesību aktu ieviešana daudzās jomās ir precizējusi iekšējā tirgus nozīmi un tādējādi konkretizējusi preču brīvas aprītes principu, attiecinot to uz konkrētiem ražojumiem. Tomēr Līgumā noteiktais princips joprojām ir iekšējā tirgus pamats un aizsargs.

Ir likvidēti daudzi no galvenajiem ierobežojumiem, kas traucēja preču brīvu aprīti. Sagatavošanās darbs tika veikts līdz ar vienotā Eiropas tirgus ieviešanu 1993. gadā, bet pilsoņu un uzņēmumu sūdzības, ko Komisija nepārtraukti saņēma, liecina, ka pat vislielākie centieni pagātnē nav likvidējuši visus tirdzniecības šķēršļus. Jo īpaši mazie un vidējie uzņēmumi ar tiem joprojām saskaras. Tādēļ šie uzņēmumi bieži vien izvēlas darboties tikai dažās atsevišķās dalībvalstīs, nevis visā iekšējā tirgū, jo tiem rodas grūtības saistībā ar dažādajiem valstu noteikumiem attiecībā uz tehniskajām prasībām ražojumiem jomās, kur vēl nav notikusi saskaņošana. Turklāt piekļuvi tirgum var sarežģīt mazumtirdzniecības vai cenu noteikumu atšķirības, kuras uzņēmumiem citās dalībvalstīs nav zināmas.

Tajā pašā laikā jaunas problēmas rada novatoriski jaunie ražojumi un tehnoloģiskā attīstība.

Ja valsts normatīvo vidi nepielāgo šīm norisēm, tā drīz vien var traucēt pārrobežu tirdzniecību. Turklāt mūsdienu informācijas tehnoloģijas, piemēram, internets, atvieglo pārrobežu iepirkšanos un aktualizē nepieciešamību ātri un viegli pārvest preces no vienas dalībvalsts uz citu. Tādējādi dažās jomās parādās tādi tirdzniecības ierobežojumi, kādu iepriekš nebija.

Tomēr preču brīva aprīte nav absolūts lielums. Noteiktos apstākļos sevišķi svarīgi politiskie mērķi var noteikt vajadzību pēc ierobežojumiem vai pat aizliegumiem, kas kavē brīvu tirdzniecību, bet palīdz sasniegt svarīgus mērķus, piemēram, nodrošināt vides vai cilvēku veselības aizsardzību. Ņemot vērā galvenās globālās norises, nav nekāds pārsteigums, ka pēdējos gados ir notikuši padarīt preču brīvu aprīti "zaļāku", uzsverot, ka dažus pamatojumus laika gaitā varētu uztvert citādi. Tādējādi, piemērojot ES tiesības, pastāvīgi ir jācenšas sabalansēt dažādus, reizēm pilnīgi pretējus mērķus, un nodrošināt līdzsvarotas un atbilstošas pieejas izvēli.

Šodien preču brīva aprīte ietver vairākus politikas virzienus un sekmīgi iekļaujas uzticamā iekšējā tirgū, kas nodrošina vieglu piekļuvi augstas kvalitātes ražojumiem un citu sabiedrības interešu augsta līmeņa aizsardzību.

¹ Sal. ar Komisijas paziņojumu "Iekšējais preču tirgus. Eiropas konkurētspējas stūrakmens", COM(2007) 35 galīgā redakcija.

2. Līguma noteikumi

Galvenie Līguma noteikumi, kas reglamentē preču brīvu apriti, ir:

- LESD 34. pants, kas attiecas uz ES iekšējo importu un aizliedz "kvantitatīvus ierobežojumus un citus pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību" dalībvalstu starpā;
- LESD 35. pants, kas attiecas uz eksportu no vienas dalībvalsts un citu un arī aizliedz "kvantitatīvus ierobežojumus un citus pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību";
- LESD 36. pants, kas paredz ar noteiktiem īpašiem apsvērumiem pamatotas atkāpes no LESD 34. un 35. pantā noteiktajām iekšējā tirgus brīvībām.

Līguma nodaļā par kvantitatīvo ierobežojumu aizliegumu starp dalībvalstīm, tostarp arī LESD 37. pantā, ir iekļauti noteikumi par komerciālu valsts monopoli pielāgošanu. Līguma 31. panta nozīme un saistība ar LESD 34.–36. pantu tiks īsi raksturota šīs rokasgrāmatas 7. nodaļā.

3. LESD 34. panta **piemērošanas joma**

3.1. Vispārēji nosacījumi

3.1.1. NESASKAŅOTĀ JOMA

Lai gan LESD 34.–36. pants lika pamatus preču brīvas aprites vispārējam principam, šie panti nav vienīgais juridiskais kritērijs, kas ļauj izvērtēt dalībvalstu pasākumu atbilstību iekšējā tirgus noteikumiem. Šos Līguma pantus nepiemēro, ja attiecīgā ražojuma brīvas aprites noteikums pilnībā saskaņo konkrētāki ES tiesību akti, jo īpaši, ja attiecīgā ražojuma tehniskos rādītājus vai pārdošanas apstākļus saskaņo ES pieņemtās direktīvas vai regulas. Dažos citos gadījumos par vispārējiem LESD 34.–36. panta noteikumiem pārāki ir konkrētāki Līguma noteikumi, piemēram, LESD 110. pants, kas attiecas uz tādiem noteikumiem par nodokļiem, kas var likt šķēršļus iekšējam tirgum.

Jebkuru ar sekundārajiem tiesību aktiem saistītu valsts pasākumu izvērtē, ņemot vērā saskaņojošos noteikumus, nevis Līguma noteikumus².

Tas tā ir tādēļ, ka var uzskatīt, ka saskaņojošie tiesību akti, nosakot faktiskās tiesības un pienākumus, kuri jāievēro attiecībā uz konkrētiem ražojumiem, pamato preču brīvas aprites principu. Tāpēc visas problēmas, uz kurām attiecas saskaņojošie tiesību akti, ir jāanalizē, ņemot vērā šos konkrētos noteikumus, nevis Līgumā iekļautos vispārīgos principus.

Tomēr pat pēc 50 gadus ilgiem aktīviem Kopienas likumdevēju centieniem nodrošināt saskaņotus noteikumus, Līguma noteikumi par preču brīvu apriti joprojām ir vajadzīgi. To darbības joma joprojām ir pietiekami plaša. Attiecībā uz noteiktiem apstākļiem un/vai ražojumiem saskaņošana nav notikusi vai arī tā ir daļēja. Visos gadījumos, kad nepastāv saskaņojošie tiesību akti, var izmantot LESD 34.–36. pantu.

Šai sakarā Līguma noteikumi darbojas kā aizsargs, kas nodrošina iespēju pārbaudīt katra iekšējā tirgus tirdzniecības šķēršļa atbilstību ES tiesību aktiem.

3.1.2. JĒDZIENA "PRECES" NOZĪME

LESD 34. un 35. pants attiecas uz visa veida preču un ražojumu importu un eksportu. To preču klāsts, uz kurām šie panti attiecas, ir tikpat plašs kā visu to pastāvošo preču klāsts, kurām ir ekonomiska vērtība: "ar precēm (..) Līguma nozīmē jāsaprot ražojumi, kas ir novērtējami naudas izteiksmē un kuri paši par sevi var būt tirdzniecības darījumu priekšmets"³.

Tiesa savos nolēmumos vairākkārt ir skaidrojusi kāda konkrēta ražojuma atbilstību noteiktam apzīmējumam. Mākslas darbi ir jāuzskata par precēm⁴. Tāpat preču definīcijā ietilpst arī no apgrozības izņemtās monētas, ka arī banknotes

² Lieta C-309/02 *Radlberger Getränkegesellschaft* un *S. Spitz*, Krājums, I-11763. lpp., 53. punkts.

³ Lieta 7/68 *Komisija/Itālija*, Krājums, 425. lpp.

⁴ Lieta 7/78 *Thompson*, Krājums, 2247. lpp.

un uzrādītāja čeki⁵, taču tajā neietilpst mantiskie ziedojumi⁶. Atkritumi, kas ir tirdzniecības darījuma priekšmets, jāuzskata par precēm pat tad, ja tie nav otrreiz pārstrādājami. Elektroenerģija⁷ un dabas gāze⁸ ir preces, bet televīzijas signāli⁹ nav.

Pēdējais minētais piemērs parāda, ka atšķirības noteikšana starp precēm un pakalpojumiem var būt juridiski nozīmīga. Zivis neapšaubāmi ir preces, bet uz zvejas tiesībām un maksšķerēšanas atļaujām preču brīvas aprites princips neattiecas; zvejas tiesības un maksšķerēšanas atļaujas ir uzskatāmas par "pakalpojuma sniegšanu" to Līguma noteikumu nozīmē, kas attiecas uz pakalpojumu sniegšanas brīvību¹⁰.

3.1.3. PĀRROBEŽU UN TRANZĪTA TIRDZNICĪBA

Saskaņā ar LESD 34. panta formulējumu šis pants attiecas uz tirdzniecības šķēršļiem "dalībvalstu starpā". Tāpēc, lai attiecīgo gadījumu izvērtētu saskaņā ar šo noteikumu, obligāts priekšnoteikums ir pārrobežu darījuma esamība. LESD 34.–36. pants neattiecas uz valsts pasākumiem, kas ietelmē tikai vietējās preces. Pārrobežu prasības izpildes nosacījumi ir vienkārši. Ir pietiekami, ja attiecīgais pasākums var netieši vai potenciāli traucēt ES iekšējo tirdzniecību¹¹.

Norāde uz vajadzību pēc pārrobežu darījuma nozīmē, ka ES tiesības neliedz dalībvalstīm piemērot vietējiem ražojumiem sliktāku režīmu nekā importētajiem ("atgriezeniskā diskriminācija"). Tomēr praksē šāda problēma būs reti, jo dalībvalstis parasti nav ieinteresētas negatīvi ietekmēt savās teritorijā ražotās preces. Lai gan LESD 34. pants attiecas uz gadījumiem, kad vietējo produktu izved no dalībvalsts un ievad

atpakaļ, proti, uz atpakaļiešanu¹², tomēr tas neattiecas uz gadījumiem, kad atpakaļiešanas vienīgais mērķis ir vietējo noteikumu apiešana¹³.

Pārrobežu prasību var izpildīt arī tad, ja ražojums tikai tranzītā šķērso attiecīgo dalībvalsti. Tiesa ir noteikusi, ka preču brīva aprīte rada vispārīgu principu ES iekšienē brīvi pārvadāt preces¹⁴.

Brīvas aprītes princips attiecas uz visām precēm, kas ir brīvā apgrozībā iekšējā tirgū, neatkarīgi no tā, vai tās sākotnēji ir ražotas iekšējā tirgū vai ārpus tā.

3.1.4. ADRESĀTI

LESD 34.–36. pants attiecas uz dalībvalstu veiktām pasākumiem. Tomēr šai sakarā jēdziens "dalībvalstis" jāsaprot plašā nozīmē, ar to saprot arī visas valsts iestādes neatkarīgi no tā, vai tās ir centrālās iestādes, federatīvas valsts iestādes vai jebkuras citas teritoriālās iestādes¹⁵. Līguma pantos noteiktās prasības vienādi attiecas uz dalībvalsts likumdevējām iestādēm, tiesu iestādēm un pārvaldes iestādēm¹⁶. Šīs prasības neapšaubāmi attiecas uz pasākumiem, ko veikušas visas iestādes, kas saskaņā ar publiskajām tiesībām izveidotas kā "publisko tiesību subjekti". Tas vien, ka iestāde ir dibināta saskaņā ar privāttiesībām, nenozīmē, ka pasākumus, ko tā veic, nevar attiecināt uz valsti. Tiesa ir nolēmusi, ka:

- LESD 34. pants var attiekties uz pasākumiem, ko veic profesionālā struktūra, kurai valsts tiesību aktos ir noteiktas reglamentēšanas un disciplinārās pilnvaras attiecībā uz tās darbības jomu¹⁷;

- uz valsti var attiecināt to iestāžu darbības, kuras ir dibinātas saskaņā ar privāttiesībām, bet ir noteiktas tiesību aktos, kuras galvenokārt finansē valdība vai no kādas konkrētas nozares uzņēmumu obligātajām iemaksām un/vai kuru locekļus ieceļ valsts iestādes vai kuras šīs valsts iestādes uzrauga¹⁸.

Kādā nesenā lietā Tiesa, šķiet, pat atzina, ka ierēdņa publiskus paziņojumus, kaut arī tiem nav juridiska spēka, var piedēvēt dalībvalstij un tie var būt šķērslis preču brīvai aprītei, ja šo paziņojumu adresāti attiecīgajā situācijā var saprātīgi pieņemt, ka tā ir nostāja, ko ierēdnis ir ieņēmis atbilstoši savu funkciju pilnvarām¹⁹.

Lai gan jēdziens "dalībvalsts" ir jāsaprot plašā nozīmē, tomēr tas neattiecas uz "pilnīgi" privātiem pasākumiem, piemēram, pasākumiem, ko veikušas privātpersonas vai privāti uzņēmumi.

Visbeidzot, saskaņā ar pastāvīgo Tiesas praksi LESD 34. pants attiecas arī uz ES iestāžu pieņemtiem pasākumiem. Tomēr attiecībā uz tiesas kontroli ir jāatzīst plašas izvērtēšanas pilnvaras ES likumdevējam. Tādējādi tikai pasākuma acīmredzamā nepiemērotība attiecībā pret mērķi, ko kompetentās iestādes plāno sasniegt, var skart šāda pasākuma likumīgumu²⁰.

3.1.5. AKTĪVIE UN PASĪVIE PASĀKUMI

LESD 34. pantu bieži raksturo kā aizstāvības tiesības, ko var izmantot pret valsts pasākumiem, kas rada nepamatotus šķēršļus pārrobežu tirdzniecībai. Tādējādi valsts rīcība ir LESD 34. panta pārkāpumu priekšnoteikums. Šajā nozīmē pasākumi, uz kuriem attiecas LESD 34. pants, galvenokārt ir dalībvalstu tiesību aktu saistošie noteikumi, bet arī nesaistošie pasākumi var radīt

⁵ Lieta C-358/93 *Bordesa* u.c., Krājums, I-361. lpp.

⁶ Lieta C-318/07 *Persche*, Krājums, I-359, 29. punkts.

⁷ Lieta C-393/92 *Gemeente Almelo* u.c./*Energiebedrijf IJsselmi*, Krājums, I-1477. lpp.

⁸ Lieta C-159/94 Komisija/Francija, Krājums, I-5815. lpp.

⁹ Lieta 155/73 *Sacchi*, Krājums, 409. lpp.

¹⁰ Lieta C-97/98 *Jäger*skiöld, Krājums, I-7319. lpp.

¹¹ Lieta 8/74 *Dassonville*, Krājums, 837. lpp, 5. punkts.

¹² Lieta 78/70 *Deutsche Grammophon/Metro SB*, Krājums, 487. lpp.

¹³ Lieta 229/83 *Leclerc* u.c., Krājums, 1. lpp.

¹⁴ Lieta C-320/03 Komisija/Austrija, Krājums, I-9871. lpp., 65. punkts.

¹⁵ Apvienotās lietas C-1/90 un C-176/90 *Aragonesa de Publicidad Exterior un Publivia*, Krājums, I-4151. lpp.

¹⁶ Lieta 434/85 *Allen & Hanburys*, Krājums, 1245. lpp., 25. punkts; lieta C-227/06, Komisija/Belģija, Krājumā nav publicēts, 37. punkts.

¹⁷ Skatīt apvienotās lietas 266/87 un 267/87 *The Queen/Royal Pharmaceutical Society of Great Britain*, Krājums, 1295. lpp.; lietu C-292/92 *Hünernund* u.c., Krājums, I-6787. lpp.

¹⁸ Skatīt lietu 249/81 Komisija/Irija ("Buy Irish"), Krājums, 4005. lpp.; lietu C-325/00 Komisija/Vācija, Krājums, I-9977. lpp.; lietu C-227/06 Komisija/Belģija, Krājumā nav publicēts.

¹⁹ Lieta C-470/03 *AGM-COS.MET*, Krājums, I-2749. lpp.

²⁰ Spriedums apvienotajās lietās C-154/04 un C-155/04 *Alliance for Natural Health* u.c., Krājums, I-6451. lpp., 47. un 52. punkts.

LESD 34. panta pārkāpumu²¹. Administratīvā prakse var būt aizliegts šķērslis preču brīvai aprītei, ja vien šāda prakse zināmā mērā ir pastāvīga un vispārīga²².

Ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību 4. panta 3. punkta (EKL ex 10. pants) minētos dalībvalstu pienākumus, kas nosaka, ka dalībvalstis veic visus attiecīgos pasākumus, lai nodrošinātu to pienākumu izpildi, kas izriet no šī Līguma, un ES tiesību aktu *effet utile* izpildi, LESD 34. panta pārkāpumu noteiktos apstākļos var radīt arī dalībvalsts bezdarbība, piemēram, gadījumā, ja dalībvalsts nepieņem pasākumus, kuri vajadzīgi, lai novērstu šķēršļus, kas traucē preču brīvu aprīti. Īpašu šķērslis var radīt pat privātpersonu darbība. Spriedumā lietā C-265/95 tika atzīts, ka Francija ir atbildīga par to valsts lauksaimnieku darbībām, kas mēģināja ierobežot lauksaimniecības preču importu no blakus esošajām dalībvalstīm, aizturot kravas automobiļus, kas pārvadā šīs preces, un/vai iznīcinot to kravu. To, ka valsts iestādes nevērsās pret šīm darbībām, uzskatīja par LESD 34. panta pārkāpumu, jo katras dalībvalsts pienākums ir garantēt preču brīvu aprīti tās teritorijā, veicot vajadzīgos un piemērotos pasākumus, lai novērstu visus privātpersonu darbību izraisītos ierobežojumus²³.

Turklāt LESD 34. pants var paredzēt pienākumu sasniegt noteiktu rezultātu. Šo pienākumu pārkāpj, ja dalībvalsts nerasniedz savus mērķus bezdarbības vai nepietiekamas darbības dēļ. Spriedumā lietā C-309/02, kas attiecās uz Vācijas obligāto vienreizlietojamo dzērienu iepakojumu pieņemšanas sistēmu, Tiesa noteica, ka depozīta maksas sistēmas atbilstība preču brīvas aprītes principam ir atkarīga no tā, vai pastāv funkcionējoša sistēma, kurā katrs ražotājs vai izplatītājs var faktiski piedalīties. Lai gan pieņemšanas sistēmas izveidi atstāja privātzņēmumu ziņā, tika atzīts, ka dalībvalsts ir atbildīga par sasniegto vai nerasniegto rezultātu²⁴.

3.1.6. DE-MINIMIS NOTEIKUMA TRŪKUMS

Attiecībā uz pantiem, kas saistīti ar preču brīvu aprīti, nepastāv *de-minimis* princips. Saskaņā ar sen iedibinātu Tiesas praksi valsts pasākums nav atbrīvots no LESD 34.–35. pantā noteiktā aizlieguma piemērošanas tikai tāpēc, ka tas rada nelielus traucējumus un tāpēc, ka ražojumus var tirgot citos veidos²⁵. Tādējādi valsts pasākums var būt aizliegts pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību pat tad, ja:

- tam ir salīdzinoši niecīga ekonomiskā nozīme;
- tas ir piemērojams tikai nelielā valsts teritorijas daļā²⁶;
- tas ietekmē tikai nelielu daļu importa/eksporta vai nelielu daļu uzņēmēju.

Ir atzīts, ka uz konkrētiem valsts noteikumiem LESD 34. pants neattiecas gadījumā, ja to ierobežojošā ietekme uz tirdzniecību starp dalībvalstīm ir pārāk nenoteikta un netieša²⁷. Tomēr tas nebūtu jāuzskata par *de minimis* noteikumu.

3.1.7. TERITORIĀLĀ PIEMĒROŠANA

Pienākums ievērot LESD 34. panta noteikumus attiecas uz visām ES dalībvalstīm, un noteiktos gadījumos tas var attiekties arī uz tām Eiropas teritorijām, par kuru ārējām attiecībām ir atbildīga kāda dalībvalsts, kā arī uz aizjūras teritorijām, kas ir atkarīgas no kādas dalībvalsts vai ir citādi saistītas ar to.

Tirdzniecību starp dažām citām valstīm un ES dalībvalstīm reglamentē konkrētu nolīgumu noteikumi, nevis LESD. Piemēram, Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas ražojumu brīvu

apriti ES nodrošina EEZ līguma 11. pants, bet Turcijas rūpniecības ražojumu brīvu aprīti ES nodrošina EK un Turcijas Asociācijas padomes Lēmuma Nr. 1/95 par muitas savienības noteikumu posma ieviešanu²⁸ 5.–7. pants.

Sīkāka informācija par teritorijām, uz kurām attiecas LESD 34. pants, pieejama šīs rokasgrāmatas B pielikumā.

3.1.8. KVANTITATĪVIE IEROBEŽOJUMI

Kvantitatīvie ierobežojumi ir definēti kā pasākumi, kas pilnīgi vai daļēji ierobežo importu vai preču tranzītu²⁹. Kā piemērus var minēt tiešos aizliegumus vai kvotu sistēmu³⁰, t. i., kad kvantitatīvos ierobežojumus piemēro, ja ir sasniegts noteikts importa vai eksporta maksimums. Tomēr šis pants attiecas tikai uz beztarifu kvotām, jo uz tarifu kvotām attiecas LESD 30. pants.

Kvantitatīvo ierobežojumu pamatā var būt tiesību aktu noteikumi vai tikai administratīvā prakse. Tādējādi LESD 34. pants attieksies pat uz slēptu kvotu sistēmu.

3.1.9. PASĀKUMI AR LĪDZVĒRTĪGU IEDARBĪBU

Jēdziens “pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību” ir daudz plašāks par kvantitatīvo ierobežojumu jēdzienu. Nav viegli novilkt skaidru robežu starp kvantitatīvajiem ierobežojumiem un pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību, taču tam nav lielas praktiskas nozīmes, jo noteikumi vienādi attiecas gan uz kvantitatīvajiem ierobežojumiem, gan uz pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību.

Spriedumā *Dassonville* lietā Tiesa norādīja, kā jāinterpretē pasākumu ar līdzvērtīgu iedarbību nozīme un apjoms³¹:

²¹ 1982. gada 24. novembra spriedums lietā 249/81 Komisija/Īrija (“Buy Irish”), Krājums, 4005. lpp.; lieta C-227/06 Komisija/Belģija, Krājumā nav publicēts.

²² Lieta 21/84 Komisija/Francija, Krājums, 1355. lpp.; lieta C-387/99 Komisija/Vācija, Krājums, I-3751. lpp., 42. punkts un tajā minētā Tiesas prakse; lieta C-88/07 Komisija/Spānija, Krājums, I-1353. lpp.

²³ Spriedums lietā C-265/95 Komisija/Francija, Krājums, I-6959. lpp., 31. punkts; skatīt arī spriedumu lietā C-112/00 *Schmidberger*, Krājums, I-5659. lpp., 60. punkts, jo īpaši par iespējamajiem pamatojumiem (vārda brīvība un pulcēšanās brīvība).

²⁴ Spriedums lietā C-309/02 *Radlberger Getränkegesellschaft* un *S. Spitz*, Krājums, I-11763. lpp., 80. punkts.

²⁵ Apvienotās lietas 177/82 un 178/82 *Van de Haar*, Krājums, 1797. lpp.; lieta 269/83 Komisija/Francija, Krājums, 837. lpp.; lieta 103/84 Komisija/Itālija, Krājums, 1759. lpp.

²⁶ Lieta C-67/97 *Bluhme*, Krājums, I-8033. lpp.

²⁷ Lieta C-69/88 *Krantz*, Krājums, I-583. lpp.; lieta C-93/92 *CMC Motorradcenter*, Krājums, I-5009. lpp.; lieta C-379/92 *Peralta*, Krājums, I-3453. lpp.; lieta C-44/98 *BASF*, Krājums, I-6269. lpp. Salīdzināt arī ar spriedumu lietā C-20/03 *Burmanjer* u.c., Krājums, I-4133. lpp., kurā Tiesa nolēma, ka attiecīgie valsts noteikumi, kas nosaka, ka uz periodikas izdevumu abonementu izbraukuma tirdzniecību attiecas iepriekšēja atļaujas saņemšana, jebkurā gadījumā citu dalībvalstu ražojumu tirdzniecību ietekmē tik niecīgā un nenoteiktā veidā, ka šo ietekmi nevar uzskatīt par tādu, kas traucē tirdzniecību starp dalībvalstīm.

²⁸ OV L 35, 13.2.1996., 1. lpp.

²⁹ Lieta 2/73 *Geddo*, Krājums, 865. lpp.

³⁰ Lieta 13/68 *Salgoil*, Krājums, 423. lpp.

³¹ Lieta 8/74 *Dassonville*, Krājums, 837. lpp.

“Visi dalībvalstu ieviestie tirdzniecības noteikumi, kas tieši vai netieši, faktiski vai potenciāli var kavēt Kopienas iekšējo tirdzniecību, ir uzskatāmi par pasākumiem, kam ir kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīga iedarbība”.

Šī definīcija ar nelielām izmaiņām ir apstiprināta Tiesas praksē. Jēdzienu “tirdzniecības noteikumi” tagad parasti nelieto, jo faktiski *Dassonville* sprieduma doktrīna attiecas ne tikai uz tirdzniecības noteikumiem, bet arī, piemēram, uz tehniskajiem noteikumiem.

Direktīvā 70/50/EEK³², ko oficiāli piemēroja Kopienas pārejas posmā, bija norādīts, ka Komisijas nodoms ir aptvert gan pasākumus, kas skaidri nosaka atšķirīgu attieksmi pret vietējām un ievestajām precēm, gan pasākumus, ko šīm precēm piemēro vienādi. Pēc tam spriedumā *Dassonville* lietā Tiesa uzsvēra, ka nozīmīgākais kritērijs, kas nosaka, vai uz valsts pasākumu attiecas LESD 34. pants, ir tā iedarbība (...*tieši vai netieši, faktiski vai potenciāli var kavēt...*), tāpēc diskriminējoša ietekme vairs nav izšķirošais kritērijs attiecībā uz LESD 34. panta piemērošanu. Tiesa apzinājās, ka šķēršļus ražojumu tirdzniecībai starp dalībvalstīm var radīt ne tikai atklāti diskriminējoši pasākumi.

Tiesas spriedums *Cassis de Dijon* lietā³³ apstiprināja Direktīvā 70/50/EEK un spriedumā *Dassonville* lietā minēto. Atzīstot, ka dalībvalstu noteikumi varētu atšķirties un ka šādas atšķirības varētu kavēt preču tirdzniecību, Tiesa apstiprināja, ka LESD 34. pants var attiekties arī uz valsts pasākumiem, ko vienādi piemēro vietējām un ievestajām precēm. Šādā gadījumā dalībvalstis var atkāpties no šiem noteikumiem, ne tikai atsaucoties uz LESD 36. pantu, bet arī uz obligātajām prasībām (šo jēdzienu pirmo reizi izmantoja šajā spriedumā).

No tā var secināt, ka LESD 34. pants attieksies ne tikai uz tiem valsts pasākumiem, kas diskriminē ievestās preces, bet arī uz tiem pasākumiem, kas saskaņā ar tiesību aktiem vienādi piemērojami vietējām un ievestajām precēm, bet praktiski rada apgrūtinājumus ievestajām precēm (šie apgrūtinājumi rodas tāpēc, ka ievestajām precēm būtībā ir jāatbilst diviem noteikumu kopumiem — ražotājā dalībvalstī un ievaduma dalībvalstī noteiktajiem noteikumiem). Šos noteikumus reizēm dēvē par “vienādi piemērojamiem” (skatīt lietu C-110/05 Komisija/Itālija³⁴).

Tādējādi no Tiesas sprieduma *Dassonville* lietā un vēlāk pieņemtā sprieduma *Cassis de Dijon* lietā izriet, ka nav vajadzīga diskriminējoša ietekme, lai uz valsts pasākumu attiektos LESD 34. pants.

3.1.10. TIRDZNICĪBAS NOSACĪJUMI

Gandrīz divdesmit gadus³⁵ pēc sprieduma *Dassonville* lietā Tiesa uzskatīja par vajadzīgu norādīt uz dažiem LESD 34. pantā minētā jēdziena “pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību” apjoma ierobežojumiem.

Tiesa apvienotajās lietās *Keck un Mithouard*³⁶ sprieda, ka “ņemot vērā to, ka tirgotāji arvien vairāk izmanto Līguma [34.] pantu kā līdzekli, lai apstrīdētu visus noteikumus, kuri ierobežo to komerciālo brīvību, pat tad, ja šie noteikumi neattiecas uz citu dalībvalstu ražojumiem, Tiesa uzskata, ka ir nepieciešams pārskatīt un precizēt tās praksi šajā jautājumā”. Proti, nodomu pārskatīt Tiesas praksi *inter alia* noteica vajadzība ierobežot to lietu plūsmu, kuru mērķis ir apstrīdēt to dalībvalstu labklājības un sociālo noteikumu galvenos pilārus, kuras nav plānojušas traucēt brīvu apriti³⁷.

Keck un Mithouard lietās Tiesa, atsaucoties uz spriedumu *Cassis de Dijon* lietā, nolēma, ka “noteikumi, kas paredz prasības, kuras šīm precēm ir jāizpilda, (...) ir pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību, ko aizliedz [34.] pants”³⁸. Drīz pēc tam Tiesa nolēma, ka “pretēji iepriekš nolemtajam, tādu valsts noteikumu piemērošana citu dalībvalstu ražojumiem, kas ierobežo vai aizliedz zināmus tirdzniecības nosacījumus, nevar tieši vai netieši, faktiski vai potenciāli traucēt tirdzniecību starp dalībvalstīm *Dassonville* sprieduma izpratnē”³⁹.

Noteikumus, kas paredz prasības, kuras precēm ir jāizpilda, joprojām izskata saskaņā ar spriedumu *Cassis de Dijon* lietā, tāpēc var uzskatīt, ka tie *per se* ietilpst LESD 34. panta darbības jomā neatkarīgi no tā, vai tie ir arī saistīti ar diskrimināciju ražojumu izcelsmes dēļ⁴⁰. Savukārt uz tirdzniecības nosacījumiem LESD 34. pants attiecas tikai tad, ja puse, kas apgalvo, ka ir noticis pārkāpums, var pierādīt, ka šie pasākumi juridiski vai faktiski rada diskrimināciju ražojuma izcelsmes dēļ. Juridiskā diskriminācija ir saistīta ar acimredzami diskriminējošiem pasākumiem⁴¹. Taču faktiskā diskriminācija ir sarežģītāka.

Salīdzinoši vieglāk ir saprast, kāda veida pasākumi ir saistīti ar ražojumu īpašībām, nekā to, kāda veida pasākumi ir tirdzniecības nosacījumi. Ar ražojuma īpašībām saistīti pasākumi varētu būt, piemēram, pasākumi, kas saistīti ar ražojuma formu, izmēru, svaru, sastāvu, izskatu, identifikāciju vai laišanu tirgū. Taču ir gadījumi, kad dažus pasākumus, kas pirmajā mirklī nešķiet saistīti ar ražojuma īpašībām, Tiesa tomēr par tādiem ir atzinusi⁴².

*Canal Satellite Digital*⁴³ lietā Tiesai tika iesniegts jautājums par to, vai attiecīgā reģistrācijas procedūra, kas noteica, ka uzņēmēji un ražojumi ir jāiekļauj oficiālā reģistrā, ir LESD 34. panta

³² Komisijas 1969. gada 22. decembra Direktīva 70/50/EEK, OV L 13, 29. lpp., par to pasākumu atcelšanu, kuru sekas ir līdzvērtīgas kvantitatīvajiem importa ierobežojumiem un uz kuriem neattiecas citi noteikumi, kas pieņemti saskaņā ar Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgumu.

³³ Lieta 120/78 *Rewe-Zentral (Cassis de Dijon)*, Krājums, 649. lpp.

³⁴ Spriedums lietā C-110/05 Komisija/Itālija, Krājums, I-519. lpp., 35. punkts.

³⁵ Spriedumā apvienotajās lietās C-267/91 un C-268/91 *Keck un Mithouard* (Krājums, I-6097. lpp.) paustais viedoklis, šķiet, ir pausts arī iepriekšējās lietās — lietā 155/80 *Oebel*, Krājums, 1993. lpp., lietā 75/81 *Blesgen*, Krājums, 1211. lpp., lietā C-23/89 *Quietlynn*, Krājums, I-3059. lpp. un lietā 148/85 *Forest*, Krājums, 3449. lpp. Pretēji šim spriedumam ir spriedumi apvienotajās lietās (izskatītas pirms lietām *Keck un Mithouard*) 60/84 un 61/84 *Cinéthèque*, Krājums, 2605. lpp. un lietā C-145/88, *Torfaen*, Krājums, 3851. lpp. (pirmā lieta par tiesību aktiem, kas attiecas uz tirdzniecību svētdienās). Par grūtībām piemērot pārbaudi *Torfaen* lietā acimredzami liecināja Apvienotās Karalistes tiesu prakse: piemēram, *B&Q plc pret Shrewsbury BC*, 1990, 3. sējums, 535. lpp. un *Stoke City Council pret B&Q*, 1990, 3. sējums, 31. lpp. Izklāstu par to ar EKL 28. pantu saistīto Tiesas praksi, kas attiecas uz laiku pirms sprieduma *Keck un Mithouard* lietās, skatīt ģenerālvokāta *Fr. Jacobs* secinājumos lietā C-412/93 *Leclerc-Siplec*, Krājums, I-179. lpp., 23.–33. punkts.

³⁶ Spriedums apvienotajās lietās C-267/91 un C-268/91 *Keck un Mithouard*, Krājums, I-6097. lpp., 14. punkts.

³⁷ *C. Barnard. Fitting the Remaining Pieces into the Goods and Persons Jigsaw 2001.*, *EL Rev.* 35, 50. lpp.; *J. Schwarze. Europäisches Wirtschaftsrecht.* 2007., 72. punkts.

³⁸ Spriedums apvienotajās lietās C-267/91 un C-268/91 *Keck un Mithouard*, Krājums, I-6097. lpp., 15. punkts.

³⁹ Spriedums apvienotajās lietās C-267/91 un C-268/91 *Keck un Mithouard*, Krājums, I-6097. lpp., 16. punkts.

⁴⁰ *P. Oliver. Free Movement of Goods in the European Community.* 2003., 124. lpp.

⁴¹ *P. Oliver. Free Movement of Goods in the European Community.* 2003., 127. lpp.; neapstrīdami šāda lieta bija C-320/93 *Ortscheit/Eurim-Pharm*, Krājums, I-5243. lpp.

⁴² Skatīt, piemēram, lietu C-470/93 *Mars*, Krājums, I-1923. lpp. un spriedumu lietā C-368/95 *Familiapress*, Krājums, I-3689. lpp., 11. punkts.

⁴³ Spriedums lietā C-390/99 *Canal Satellite Digital*, Krājums, I-607. lpp., 29. punkts; skatīt arī spriedumu lietā C-389/96 *Aher-Waggon*, Krājums, I-4473. lpp., 18. punkts.

pārkāpums. Lai uzņēmējus reģistrētu, viņiem bija jāapņemas izpildīt tehniskos noteikumus un iepriekš saņemt valsts iestādes izstrādātu tehnisko ziņojumu un administratīvo sertifikātu, kas apliecina, ka ir izpildītas tehniskās un citas prasības. Tiesa secināja, ka šīs prasības ir LESD 34. panta pārkāpums. Tā norādīja, ka fakts, ka attiecīgie ražojumi bija jāpielāgo valsts noteikumiem, neļāva iepriekš minēto prasību uzskatīt par tirdzniecības nosacījumu.

Spridumā lietā *Alfa Vita Vassilopoulos* un *Carrefour-Marinopoulos*⁴⁴ un lietā C-82/05 Komisija/Grieķija⁴⁵ Tiesa nolēma, ka valsts regulējums, kas tādu maizes izstrādājumu pārdošanu, kuri ražoti, izmantojot "bake-off" metodi, pakļauj tādām pašām prasībām, kādas ir piemērojamas pilnam tradicionālo maizes un maizes izstrādājumu ražošanas un pārdošanas procesam, ir LESD 34. panta pārkāpums. Tiesa nonāca pie šāda secinājuma tāpēc, ka šo valsts regulējuma normu mērķis bija regulēt maizes izstrādājumu, ieskaitot "bake-off" produktu, ražošanas nosacījumus⁴⁶. Galvenā "bake-off" produktu iezīme ir tā, ka tirdzniecības punktiem tos piegādā pēc tam, kad būtiskie šo produktu sagatavošanas posmi ir pabeigti. Tāpēc noteikt, ka ir vajadzīgas miltu noliktavas, maizes mīcīšanas telpas vai cietā kurināmā telpas, nozīmē neievērot šo produktu specifiku un radīt papildu izdevumus. Tiesa secināja, ka tāpēc šis regulējums ir importa ierobežojums, ko nevar uzskatīt par tirdzniecības nosacījumu. Tiesa, šķiet, atbalsta ģenerālvokāta nostāju, ka noteikumi, kas

paredz nosacījumus, kas ir ražošanas procesa daļa, attiecas uz preču raksturīgajām īpašībām⁴⁷.

Vēl šī jautājuma sakarā var minēt neseno spriedumu lietā C-65/05 Komisija/Grieķija par spēļu automātiem⁴⁸. Šī lieta attiecās uz Grieķijas likumu, ar ko aizliedza visās sabiedriskās vai privātās telpās, izņemot kazino, uzstādīt un izmantot elektriskās, elektromehāniskās un elektroniskās spēles, tostarp iemaņu spēles izklaidei un visas datorspeles. Tiesa uzskatīja, ka šis Grieķijas likums ir LESD 34. panta pārkāpums. Turklāt Tiesa norādīja, ka tāds tas ir pat tad, ja šis likums neaizliedz attiecīgo preču importu vai to laišanu tirgū⁴⁹. Tiesa atzīmēja, ka kopš likuma stāšanās spēkā ir samazinājies šo spēļu importa apjoms no citām dalībvalstīm. Tomēr Tiesa arī nolēma, ka faktiski šo spēļu automātu imports ir apstājies kopš minētā aizlieguma noteikšanas. Šī Tiesas pēdējā piezīme varētu būt izšķirošais faktors, kas noteica, ka uz šo pasākumu attiecas LESD 34. pants.

Kā tirdzniecības nosacījumus Tiesa min pasākumus, kas attiecas uz tirdzniecības apstākļiem un metodēm⁵⁰, pasākumus, kas attiecas uz preču pārdošanas laiku⁵¹, pasākumus, kas attiecas uz preču pārdošanas vietu vai ierobežojumiem, kurus ievērojot, preces drīkst pārdot⁵², un pasākumus, kas attiecas uz cenu regulēšanu⁵³.

Turklāt spriedums lietā C-159/00 *Sapod Audic*⁵⁴ pierāda, ka par tirdzniecības nosacījumiem var uzskatīt arī noteiktas procedūras

vai pienākumus, kuri neattiecas uz ražojumu vai tā iepakojumu. *Sapod Audic* lietā izskatītais valsts pasākums noteica, ka visiem ražotājiem vai importētājiem ir jāveicina vai jāorganizē izlietotā iepakojuma likvidēšana. Tiesa izskatīja šī pasākuma atbilstību LESD 34. pantam, pieņemot, ka šis pasākums tikai nosaka "vispārēju pienākumu identificēt iepakojumu, ko apstiprināts uzņēmums savācis likvidēšanas nolūkā"⁵⁵. Ņemot vērā šo interpretāciju, Tiesa nolēma, ka "pienākums, ko nosaka šis noteikums, kā tāds neattiecas uz ražojumu vai tā iepakojumu, un tāpēc pats par sevi tas nav noteikums, kas paredz prasības, kuras precēm ir jāizpilda, piemēram, prasības attiecībā uz to marķējumu vai iepakojumu"⁵⁶. Tāpēc Tiesa secināja, ka šo noteikumu var uzskatīt par tirdzniecības nosacījumu.

Pasākumi, kas attiecas uz reklāmas ierobežojumiem, ir nedaudz sarežģītāki. Ģenerālvokāti⁵⁷ un Tiesa⁵⁸ ir atzinusi, cik svarīga nozīme ir reklāmai, lai vienas dalībvalsts ražojums iekarotu vietu jaunā tirgū citā dalībvalstī. Kopš sprieduma pasludināšanas apvienotajās lietās *Keck* un *Mithouard* Tiesa reklāmas ierobežojumus uzskata par tirdzniecības nosacījumiem⁵⁹. Interesanti, ka dažās lietās Tiesa reklāmas ierobežojumu apmēru šķietami saista ar diskrimināciju. Proti, tā atzīst, ka "pilnīgs produkta īpašību reklamēšanas aizliegums"⁶⁰ citas dalībvalsts izcelsmes ražojumu pieeju tirgum varētu apgrūtināt vairāk nekā patērētājam labāk pazīstamo valsti ražoto ražojumu pieeju tirgum⁶¹.

⁴⁴ Apvienotās lietas C-158/04 un C-159/04 *Alfa Vita Vassilopoulos* un *Carrefour-Marinopoulos*, Krājums, I-8135. lpp.

⁴⁵ Lieta C-82/05 Komisija/Grieķija, Krājumā nav publicēts.

⁴⁶ Spridums apvienotajās lietās C-158/04 un C-159/04 *Alfa Vita Vassilopoulos* un *Carrefour-Marinopoulos*, Krājums, I-8135. lpp., 18. punkts.

⁴⁷ Ģenerālvokāta *Poiarés Maduro* secinājumi, 16. punkts.

⁴⁸ Lieta C-65/05 Komisija/Grieķija, Krājums, I-10341. lpp.

⁴⁹ Spridums lietā C-65/05 Komisija/Grieķija, Krājums, I-10341. lpp., 28. punkts.

⁵⁰ Skatīt spriedumu lietā C-412/93 *Leclerc-Siplec/TF1* un *M6*, Krājums, I-179, 22. punktu un spriedumu lietā C-6/98 *ARD*, Krājums, I-7599. lpp., 46. punktu.

⁵¹ Skatīt spriedumu apvienotajās lietās C-401/92 un C-402/92 *Tankstation 't Heuske* un *Boermans*, Krājums, I-2199. lpp., 14. punkts; spriedumu apvienotajās lietās C-69/93 un C-258/93 *Punto Casa* un *PPV*, Krājums, I-2355. lpp., kā arī spriedumus apvienotajās lietās no C-418/93 līdz C-421/93, no C-460/93 līdz C-462/93, C-9/94 to C-11/94, C-14/94, C-15/94, C-23/94, C-24/94, C-464/93 un C-332/94 *Semeraro Casa Uno* u.c., Krājums, I-2975. lpp., 9.–11. punkts, 14.–15. punkts, 23.–24. punkts.

⁵² Skatīt spriedumu lietā C-391/92 Komisija/Grieķija, Krājums, I-1621. lpp., 15. punkts; spriedumu apvienotajās lietās C-69/93 un C-258/93 *Punto Casa* un *PPV*, Krājums, I-2355. lpp.

⁵³ Skatīt lietu C-63/94 *Belgapom*, Krājums, I-2467. lpp.

⁵⁴ Lieta C-159/00 *Sapod Audic*, Krājums, I-5031. lpp.

⁵⁵ Turpat, 71. punkts (izcēlums pievienots). Ja šo pasākumu skaidrotu tā, ka tas nosaka pienākumu lietot marķējumu vai etiķeti, tad tas būtu tehnisks noteikums Direktīvas [98/34] nozīmē. Tādā gadījumā persona var atsaukties uz to, ka nav notikusi paziņošana par šo valsts noteikumu. Un valsts tiesas kompetencē ir atteikties piemērot šo noteikumu.

⁵⁶ Turpat, 72. punkts.

⁵⁷ Skatīt, piemēram, ģenerālvokāta *Fr. Jacobs* secinājumus lietā C-412/93 *Leclerc-Siplec*, Krājums, I-179. lpp. un ģenerālvokāta *L. A. Geelhoed* secinājumus lietā C-239/02 *Douwe Egberts*, Krājums I-7007. lpp.

⁵⁸ Skatīt, piemēram, apvienotās lietas C-34/95 līdz C-36/95 *De Agostini* un *TV-Shop*, Krājums, I-03843. lpp.

⁵⁹ Sal. ar lietu C-412/93 *Leclerc-Siplec*, Krājums, I-179. lpp.; apvienotajām lietām C-34/95 līdz C-36/95 *De Agostini* un *TV-Shop*, Krājums, I-3843. lpp.; lietu C-405/98 *Gourmet International Products*, Krājums, I-1795. lpp.; lietu C-292/92 *Hünernund* u.c., Krājums, I-6787. lpp.

⁶⁰ Spridums lietā C-239/02 *Douwe Egberts*, Krājums, I-7007. lpp., 53. punkts.

⁶¹ Attiecībā uz diskrimināciju starp vietējiem uzņēmējiem un citu dalībvalstu uzņēmējiem skatīt spriedumu lietā C-322/01 *Deutscher Apothekerverband*, Krājums, I-14887. lpp., 74. punkts un spriedumu lietā C-254/98 *Heimdienst*, Krājums, I-151, 26. punkts. Skatīt arī spriedumu apvienotajās lietās 87/85 un 88/85 *Legia* un *Gyselinx*, Krājums, I-1707. lpp., 15. punkts un spriedumu lietā C-189/95 *Franzén*, Krājums, I-5909. lpp., 71. punkts.

Rezumējot jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas uzskatiem tirdzniecības nosacījumi, šķiet, ir pasākumi, kas ir saistīti ar preču tirdzniecību, nevis ar preču īpašībām⁶². Tomēr Tiesai bija jāprecizē vairākas nianšes izšķiršanas vienkāršībai, kas noteikta ar spriedumu apvienotajās lietās *Keck* un *Mithouard*⁶³. Tāpēc daži noteikumi, kuri šķietami ietilpst tirdzniecības nosacījumu kategorijā, ir uzskatīti par noteikumiem, kas attiecas uz ražojumiem. Savukārt noteikumi, kas attiecas uz ražojumu iepakojumu un kuri saskaņā ar spriedumu apvienotajās lietās *Keck* un *Mithouard prima facie* ir uzskatāmi par noteikumiem, kas attiecas uz ražojumiem, ņemot vērā konkrētās lietas specifiku, tomēr ir uzskatīti par tirdzniecības nosacījumiem⁶⁴. Šie risinājumi liecina, ka Tiesa šajā jomā piekopj zināmu pragmatismu.

Visbeidzot lietā Komisija/Itālija⁶⁵ Tiesa norādīja, ka Tiesas prakse par LESD 34. pantu atbilst pienākumiem ievērot 3 principus: a) nediskriminācijas principu, b) savstarpējas atzīšanas principu un c) principu, ar ko Kopienas precēm nodrošina brīvu pieeju valstu tirgiem. 35. punktā tā sniedza klasisko skaidrojumu attiecībā uz *Cassis de Dijon* un 36. punktā sniedza klasisko skaidrojumu attiecībā uz *Keck*. 37. punktā Tiesa sprieda: "Līdz ar to par pasākumiem ar importa kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību [LESD 34.] panta izpratnē ir uzskatāmi dalībvalsts pasākumi, kuru mērķis ir vai kuru rezultātā rodas nelabvēlīgāka attieksme pret precēm no citām dalībvalstīm, kā arī šī sprieduma 35. punktā minētie pasākumi. Šajā jēdzienā ietilpst arī visi citi pasākumi, kuri traucē citu dalībvalstu preču pieeju kādās dalībvalsts tirgum" (izcēlums pievienots). Nākotnē būs redzams, vai šis spriedums paplašinās LESD 34. panta darbības jomu, un ja jā, ar kādiem nosacījumiem.

3.1.11. LIETOŠANAS IEROBEŽOJUMI

Nesen Tiesas praksē tika uzsvērtā viena ierobežojumu kategorija: lietošanas ierobežojumi. Ar šiem ierobežojumiem saprot valsts noteikumus,

kuri atļauj ražojuma pārdošanu, bet zināmā mērā ierobežo tā lietošanu.

Šādas prasības var būt ierobežojumi attiecībā uz konkrēta lietojuma mērķi vai metodi, lietošanas kontekstu vai laiku, lietošanas apjomu vai lietošanas veidu. Noteiktos apstākļos šādi pasākumi var būt pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.

Uz šo sūdzību jomu varētu attiecināt trīs nesenās lietas. Pirmajā lietā — Komisija/Portugāle⁶⁶ — Komisija vērsās pret Portugāli, jo saskaņā ar Portugāles tiesību aktiem bija aizliegta krāsainu plēvju līmēšana uz mehānisko transportlīdzekļu logu stikliem. Komisija apgalvoja, ka minētais aizliegums ir LESD 34. panta pārkāpums un ka to nevar pamatot ar LESD 36. pantu. Saskaņā ar Komisijas viedokli potenciālie interesenti, tirgotāji vai atsevišķas personas, zinot, ka viņi nevarēs līmēt šādas plēves uz mehānisko transportlīdzekļu logu stikliem, tās nepirks⁶⁷. Šķiet, ka Tiesa ir apstiprinājusi šo argumentu. Konkrētāk, tā uzskatīja, ka "...ja potenciālie interesenti, tirgotāji vai atsevišķas personas zina, ka viņiem ir aizliegts uzlīmēt šādas plēves uz mehānisko transportlīdzekļu priekšējiem stikliem un līdzās pasažieru sēdvietām esošo logu stikliem, tad viņiem praktiski nav nekādas intereses tās pirkt."⁶⁸ Rezultātā Tiesa sprieda, ka Portugāle nav pildījusi tās pienākumus saskaņā ar LESD 34. pantu.

Otrā lietā — Komisija/Itālija⁶⁹ —, kurā Komisija lūdza Tiesu atzīt, ka Itālija, paturot spēkā noteikumus, kas aizliedz motocikliem vilkt piekabes, nav izpildījusi savus pienākumus saskaņā ar LESD 34. pantu. Attiecībā uz piekabēm, kuras ir speciāli paredzētas savienošanai ar motocikliem, Tiesa uzskatīja, ka to izmantošanas iespējas bez motocikliem ir ļoti ierobežotas⁷⁰. Patērētājiem zinot, ka tiem ir aizliegts izmantot savu motociklu ar speciāli tam paredzētu piekabi, praktiski nav nekādas intereses iegādāties šādu piekabi. Tādējādi attiecīgais aizliegums bija LESD 34. panta pārkāpums. Tomēr konkrētajā lietā Tiesa atzina, ka šādu pasākumu

pamato apsvērumi, kas saistīti ar obligāto prasību nodrošināt ceļu satiksmes drošību.

Visbeidzot lietā C-142/05⁷¹ *Mickelsson* un *Roos* attiecas uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas radīja jautājumu par to, vai LESD 34. un 36. pants aizliedz tādas normas, kas pieņemtas Zviedrijas noteikumos par ūdens skuteru izmantošanu. Zviedrijas noteikumi paredz, ka šādu ūdens skuteru izmantošana ārpus publiskajiem ūdensceļiem un pašvaldības administrācijas atļautajiem ūdeņiem ir aizliegta un sodāma ar naudas sodu. Tiesa atkārtoja Lietā C-110/05 (Komisija/Itālija, 37. punkts) minētos trīs piemērus. Tiesa paskaidroja, ka, ja valsts tiesiskais regulējums kuģojamo ūdeņu un ūdensceļu noteikšanas rezultātā ūdens skuteru izmantotājus kavē atbilstoši un pilnvērtīgi izmantot šīs preces vai to izmantošana tiek stingri ierobežota, šāda tiesiskā regulējuma rezultātā tiek radīts šķērslis šo preču piekļuvei vietējam tirgum un līdz ar to tie ir pasākumi ar importa kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību. Tiesa uzskatīja, ka pamata prāvas fakti rašanās brīdī nebija noteikta neviena ūdenstilpe kuģošanai ar ūdens skuteriem, tādējādi ūdens skuteru izmantošana bija atļauta tikai publiskajos ūdensceļos. Tiesa turpināja, uzsverot, ka apsūdzētie pamata prāvā un Komisija apgalvo, ka ūdensceļi, kuri ir paredzēti komerciāla rakstura kravu transportam, ūdens skuteru izmantošanu padara bīstamu un ka katrā ziņā lielākā daļa Zviedrijas kuģojamo ūdeņu atrodas ārpus minētajiem ūdensceļiem⁷². Rezultātā varētu apgalvot, ka attiecīgais aizliegums faktiski ierobežo piekļuvi tirgum. Tomēr Tiesa 39. punktā uzskatīja, ka "Tāds tiesiskais regulējums, kāds tiek izskatīts pamata prāvā, principā var tikt uzskatīts par samērīgu, ar nosacījumu, ka kompetentajām valsts iestādēm ir pienākums veikt šādus īstenošanas pasākumus, un turklāt šīs iestādes patiešām ir īstenojušas tām šajā sakarā piešķirtās pilnvaras un ir noteikušas ūdenstilpes, kuras atbilst valsts rīkojumā paredzētajiem nosacījumiem, un visbeidzot, ka šādi pasākumi ir veikti saprātīgā termiņā pēc šī

⁶² Skatīt lietu C-71/02 *Karner*, Krājums, I-3025. lpp. (aizliegums izmantot norādi, ka preces ir no maksātnešpējīga uzņēmuma); lietu C-441/04 *A-Punkt Schmuckhandel*, Krājums, I-2093. lpp. (situācija sliekšņa darījumu jomā) un arī līdzīgu spriedumu lietā C-20/03 *Burmanjer* u.c., Krājums, I-4133. lpp.

⁶³ Ģenerālvadkāta secinājumi apvienotajās lietās C-158/04 un C-159/04 *Alfa Vita Vassilopoulos* un *Carrefour-Marinopoulos*, Krājums, I-8135. lpp., 27.–29. punkts.

⁶⁴ Spriedums lietā C-416/00 *Morellato*, Krājums, I-9343, 36. punkts. (Ģenerālvadkāts *M. P. Maduro* norāda, ka prasība izmainīt ražojumu šķietami tika noteikta tikai ražojuma tirdzniecības pēdējā posmā. Tāpēc ievestā ražojuma piekļuve valsts tirgum pats par sevi nebija izskatāmais jautājums.)

⁶⁵ Spriedums lietā C-110/05 Komisija/Itālija, Krājums, I-519. lpp.

⁶⁶ Lieta C-265/06 Komisija/Portugāle, Krājums, I-2245. lpp.

⁶⁷ 15. punkts.

⁶⁸ 33. punkts.

⁶⁹ Spriedums lietā C-110/05 Komisija/Itālija, Krājums, I-519. lpp.

⁷⁰ Spriedums lietā C-110/05 Komisija/Itālija, Krājums, I-519. lpp., 51. un 55. punkts.

⁷¹ Lieta C-142/05 *Mickelsson* un *Roos*, Krājumā vēl nav publicēts.

⁷² 25. punkts.

rikojuma stāšanās spēkā.⁷³ Tiesa 40. punktā uzskatīja, ka attiecīgais valsts tiesiskais regulējums var tikt pamatots ar vides aizsardzības mērķi ar noteikumu, ka tiek ievēroti iepriekš minētie nosacījumi. Tādējādi Tiesa norāda, ka attiecīgā tiesiskā regulējuma veidu var pamatot ar noteikumu, ka iepriekš minētie nosacījumi ir izpildīti.

3.2. Savstarpējās atzišanas princips

Tehniskie šķēršļi preču brīvai aprītei ES joprojām ir plaši izplatīti. Tie rodas, ja valsts iestādes piemēro valsts noteikumus, kas nosaka prasības citā dalībvalstī likumīgi ražotām un tirgotām precēm, kurām šīs prasības ir jāizpilda (piemēram, prasības attiecībā uz nosaukumu, formu, izmēru, svaru, sastāvu, izskatu, marķējumu un iepakojumu). Ja ar šiem noteikumiem neisteno sekundāros ES tiesību aktus, tie ir tehnisks šķērslis, uz ko attiecas LESD 34. un 36. pants. Tas attiecas arī uz gadījumu, kad šos noteikumus vienādi piemēro visām precēm.

“Savstarpējās atzišanas princips”⁷⁴ nosaka, ka dažādu valstu tehniskie noteikumi turpina pastāvēt līdzās iekšējā tirgū. Šis princips paredz, ka, neraugoties uz dažādu Eiropas Savienībā piemērotu valstu noteikumu tehniskajām atšķirībām, galamērķa dalībvalstis nedrīkst liegt tirgot to teritorijā ražojumus, uz kuriem neattiecas ES saskaņošana un kurus likumīgi tirgo citā dalībvalstī, pat tad, ja tie ir ražoti saskaņā ar tādām tehniskajām un kvalitātes prasībām, kas atšķiras no prasībām, kurām jāatbilst vietējiem ražojumiem. Vienīgais izņēmums attiecībā uz šo principu ir ierobežojumi, kurus pamato LESD 36. pantā minētie apsvērumi (sabiedrības morāles vai valsts drošības apsvērumi, cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības, kā arī dzīvnieku vai augu aizsardzības apsvērumi) vai sevišķi svarīgas prasības, kas saistītas ar vispārējām sabiedrības interesēm un ko atzinusi Tiesas prakse, un apsvērumi, kuri ir samērīgi ar izvirzīto mērķi.

Tādējādi savstarpējās atzišanas princips nesaņemotā jomā ir gan norma, gan izņēmums:

- vispārēja norma, kas paredz, ka, neraugoties uz to, ka galamērķa dalībvalstī pastāv savi tehniskie noteikumi, citā dalībvalstī likumīgi ražotām vai tirgotām precēm ir pamattiesības uz brīvu aprīti, ko nodrošina LESD;
- izņēmums, kas paredz, ka citā dalībvalstī likumīgi ražotām vai tirgotām precēm nav šādu tiesību, ja galamērķa dalībvalsts var pierādīt, ka tai ir svarīgi attiecīgajām precēm piemērot savus tehniskos noteikumus, pamatojoties uz LESD 36. pantā minētajiem apsvērumiem vai Tiesas praksē izstrādātajām obligātajām prasībām, un atbilstoši samērīguma principam.

Vēl pavisam nesen nozīmīgākā problēma saistībā ar savstarpējās atzišanas principa īstenošanu neapšaubāmi bija vispārējā juridiskā nenoteiktība attiecībā uz pierādīšanas pienākumu. Tāpēc ES ir pieņēmusi Regulu (EK) Nr. 764/2008, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem produktiem, un ar ko atceļ Lēmumu 3052/95/EK⁷⁵.

3.3. Tipiskie tirdzniecības šķēršļi

Tirdzniecības šķēršļi ir ļoti daudzveidīgi. Reizēm tie ir ļoti skaidri pasākumi, kas vērsti konkrēti uz importu vai kas pieļauj preferenciāla režīma piemērošanu vietējām precēm, bet reizēm tie ir neplānotas sekas lēmumiem, kas attiecas uz vispārējo politiku. Pēdējās desmitgadēs Tiesas jurisdikcija un LESD 34.–36. panta praktiska piemērošana pārkāpumu konstatēšanas procedūrās ir ļāvusi izdalīt dažas tipiskas šķēršļu kategorijas. Vairākas no tām ir raksturotas turpmākajā tekstā.

3.3.1. VALSTS PASĀKUMI, KAS SAISTĪTI AR IMPORTU (IMPORTA ATĻAUJAS, PĀRBAUDES UN KONTROLES)

Valsts pasākumi, kas tieši attiecas uz produktu importu no citām dalībvalstīm, apgrūtina

importu, tāpēc tos parasti uzskata par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību, kuri ir pretrunā ar LESD 34. pantu. Pienākums pirms preču ieviešanas iegūt importa atļauju ir skaidrs piemērs šajā sakarā. Tā kā šāda veida oficiāla procedūra ir iemesls kavējumiem, šāds pienākums ir LESD 34. panta pārkāpums; tas ir šī panta pārkāpums pat tad, ja atļaujas piešķir automātiski un attiecīgās dalībvalsts nolūks nav paturēt sev tiesības atteikt atļaujas izsniegšanu⁷⁶.

Pārbaudes un kontroles pasākumi, piemēram, veterinārā, sanitārā un fitosanitārā kontrole un citi kontroles pasākumi, tostarp importa (un eksporta) muitas pārbaude, ir uzskatāmi par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību attiecīgi 34. un 35. panta nozīmē⁷⁷. Šādas pārbaudes apgrūtina vai sadārdzina importu vai eksportu, jo tās ir saistītas ar kavējumiem un papildu transporta izmaksu rašanos tirgotājam.

Līdz ar iekšējā tirgus izveidi 1993. gada 1. janvārī regulāra preču pārvadājumu robežkontrole kļuva par pagātni. Šobrīd dalībvalstis nedrīkst veikt kontroles pasākumus uz robežām, ja vien tie neietilpst vispārējās kontroles sistēmā, kuru līdzīgā apmērā īsteno visā valsts teritorijā, un/vai tās nav izlases pārbaudes. Tomēr, ja šādi kontroles pasākumi neatkarīgi no to veikšanas vietas ir sistemātiska ieviesto ražojumu kontrole, tos uzskata par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību⁷⁸, kurus var attaisnot tikai izņēmuma gadījumos pēc stingru nosacījumu izpildes.

3.3.2. PIENĀKUMS IECELT PĀRSTĀVI VAI NODROŠINĀT UZGLABĀŠANU IMPORTĒTĀJĀ DALĪBVALSTĪ

Tiesa atzina, ka importētāja pienākums, saskaņā ar kuru viņam galamērķa valstī ir jābūt uzņēmējdarbības vietai, tiešā veidā traucē preču brīvu aprīti iekšējā tirgū. Faktiski Tiesa secināja, ka, liekot uzņēmumiem, kas darbojas citā dalībvalstī, segt izmaksas, ko rada pārstāvja iecelšana importētājā dalībvalstī, tiek panākts, ka dažiem uzņēmumiem, jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, rodas grūtības vai ir neiespējami sākt darbību šīs dalībvalsts tirgū⁷⁹. Tāpat pretrunā ar LESD 34. pantu būtu arī pienākums

⁷³ 39. punkts.

⁷⁴ Principu ieviešana ievērojamajā Tiesas 1979. gada 20. februāra spriedumā *Cassis de Dijon* lietā (lieta 120/78 *Rewe-Zentral*, Krājums, 649. lpp.), un šis princips radīja jaunas norises preču iekšējā tirgū. Lai gan sākotnēji to skaidri neminēja saistībā ar Tiesas praksi, šobrīd tas ir pilnībā atzīts (skatīt, piemēram, spriedumu lietā C-110/05 Komisija/Itālija, Krājums, I-519. lpp., 34. punkts)

⁷⁵ OV L 218, 13.8.2008., 21. lpp. Sīkāka informācija pieejama šīs rokasgrāmatas 8.3. sadaļā.

⁷⁶ Spriedums lietā C-54/05 Komisija/Somija, Krājums, I-2473. lpp., 31. punkts, vai spriedums apvienotajās lietās no 51/71 līdz 54/71 *International Fruit Company u.c.*, Krājums, 3369. lpp.

⁷⁷ Lieta 4/75 *Rewe Zentralfinanz*, Krājums, 843. lpp.

⁷⁸ Lieta C-272/95 *Deutsches Milch-Kontor*, Krājums, I-1905. lpp.

⁷⁹ Spriedums lietā 155/82 Komisija/Belģija, Krājums, 531. lpp., 7. punkts.

iecelt pārstāvi vai aģentu, izveidot filiāli, biroju vai noliktavas importētājā valstī.

Dažas dalībvalstis ir mēģinājušas attaisnot šīs prasības, norādot, ka tās ir vajadzīgas, lai nodrošinātu pienācīgu to valsts noteikumu piemērošanu, kas aizstāv sabiedrības intereses un kas dažos gadījumos ir saistīti ar kriminālatbildību. Tiesa noraidīja šo argumentu. Tā nolēma, ka, lai gan katrai dalībvalstij ir tiesības tās teritorijā veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu sabiedriskās kārtības aizsardzību, šāds pasākums var attaisnot tikai tad, ja tiek pierādīts, ka tie ir vajadzīgi, lai sasniegtu likumīgus vispārējas nozīmes mērķus, un ka šādu aizsardzību nevar nodrošināt ar līdzekļiem, kas mazāk ierobežo preču brīvu apriti⁸⁰. Tādējādi Tiesa nolēma, ka "lai gan kriminālsodiem var būt preventīva ietekme attiecībā uz darbībām, kurām tos piemēro, šo ietekmi nenodrošina un nekādā gadījumā nestiprina... tikai tas vien, ka valsts teritorijā atrodas persona, kas juridiski pārstāv ražotāju"⁸¹. Tāpēc tika nolemts, ka prasība par pārstāvja atrašanos valsts teritorijā no vispārējas nozīmes mērķu viedokļa nevar nodrošināt tādas papildu garantijas, kas būtu pietiekamas, lai attaisnotu izņēmuma piemērošanu LESD 34. pantā noteiktajam aizliegumam.

Valsts prasības, kas nosaka ievesto preču turēšanu krājumā vai glabāšanu noliktavā arī var būt LESD 34. panta pārkāpums, ja šie valsts pasākumi diskriminē ievestās preces salīdzinājumā ar vietējām precēm. Tādi ir visi pasākumi, kas nosaka aizliegumus un ierobežojumus tikai ievestajām precēm vai pieprasa uzglabāt tikai šīs preces. Valsts pasākumu, saskaņā ar kuru ievestas vīna dzērienus bija jāuzglabā vismaz sešus mēnešus, lai tie varētu saņemt noteiktus kvalitātes apzīmējumus, Tiesa atzina par pasākumu ar kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību⁸².

Līdzīgus šķēršļus preču tirdzniecībai varētu radīt ikviens valsts noteikums, kas atļauj noliktavas pilnīgi vai daļēji drīkst izmantot tikai vietējo preču glabāšanai, vai kas nosaka, ka uz ievesto preču glabāšanu attiecas nosacījumi, kuri atšķiras no nosacījumiem, kas attiecas uz vietējām

precēm, un kurus ir grūtāk izpildīt. Tāpēc valsts pasākums, kas veicina vietējo preču uzglabāšanu, var radīt šķēršļus preču brīvai aprītei atbilstoši LESD 34. pantam.

3.3.3. VALSTS CENU REGULĒŠANAS NOTEIKUMI UN ATLĪDZINĀŠANA

Lai gan Līgumā nav konkrētu noteikumu par valsts cenu regulēšanas noteikumiem, Tiesa savā praksē vairākkārt ir apstiprinājusi, ka LESD 34. pants attiecas uz valsts cenu regulēšanas noteikumiem.

Šādi noteikumi ietver vairākus pasākumus: minimālās un maksimālās cenas, cenu iesaldēšana, minimālās un maksimālās peļņas normas un tālākpārdošanas cenas uzturēšana.

Minimālās cenas. Konkrētā apmērā noteikta minimālā cena, kaut arī to vienādi piemēro vietējām un ievestajām precēm, var ierobežot importu, neļaujot ievesto preču zemāko pašizmaksu atspoguļot mazumtirdzniecības cenā un tādējādi liedzot importētājiem izmantot savas konkurences priekšrocības, tāpēc tā ir pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību, kas ir pretrunā ar LESD 34. pantu. Patērētājam no šīs cenas nav nekāda labuma⁸³. Tomēr šobrīd šī joma ir daļēji saskaņota, un, piemēram, valsts tiesību akti, kas nosaka minimālās cenas tabakas izstrādājumiem, būtu jāizvērtē, ņemot vērā 1995. gada 27. novembra Direktīvu 95/59/EK par nodokļiem, kas nav apgrozījuma nodokļi un kas ietekmē tabakas izstrādājumu patēriņu. Saskaņā ar Tiesas praksi šādu minimālo pārdošanas cenu noteikšana ir pretrunā ar minētās direktīvas 9. panta 1. punktu⁸⁴.

Maksimālās cenas. Lai gan maksimālā cena, ko vienādi piemēro vietējām un ievestajām precēm, pati par sevi nav pasākums ar kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību, tai var būt šāda iedarbība, ja šo cenu nosaka tādā līmenī, ka ievestās preces pārdošana ir neiespējama vai sarežģītāka nekā vietējo preču pārdošana⁸⁵.

Cenu iesaldēšana. Lietā, kas attiecas uz valsts noteikumu, kas prasa, ka par jebkuru cenas paaugstinājumu ir jāziņo iestādēm vismaz divus mēnešus pirms to stāšanās spēkā, Tiesa apstiprināja, ka cenu iesaldēšana, ko vienādi piemēro vietējām precēm un ievestajām precēm, pati par sevi nav pasākums ar kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību. Tomēr tai *de facto* var būt šāda iedarbība, ja cenas ir tādā līmenī, ka ievesto preču tirdzniecība ir vai nu neiespējama, vai sarežģītāka nekā vietējo preču tirdzniecība⁸⁶. Proti, gadījumā, ja importētāji var pārdot ievesto precī tikai ar zaudējumiem.

Minimālās un maksimālās peļņas normas, kas izteiktas konkrētā summā, nevis procentos no pašizmaksas, nav pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta izpratnē. Tas attiecas arī uz fiksēto mazumtirdzniecības peļņas normu, kas aprēķināta proporcionāli mazumtirdzniecības cenai, ko brīvi nosaka ražotājs, vismaz gadījumā, ja tā nodrošina pienācīgu atlīdzību mazumtirgotājam. Savukārt uz maksimālo peļņas normu, kas izteikta vienā summā, ko piemēro vietējām precēm un ievestajām precēm un attiecībā uz kuru nav ņemtas vērā importa izmaksas, attiecas LESD 34. pants⁸⁷.

Kopš Tiesas sprieduma pasludināšanas *Keck* un *Mithouard* lietā, kura attiecas uz Francijas tiesību aktu, kas aizliedz tālākpārdošanu ar zaudējumiem, šķiet, ka valsts cenu regulēšanas noteikumi ir ietverti "tirdzniecības nosacījumu" jēdzienā. Tādējādi, ja šos noteikumus piemēro visiem attiecīgajiem tirgotājiem, kas darbojas valsts teritorijā, un ja tie faktiski un juridiski vienādi ietekmē vietējo preču un citu dalībvalstu preču tirdzniecību, LESD 34. pants uz tiem neattiecas. To, ka "cenu regulēšana" ir "tirdzniecības nosacījumi", apstiprina Tiesas spriedums *Belga-pom* lietā, kurā tika atzīts, ka uz Beļģijas tiesību aktu, kas aizliedz tirdzniecību ar zaudējumiem un tirdzniecību, kas saistīta tikai ar ļoti nelielu peļņas normu, LESD 34. pants neattiecas.

Medikamentu iekļaušana valsts veselības apdrošināšanas sistēmā. Parasti ES tiesības neietekmē dalībvalstu kompetenci organizēt to sociālā nodrošinājuma sistēmas⁸⁸, un, tā kā

⁸⁰ Spriedums lietā 155/82 Komisija/Belģija, Krājums, 531. lpp., 12. punkts. Skatīt arī spriedumu lietā C-12/02 *Grilli*, Krājums, I-11585. lpp., 48. un 49. punkts; spriedumu lietā C-193/94 *Skanavi un Chrysanthakopoulos*, Krājums, I-929. lpp., 36.–38. punkts.

⁸¹ Spriedums lietā 155/82 Komisija/Belģija, Krājums, 531. lpp., 15. punkts.

⁸² Lieta 13/78 *Eggers*, Krājums, 1935. lpp.

⁸³ Lieta 231/83 *Cullet*, Krājums, 305. lpp., lieta 82/77, *Van Tiggele*, Krājums, 25. lpp.

⁸⁴ Lieta C-216/98 Komisija/Griekija, Krājums, I-8921. lpp. un lieta C-302/00, Komisija/Francija, Krājums, I-2055. lpp.

⁸⁵ Lieta 65/75 *Tasca*, Krājums, 291. lpp.; apvienotās lietas no 88/75 līdz 90/75 *SADAM*, Krājums, 323. lpp.; lieta 181/82 *Roussel*, Krājums, 3849. lpp.; lieta 13/77 *GB-Inno/ATAB*, Krājums, 2115. lpp.

⁸⁶ Apvienotās lietas no 16/79 līdz 20/79 *Danis*, Krājums, 3327. lpp.

⁸⁷ Lieta 116/84 *Roelstraete*, Krājums, 1705. lpp.; lieta 188/86 *Lefèvre*, Krājums, 2963. lpp.

⁸⁸ Skatīt lietu 238/82 *Duphar*, Krājums, 523. lpp. un lietu C-70/95 *Sodemare* u.c., Krājums, I-3395. lpp.

nepastāv saskaņošana ES līmenī, tad sociālā nodrošinājuma maksājumu piešķiršanas apstākļus nosaka katras dalībvalsts tiesību akti. Tomēr šie tiesību akti var ietekmēt tirdzniecības iespējas un tādējādi arī importa apjomu. No tā izriet, ka valsts lēmums iekļaut farmaceutiskos līdzekļus valsts veselības apdrošināšanas sistēmā, var negatīvi ietekmēt to importu un var būt šķērslis preču brīvai aprītei.

No sprieduma *Duphar* lietā izriet, ka valsts tiesību aktu noteikumi, kas regulē medicīnisko ierīču iekļaušanu valsts veselības apdrošināšanas sistēmā atbilstīgi valsts veselības aprūpes shēmai, nav pretrunā ar LESD 34. pantu, ja vien to preču noteikšana, kurām piemēro atmaksāšanu un kurām to nepiemēro, nav saistīta ar diskrimināciju preču izcelsmes dēļ un ja šīs noteikšanas pamatā ir objektīvi un pārbaudāmi kritēriji. Turklāt ir jābūt iespējai grozīt atmaksājamo preču sarakstu, ja tas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu atbilstību noteiktajiem kritērijiem. Tiesas minētie "objektīvie un pārbaudāmie kritēriji" var būt saistīti ar to, ka tirgū ir citas, lētākas preces ar tādu pašu terapeitisko iedarbību, to, ka attiecīgās preces brīvi tirgo un ka tām nav nepieciešama ārsta recepte, vai to, ka šīs precēm nepiemēro atmaksāšanu tādu farmakoterapeitisku apsvērumu dēļ, kuru pamatā ir sabiedrības veselības aizsardzība.

Procesuālie noteikumi, kas attiecas uz valsts lēmumu par atmaksāšanas pieņemšanu, tika noteikti Direktīvā 89/105/EK par to pasākumu pārredzamību, kas reglamentē cilvēkiem paredzēto zāļu cenas un to iekļaušanu valstu veselības apdrošināšanas sistēmās.

*Decker*⁸⁹ lietā Tiesa atzina, ka valsts noteikumi, kas paredz, ka tad, ja precī iegādājas citā dalībvalstī, pirms medikamentu izmaksu atlīdzināšanas ir jāsaņem dalībvalsts kompetentās iestādes atļauja, ir preču brīvas aprītes ierobežojums LESD 34. panta nozīmē, jo šie noteikumi mudina apdrošinātās personas iegādāties šīs preces savā dalībvalstī, nevis kādā citā dalīb-

valstī, un tādējādi tie var ierobežot šo preču importu citās valstīs.

3.3.4. VALSTS NOTEIKTI AIZLIEGUMI ATTIECĪBĀ UZ KONKRĒTIEM RAŽOJUMIEM VAI VIELĀM

Aizliegums tirgot konkrētu ražojumu vai vielu ir visierobežojošākais pasākums, ko dalībvalsts var pieņemt attiecībā uz preču brīvu aprīti. Lielākā daļa no precēm, uz kurām attiecas valsts aizliegumi, ir pārtikas produkti⁹⁰, tostarp vitamīni un citas pārtikas piedevas, kā arī ķīmiskas vielas⁹¹.

Pamatojumi, ar ko dalībvalstis visbiežāk cenšas attaisnot šos stingros pasākumus, ir LESD 36. pantā noteiktā cilvēku veselības un dzīvības aizsardzība un dzīvnieku un augu aizsardzība un Tiesas prakses ieviestās obligātās prasības, piemēram, vides aizsardzība. Bieži šos attaisnojošos iemeslus kombinē. Dalībvalstij, kas nosaka valsts aizliegumu attiecībā uz ražojumu vai vielu, ir jāpie-rāda, ka pasākums ir nepieciešams un, vajadzības gadījumā, ka attiecīgo ražojumu tirdzniecība nopietni apdraud sabiedrības veselību un ka šie noteikumi nav pretrunā ar samērīguma principu. Tostarp ir jāsniedz attiecīgie pierādījumi, piemēram, tehniskie, zinātniskie, statistiskie un ar uzturvērtību saistītie dati, un cita saistītā informācija⁹².

Turklāt dalībvalstij ir pienākums pierādīt, ka izvirzīto mērķi nevar sasniegt ar citiem līdzekļiem, kas mazāk ierobežo ES iekšējo tirdzniecību dalībvalstu starpā⁹³. Piemēram, attiecībā uz Francijas aizliegumu pievienot dzērienu piedevu kofeīnu vairāk par noteikto normu Tiesa nolēma, ka "atbilstošs marķējums, kas informē patērētājus par bagātināto produktu īpašībām un sastāvdaļām, dotu tiem patērētājiem, kuri varētu uzņemt pārmērīgi lielu produktiem pievienotās uzturvielas devu, iespēju pašiem izlemt, vai šos produktus lietot"⁹⁴. Tāpēc Tiesa atzina, ka aizliegums pievienot kofeīnu vairāk par noteikto normu nav vajadzīgs, lai sasniegtu mērķi nodrošināt patērētāju aizsardzību.

Dānijas vitamīnu lieta⁹⁵ attiecās uz Dānijas administratīvo praksi, saskaņā ar kuru bija aizliegta pārtikas produktu bagātināšana ar vitamīniem un minerālvielām, ja nav iespējams pierādīt, ka šāda bagātināšana atbilst Dānijas iedzīvotāju vajadzībām. Sākotnēji Tiesa atzina, ka Dānijai pašai ir jālemj, kādu cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības līmeni tā vēlas nodrošināt, ievērojot samērīguma principu. Tomēr Tiesa norādīja, ka Dānijas iestādēm ir pienākums pierādīt "katrā atsevišķā gadījumā, ņemot vērā uztura paradumus valstī un starptautisko zinātnisko pētījumu rezultātus, ka to noteikumi ir vajadzīgi, lai efektīvi aizsargātu tajos minētās intereses, un jo īpaši pierādīt, ka attiecīgo produktu tirdzniecība reāli apdraud sabiedrības veselību"⁹⁶. Novērtējusi attiecīgo Dānijas administratīvo praksi, Tiesa secināja, ka noteiktais pasākums "neļauj ievērot tās Kopienas tiesības, kas attiecas uz reāla sabiedrības veselības apdraudējuma noteikšanu un novērtēšanu, kas jāveic, katrā atsevišķā gadījumā rūpīgi novērtējot ietekmi, ko attiecīgo minerālvielu un vitamīnu pievienošana varētu radīt"⁹⁷.

Kopumā Tiesai ir bijusi ierobežojoša pieeja attiecībā uz šādiem pasākumiem. Tomēr jomās, kurās nav zinātniskās noteiktības konkrētu ražojumu vai vielu ietekmei, piemēram, uz sabiedrības veselību vai vidi, Tiesai šādus aizliegumus ir bijis grūtāk noraidīt⁹⁸. Šādos gadījumos attiecībā uz Tiesas vispārējo lietas novērtējumu liela nozīme ir arī tā dēvētajam piesardzības principam⁹⁹.

Var būt arī tā, ka dalībvalstis nenosaka tiešu aizliegumu, bet tikai nosaka, ka, ņemot vērā sabiedrības veselības intereses, pirms citā dalībvalstī atļautu vielu pievienošanas, ir jāsaņem atļauja. Šādā gadījumā dalībvalstis izpilda ES tiesībās noteiktos pienākumus tikai tad, ja šīs procedūras ir pieejamas un īstenojamas saprātīgā laikā un ja ražojumam noteikto aizliegumu var apstrīdēt tiesā. Šī procedūra skaidri jānosaka ar vispārēji piemērojamu pasākumu, kas ir saistošs valsts iestādēm. Šo "vienkāršoto procedūru" Tiesa raksturoja lietā C-344/90¹⁰⁰.

⁸⁹ Lieta C-120/95 *Decker*, Krājums, I-1831. lpp.

⁹⁰ Lieta 174/82 *Sandoz*, Krājums, 2445. lpp.; lieta C-24/00 Komisija/Francija, Krājums, I-1277. lpp.; lieta C-420/01 Komisija/Itālija, Krājums, I-6445. lpp.; lieta C-192/01 Komisija/Dānija, Krājums, I-9693. lpp.; lieta C-41/02 Komisija/Nīderlande, Krājums, I-11375. lpp.; lieta C-319/05 Komisija/Vācija, Krājums, I-9811. lpp.

⁹¹ Lieta C-473/98 *Toolex*, Krājums, I-5681. lpp.

⁹² Lieta C-270/02 Komisija/Itālija, Krājums, I-1559. lpp.

⁹³ Lieta 104/75 *De Peijper*, Krājums, 613. lpp.

⁹⁴ Spriedums lietā C-24/00 Komisija/Francija, Krājums, I-1277. lpp., 75. punkts.

⁹⁵ Lieta C-192/01 Komisija/Dānija (*Dānijas vitamīni*), Krājums, I-9693. lpp.

⁹⁶ Turpat, 46. punkts.

⁹⁷ Turpat, 56. punkts.

⁹⁸ Lieta C-473/98 *Toolex*, Krājums, I-5681. lpp.; lieta C-24/00 Komisija/Francija, Krājums, I-1277. lpp.

⁹⁹ Skatīt turpmāk, 6.1.2. sadaļu.

¹⁰⁰ Lieta C-344/90 Komisija/Francija, Krājums, I-4719. lpp.

3.3.5. TIPA APSTIPRINĀŠANA

Tipa apstiprināšanas prasības nosaka normatīvos, tehniskos un drošības nosacījumus, kas ražojumam ir jāizpilda. Tāpēc tipa apstiprināšana neattiecas tikai uz kādu konkrētu nozari, jo šādas prasības pastāv ļoti dažādiem ražojumiem, piemēram, kuģu aprīkojumam, mobilajiem tālruniem, vieglajiem automobiļiem un medicīniskajam aprīkojumam.

Parasti tipa apstiprināšana ir jāveic, pirms tiek atļauta ražojuma laišana tirgū. Atbilstība tipa apstiprināšanas prasībām bieži ir norādīta ražojuma marķējumā. Piemēram, CE zīme apstiprina atbilstību šādām prasībām vai nu ar ražotāja pašdeklarācijas, vai trešās puses sertifikācijas starpniecību.

Lai gan Eiropas mēroga kopējās tipa apstiprināšanas prasības parasti veicina ražojumu tirdzniecību iekšējā tirgū, dalībvalstu tipa apstiprināšana nesaskaņotajās jomās bieži rada šķēršļus preču tirdzniecībai. Ražojumu atšķirīgo standartu dēļ ražotājiem vienu un to pašu ražojumu ir grūti tirgot dažādās dalībvalstīs, turklāt tie var ievērojami paaugstināt atbilstības izmaksas. Tāpēc prasības, saskaņā ar kurām, pirms ražojumu laišanas tirgū, ir jāveic valsts tipa apstiprināšana, ir uzskatāmi par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību¹⁰¹.

Dalībvalsts, pamatojoties uz veselības un drošības apsvērumiem, drīkst noteikt, ka ražojumam, kas jau ir apstiprināts citā dalībvalstī, ir jāveic jauna pārbaudes un apstiprinājuma procedūra, tomēr importētājam dalībvalstij ir jāņem vērā pārbaudes un kontroles pasākumi, kas ir veikti eksportētājā dalībvalstī(-īs), kura(-as) sniedz līdzvērtīgas garantijas¹⁰².

Lietā C-432/03 Komisija/Portugāle¹⁰³, uzraudzības iestāde kādam uzņēmumam neizsniedza atļauju, kas vajadzīga, lai varētu uzstādīt ievestas polietilēna caurules, jo šīs caurules nebija apstiprinājuši valsts kontroles iestāde. Sertifikāti, ko uzņēmumam bija izsniedzis Itālijas

kontroles institūts, netika atzīti. Tiesa nolēma, ka iestādēm (šajā gadījumā Portugāles iestādēm) ir jāņem vērā sertifikāti, ko izsniegušas citas dalībvalsts sertifikācijas iestādes, īpaši tad, ja dalībvalsts ir pilnvarojusi šīs iestādes šī uzdevuma veikšanai. Tā kā Portugāles iestādēm nebija pietiekami daudz informācijas, lai pārliecinātos par attiecīgos sertifikātu derīgumu, tā būtu varējusi iegūt šo informāciju no eksportētājas dalībvalsts iestādēm. No valsts iestādes, kurai iesniedz ražojuma apstiprināšanas vai atzīšanas pieteikumu, tiek prasīta aktīva pieeja.

3.3.6. ATĻAUJAS IZSNEGŠANAS PROCEDŪRA

Valsts sistēmas, kas nosaka, ka pirms preču tirdzniecības ir jāsaņem atļauja, ierobežo pieeju importētājās dalībvalsts tirgum un tādējādi ir jāuzskata par pasākumu ar importa kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta izpratnē¹⁰⁴. Tiesa ir noteikusi vairākus nosacījumus, kas šādu iepriekšēju atļaujas izsniegšanu varētu pamatot¹⁰⁵:

- lai ierobežotu valsts iestāžu rīcības brīvību un nepieļautu tās patvaļīgu izmantošanu, iepriekšējās atļaujas izsniegšanas procedūras pamatā ir jābūt objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem, kuri attiecīgajiem uzņēmumiem ir zināmi iepriekš;
- šī procedūra neparedz tādu pārbaužu veikšanu, kas būtībā ir tādas pašas kā tās, kas tajā pašā vai citā dalībvalstī veiktas saistībā ar citām procedūrām;
- iepriekšējās atļaujas izsniegšanas procedūru vajadzēs izmantot tikai tad, ja varēs uzskatīt, ka turpmāka pārbaude ir nokavēta un ka tāpēc tā nebūs patiesi efektīva un neļaus sasniegt izvirzīto mērķi.;
- šī procedūra tās ilguma vai tās izraisītu nesamērīgi augstu izmaksu dēļ nedrīkstētu traucēt attiecīgajiem uzņēmējiem īstenot savu uzņēmējdarbības plānu.

3.3.7. TEHNISKIE NOTEIKUMI, KUROS IEKĻAUTAS PRASĪBAS PREČU IZSKATAM (SVARS, SASTĀVS, IZSKATS, MARĶĒJUMS, FORMA, IZMĒRS, IEPAKOJUMS)

Prasības, kas ievestajiem ražojumiem jāizpilda attiecībā uz formu, izmēru, svaru, sastāvu, izskatu, identifikāciju vai laišanu tirgū, var noteikt, ka ražotājiem un importētājiem attiecīgie ražojumi jāpielāgo noteikumiem, kas ir spēkā dalībvalstī, kurā šos ražojumus tirgo, piemēram, mainot ievesto ražojumu marķējumu¹⁰⁶. Tā kā šādas prasības attiecībā uz preču izskatu ir tieši saistītas ar pašu ražojumu, tās neuzskata par tirdzniecības nosacījumiem, bet gan par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē.

Par neatbilstīgiem LESD 34. pantam ir atzīti, piemēram, šādi pasākumi:

- prasība margarīnu tirgot kubveida iepakojumā, lai tas atšķirtos no sviesta¹⁰⁷;
- dalībvalsts aizliegums tirgot no dārgmetāliem izgatavotas preces bez vajadzīgajām (oficiālajām valsts) provēs zīmēm¹⁰⁸;
- aizliegums pa pastu un internetā tirgot tādus video un DVD ierakstus, kas neietver norādi par vecumu, no kura tos ir atļauts skatīties, kas izriet no augstākās reģionālās iestādes vai pašregulācijas organizācijas klasifikācijas lēmuma¹⁰⁹.

3.3.8. REKLĀMAS IEROBEŽOJUMI

Pirms sprieduma *Keck* un *Mithouard* lietā, Tiesa vairākās lietās nolēma, ka uz valsts pasākumiem, kas nosaka reklāmas ierobežojumus, attiecas LESD 34. pants. Viena no šādām lietām bija *Oosthoek* (lieta 286/81), kas attiecās uz aizliegumu piedāvāt vai pasniegt dāvanas pārdošanas veicināšanas nolūkā. Tiesa nolēma, ka, lai gan "tiesību akts, kas ierobežo vai aizliedz noteikta veida reklāmu un noteiktus pārdo-

¹⁰¹ Lieta 21/84 Komisija/Francija, Krājums, 1355. lpp.

¹⁰² Lieta C-455/01 Komisija/Itālija, Krājums, I-12023. lpp.

¹⁰³ Lieta C-432/03 Komisija/Portugāle, Krājums, I-9665. lpp.

¹⁰⁴ Skatīt, piemēram, spriedumu lietā C-254/05 Komisija/Belģija, Krājums, I-4269. lpp.; spriedumu lietā C-432/03 Komisija/Portugāle, Krājums, I-9665. lpp., 41. punkts; spriedumu lietā C-249/07 Komisija/Nīderlande, Krājumā vēl nav publicēts, 26. punkts.

¹⁰⁵ Skatīt lietu C-390/99 *Canal Satélite Digital*, Krājums, I-607. lpp.

¹⁰⁶ Spriedums lietā C-33/97 *Colim*, Krājums, I-3175. lpp., 37. punkts un spriedums lietā C-416/00 *Morellato*, Krājums, I-9343. lpp., 29 un 30. punkts.

¹⁰⁷ Lieta 261/81 *Rau/De Smedt*, Krājums, 3961. lpp.

¹⁰⁸ Lieta C-30/99 Komisija/Īrija, Krājums, I-4619. lpp.

¹⁰⁹ Lieta C-244/06 *Dynamic Medien*, Krājums, I-505. lpp., šajā spriedumā tirdzniecības šķēršļus tomēr uzskatīja par pamatotiem nepilngadīgo personu aizsardzības apsvērumu dēļ.

šanas veicināšanas līdzekļus, tieši neietekmē importu, tomēr tas var ierobežot importa apjomu, jo tas ietekmē ievesto ražojumu tirdzniecības iespējas¹¹⁰.

Kopš sprieduma pasludināšanas *Keck un Mithouard* lietā, Tiesa attiecībā uz dažiem aspektiem ir pieņēmusi citādu pieeju (reklāmas ierobežojumu uzskatīšana par tirdzniecības nosacījumiem), bet attiecībā uz citiem aspektiem gan ģenerāladвокāti, gan Tiesa ir atbalstījusi un izmantojusi to pašu pieeju (reklāmas lielā nozīme preču brīvas aprites nodrošināšanā). Kā skaidrots iepriekš saistībā ar *Keck un Mithouard* lietu, "noteikumus, kas paredz prasības, kuras precēm ir jāizpilda", izvērtē saskaņā ar spriedumu *Cassis de Dijon* lietā, un tāpēc var uzskatīt, ka tie *per se* ietilpst LESD 34. panta darbības jomā un nav nepieciešams noteikt, vai tie ir arī diskriminējoši¹¹¹, savukārt attiecībā uz tirdzniecības nosacījumiem diskriminācijas esamība ir jāpārbauda. Taču, kā norādīja ģenerāladвокāts *M. P. Maduro*, Tiesai bija jāprecizē vairākas nianse izšķiršanas vienkāršībai, kas noteikta ar spriedumu *Keck un Mithouard* lietā¹¹². Tāpēc daži noteikumi, ka šķietami ietilpst tirdzniecības nosacījumu kategorijā, tiek uzskatīti par noteikumiem, kas attiecas uz ražojumiem. Jo īpaši tas attiecas uz pasākumiem, kas saistīti ar reklāmu, ja šie pasākumi ietekmē nosacījumus, kuri precēm ir jāizpilda¹¹³. Tomēr pieeja, ko Tiesa biežāk ir izmantojusi kopš sprieduma pasludināšanas *Keck un Mithouard* lietā, ir bijusi balstīta uz atzinumu, ka reklāmas un pārdošanas veicināšanas ierobežojumi ir uzskatāmi par "tirdzniecības nosacījumiem"¹¹⁴ un, ja vien tie nav diskriminējoši, tie neietilpst LESD 34. panta darbības jomā.

Šķiet, ka Tiesas pieeja ar reklāmu saistītajās lietās pamatojas uz trim galvenajiem posmiem. Pirmkārt, Tiesa atzīst, ka noteiktas ražojuma pār-

došanas veicināšanas metodes ir tirdzniecības nosacījumi. Otrkārt, tā izvērtē reklāmas ierobežojuma apmēru (ir vai nav tiešs aizliegums). Treškārt, tā izvērtē diskriminācijas esamību (vai attiecīgais valsts ierobežojums citu dalībvalstu preču tirdzniecību ietekmē citādi nekā vietējo preču tirdzniecību). Vairākās lietās Tiesa, šķiet, ir saistījusi ierobežojuma apmēru (pilnīgs vai daļējs) ar diskrimināciju. Proti, ja ierobežojums ir pilnīgs, tiek pieņemts, ka tam varētu būt lielāka ietekme uz ievestajiem ražojumiem¹¹⁵, savukārt, ja ierobežojums ir daļējs, tad tā ietekme uz vietējiem un ievestajiem ražojumiem varētu būt vienāda¹¹⁶. Tomēr jāvērs uzmanība uz to, ka spriedumā *Dior*¹¹⁷ lietā un *Gourmet International Products*¹¹⁸ lietā Tiesa norādīja, ka dažiem reklāmas aizliegumiem varētu arī nebūt lielāka ietekme uz importu¹¹⁹.

3.3.9. PRASĪBA ATTIECĪBĀ UZ DEPOZĪTA SISTĒMU

Depozīta sistēma atkārtoti izmantojamai tarai, jo īpaši dzērienu nozarē, pēdējos gados ir raisījusi pastāvīgas diskusijas saistībā ar vides tiesību aktiem un iekšējā tirgus noteikumiem. Tirgus dalībniekiem, kas darbojas vairākās dalībvalstīs, šādas sistēmas bieži vien liedz to pašu ražojumu tajā pašā iepakojumā pārdot vairākās dalībvalstīs. Ražotājiem vai importētājiem ir jāpielāgo iepakojums katras atsevišķas dalībvalsts vajadzībām, un tas parasti rada papildu izmaksas. Tādējādi šie pasākumi ietekmē pašu ražojumu, ne tikai konkrētos tirdzniecības nosacījumus. Šādu sistēmu ietekme, proti, tirgu sadalīšana, bieži ir pretrunā īstena iekšēja tirgus idejai. Tāpēc šāda veida valstu prasības var uzskatīt par šķērslī tirdzniecībai LESD 34. panta nozīmē.

Lai gan šīs prasības ir uzskatāmas par šķērslī tirdzniecībai, tās var attaisnot, piemēram, ar apsvērumiem, kas saistīti ar vides aizsardzību.

Divos spriedumos par Vācijas obligāto depozīta sistēmu vienreizlietojamam dzērienu iepakojumam Tiesa apstiprināja, ka saskaņā ar ES tiesību aktiem dalībvalstīm ir tiesības izvēlēties starp depozīta sistēmu atkārtoti izmantojamai tarai, iepakojumu vispārējo savākšanas sistēmu un abu sistēmu kombināciju¹²⁰. Ja dalībvalsts izvēlas depozīta sistēmu atkārtoti izmantojamai tarai, ir jāizpilda noteikti nosacījumi, lai šī sistēma atbilstu noteikumiem, ko paredz Direktīva 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu, un LESD 34.–36. panta noteikumiem. Dalībvalstij, piemēram, ir jānodrošina, ka šī sistēma ir pilnīgi darbotiespējīga, ka tā attiecas uz visu teritoriju un ka tā nediskriminējošā veidā ir pieejama visiem ražotājiem vai izplatītājiem. Turklāt ir jānosaka pietiekami ilgs pārejas periods, lai ražotāji un izplatītāji varētu pielāgoties jaunajām prasībām un tādējādi tiktu nodrošināta sekmīga sistēmas darbība.

Lietā C-302/86¹²¹ Tiesa analizēja depozīta sistēmu atkārtoti izmantojamai tarai, ko Dānija ieviesa attiecībā uz alus un bezalkoholisko dzērienu taru un saskaņā ar kuru principā drikstēja izmantot tikai apstiprinātu standarta taru. Lai gan Tiesa atbalstīja depozīta sistēmu atkārtoti izmantojamai tarai, jo uzskatīja, ka tā ir neatņemama tās sistēmas daļa, kuras mērķis ir nodrošināt taras atkārtotu izmantošanu, un tāpēc nepieciešama, lai sasniegtu vides jomā noteiktos mērķus, tomēr tā atzina par nesamērīgu gan prasību par standartizētu taru, gan prasību par apstiprinājumu.

3.3.10. NORĀDES PAR IZCELSMI, KVALITĀTES ZĪMES, AICINĀJUMS PIRKT VIETĒJOS RAŽOJUMUS

Parasti valsts noteikts pienākums apliecināt izcelsmi ir pasākums ar līdzvērtību iedarbību, kas ir pretrunā ar LESD 34. pantu. Lietās, kas

¹¹⁰ 15. punkts. Skatīt arī lietas, kas izskatītas pirms *Keck un Mithouard* lietas: lieta 362/88 *GB-INNO-BM*, Krājums, I-667. lpp. un apvienotās lietas C-1/90 un C-176/90 *Aragones de Publicidad Exterior un Publivia*, Krājums, I-4151. lpp.

¹¹¹ *P. Oliver. Free Movement of Goods in the European Community*. 2003., 124. lpp.

¹¹² Secinājumi apvienotajās lietās C-158/04 un C-159/04 *Alfa Vita Vassilopoulos un Carrefour-Marinopoulos*, Krājums, I-8135. lpp., 26.–29. punkts.

¹¹³ Spriedums lietā C-470/93 *Mars*, Krājums, I-1923. lpp., 13. punkts (pasākums paredz iepakojuma un reklāmas papildu izmaksas). Skatīt arī spriedumu lietā C-368/95 *Familiapress*, Krājums, I-3689. lpp., 11. punkts.

¹¹⁴ Skatīt lietu C-292/92 *Hünernmund u.c.*, Krājums, I-6787. lpp. (aizliegums reklamēt "parafarmaceutiskos" līdzekļus ārpus aptiekām) un lietu C-412/93 *Leclerc-Siplec*, Krājums, I-179. lpp. (televīzijas reklāmas ierobežošana); *P. Oliver. Free Movement of Goods in the European Community*. 2003., 7.43. sadaļa.

¹¹⁵ Šai sakarā skatīt lietu C-405/98 *Gourmet International Products*, Krājums, I-1795. lpp.; apvienotās lietas no C-34/95 līdz C-36/95 *De Agostini un TV-Shop*, Krājums, I-3843. lpp., un lietu C-239/02, *Douwe Egberts*, Krājums, I-7007. lpp. (aizliegums lietot atsaucus uz "novājēšanu" un "medicīniskiem ieteikumiem, apliecinājumiem, paziņojumiem vai apstipriņošiem paziņojumiem").

¹¹⁶ Šai sakarā skatīt lietu C-292/92 *Hünernmund u.c.*, Krājums, I-6787. lpp., un lietu C-71/02 *Karner*, Krājums, I-3025. lpp. (aizliegums izmantot norādes, ka preces ir no maksātnespējīga uzņēmuma).

¹¹⁷ Lieta C-337/95 *Dior*, Krājums, I-6013. lpp.

¹¹⁸ Lieta C-405/98 *Gourmet International Products*, Krājums, I-1795. lpp.

¹¹⁹ *P. Oliver un S. Enchelmaier. Free Movement of Goods: Recent Developments in the Case Law*. 2007. *CML Rev.* 649., 675. lpp.

¹²⁰ Lieta C-463/01 Komisija/Vācija, Krājums, I-11705. lpp.; lieta C-309/02 *Radlberger Getränkegesellschaft un S. Spitz*, Krājums, I-11763. lpp.

¹²¹ Lieta 302/86 Komisija/Dānija, Krājums, 4607. lpp.

attiecās uz gadījumiem, kad dalībvalstis pašas īstenoja vai atbalstīja reklāmas kampaņas, kas saistītas ar kvalitātes vai izcelsmes marķējumu, Tiesa ir nospriedusi, ka šādas shēmas vismaz potenciāli ierobežo preču brīvu apriti starp dalībvalstīm. Šāda shēma, kas izveidota, lai veicinātu dažu tādu ražojumu izplatīšanu, kas ražoti konkrētā valstī vai reģionā un kuru reklāmas vēstījumā uzsvērta to izcelsme, var mudināt patērētājus iegādāties šos ražojumus, nevis ievestos ražojumus¹²². Tas pats attiecas uz marķējumiem, kuros norādīta ražojuma atbilstība valsts standartiem, nevis tā ražotājvalsts¹²³.

Dalībvalsts noteikumus par izcelsmes vai kvalitātes marķējumu var uzskatīt par pieņemamiem, ja attiecīgajam ražojumam patiešām ir tādas īpašības, kuras nosaka tā izcelsme no konkrētā ģeogrāfiskā apgabala¹²⁴, vai tad, ja ražojuma izcelsmes vietai ir īpaša nozīme saistībā ar attiecīgā reģiona tradīcijām¹²⁵. Šādu prasību varētu pamatot arī tad, ja pretējā gadījumā, piemēram, ražojuma iepakojums vai marķējums varētu patērētāju maldināt.

Pasākumi, kas mudina iegādāties tikai vietējos ražojumus vai dod priekšroku šādai iegādei, ir pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē. Viszināmākā lieta, kas saistīta ar šādu aicinājumu iegādāties vietējos ražojumus, bija *Buy Irish*¹²⁶ lieta, kas attiecās uz plaša mēroga kampaņu, kura mudināja iegādāties vietējās, nevis ievestās preces. Tiesa nolēma, ka kampaņa ir skaidrs mēģinājums samazināt importa plūsmu, tāpēc tā ir LESD 34. panta pārkāpums.

Dalībvalstis var atļaut organizācijām mudināt iegādāties konkrēta veida augļus un dārzeņus, piemēram, norādot uz konkrētām to īpašībām, pat tad, ja konkrētās šķirnes ir tipiski valsts produkti, ja vien patērētājiem netiek ieteikts iegādāties vietējās preces tikai to izcelsmes valsts dēļ¹²⁷.

3.3.11. PIENĀKUMS IZMANTOT VALSTS VALODU

Valodas prasību noteikšana nesaskaņotajās jomās ir šķērslis ES iekšējai tirdzniecībai, ko aizliedz LESD 34. pants, ciktāl tās nosaka, ka citu dalībvalstu ražojumiem ir vajadzīgs cits marķējums, kura dēļ rodas papildu iepakojuma izmaksas¹²⁸. Šī precēm noteiktā prasība var attiekties uz deklarācijām, reklāmas vēstījumiem, garantijām, tehniskajām instrukcijām, lietošanas instrukcijām u.c.

Prasību izmantot attiecīgo valodu posmā pirms pārdošanas galīgajam patērētājam nevar pamatot ar patērētāju aizsardzības apsvērumiem, jo šāda veida prasība nav vajadzīga; ražotāji, importētāji, vairumtirgotāji un mazumtirgotāji, kas ir vienīgās preču aprītē iesaistītās personas, savā darbībā izmantos valodu, kuru tie labi pārzina, vai valodu, kurā būs pieejama viņiem vajadzīgā informācija.

Pārdošana galīgajam patērētājam ir cits jautājums. Vajadzība pēc citādas pieejas ir saprotama, ņemot vērā, ka — atšķirībā no uzņēmējiem, kuru darbība ir saistīta ar šādām zināšanām un kuri spēj iegūt vajadzīgo informāciju —, nevar uzskatīt, ka patērētāji bez grūtībām saprot citu dalībvalstu valodas.

Spridumā lietā C-366/98 *Geffroy*¹²⁹ Tiesa nolēma, ka LESD 34. pants "jāinterpretē tā, ka tas aizliedz valsts noteikumus [...] noteikt, ka pārtikas produktu marķējumā ir jāizmanto kāda konkrēta valoda, nedodot iespēju izmantot citu patērētājiem labi saprotamu valodu vai nodrošināt pircēja informēšanu ar citiem līdzekļiem".

Spridumā lietā C-85/94 *Piageme*¹³⁰, kas attiecās uz patērētājiem viegli saprotamas valodas noteikšanu, Tiesa norādīja, ka varētu ņemt vērā vairākus faktorus, piemēram, "iespējamo vārdu līdzību dažādās valodās, vairāku valodu pārzināšanas plašo izplatību attiecīgajā populācijā vai tādu īpašu apstākļu esamību kā, piemēram,

plaša mēroga reklāmas kampaņa vai plaša mēroga ražojuma izplatīšana, ar nosacījumu, ka ir iespējams pierādīt, ka patērētājs tiek pietiekami informēts".

No vispārējā samērīguma principa izriet, ka dalībvalstis drīkst pieņemt valsts pasākumus, kas nosaka, ka zināmi vietējo vai ievesto ražojumu dati ir jāsniedz patērētājiem viegli saprotamā valodā. Turklāt šim valsts pasākumam ir jāļauj izmantot citus iespējamus patērētāju informēšanas līdzekļus, piemēram, attēlus, simbolus un piktogrammas¹³¹. Visbeidzot, šāda veida pasākums jebkurā gadījumā ir jāattiecinā tikai uz to informāciju, ko attiecīgā dalībvalsts ir noteikusi par obligātu, un attiecībā uz kuru tulkošana ir vienīgais piemērotais līdzeklis, kā sniegt patērētājiem atbilstošu informāciju. Tomēr šis samērīguma princips nosaka, ka ir vajadzīga individuāla pieeja.

3.3.12. IEROBEŽOJUMI ATTIECĪBĀ UZ TĀLPĀRDOŠANU (PĀRDOŠANA INTERNETĀ, PA PASTU UTT.)

Sakarā ar informācijas un komunikāciju tehnoloģiju attīstību preces iekšējā tirgū arvien biežāk tirgo, izmantojot šīs iespējas. Tāpēc nav nekāds pārsteigums, ka jautājums par LESD 34. panta nozīmi saistībā ar interneta darījumiem, kas ietver preču pārvadājumus no vienas dalībvalsts uz citu, ir mudinājis ierosināt lietas Tiesā.

Jautājumi, ko Tiesai iesniedza *Deutscher Apothekerverband*¹³² lietā, radās valsts tiesvedībā, kas attiecās uz cilvēkiem paredzētu medikamentu tirdzniecību internetā dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā *DocMorris* darbojas. Tobrīd spēkā esošie Vācijas tiesību akti aizliedza tādu medikamentu tirdzniecību pa pastu, kurus drīkst pārdot tikai aptiekās.

Pirmais valsts tiesas iesniegtais jautājums bija par to, vai par LESD 34. panta pārkāpumu var uzskatīt gadījumu, kad apstiprinātus medikamentus, kuru tirdzniecība attiecīgajā dalībvalstī

¹²² Lieta C-325/00 Komisija/Vācija, Krājums, I-9977. lpp. ("aus deutschen Landen frisch auf den Tisch"); lieta C-6/02 Komisija/Francija, Krājums, I-2389. lpp.; spriedums lietā C-255/03 Komisija/Belģija, Krājumā nav publicēts.

¹²³ Spriedums lietā C-227/06 Komisija/Belģija, Krājumā nav publicēts.

¹²⁴ Lieta 12/74 Komisija/Vācija, Krājums, 181. lpp.

¹²⁵ Lieta 113/80 Komisija/Irija, Krājums, 1625. lpp.

¹²⁶ Lieta 249/81 Komisija/Irija, Krājums, 4005. lpp.

¹²⁷ Lieta 222/82 *Apple and Pear Development Council*, Krājums, 4083. lpp.

¹²⁸ Lieta C-33/97 *Colim*, Krājums, I-3175. lpp.

¹²⁹ Lieta C-366/98 *Geffroy*, Krājums, I-6579. lpp.

¹³⁰ Lieta C-85/94 *Piageme*, Krājums, I-2955. lpp.

¹³¹ Spriedums lietā C-33/97 *Colim*, Krājums, I-3175. lpp., 41.–43. punkts.

¹³² Spriedums lietā C-322/01 *Deutscher Apothekerverband*, Krājums, I-14887. lpp.

ir atļauta tikai aptiekās, nedrīkst, izmantojot citā dalībvalstī apstiprinātu aptieku starpniecību, komerciālā nolūkā importēt pa pastu, izpildot individuālu pasūtījumu internetā.

Vispirms Tiesa klasificēja šo valsts ierobežojumu kā tirdzniecības nosacījumu. Saskaņā ar spriedumu *Keck un Mithouard* lietā tirdzniecības nosacījums ir pretrunā ar LESD 34. pantu tad, ja tas ir diskriminējošs. Novērtējot diskriminācijas esamību, Tiesa norāda uz saikni starp ierobežojošā pasākuma darbības jomu un diskrimināciju. Vispirms atbilstoši spriedumam *De Agostini* un *TV-Shop* lietā (reklāmas nozīme attiecīgā ražojuma tirdzniecībā)¹³³ Tiesa *mutatis mutandis* uzsvēra interneta nozīmi ražojumu tirdzniecībā. Pēc tam tā skaidroja, kāpēc šāds tiešs aizliegums ārpus Vācijas esošām aptiekām rada lielākus šķēršļus nekā tās teritorijā esošajām aptiekām, un norādīja, ka šī iemesla dēļ šis pasākums ir LESD 34. panta pārkāpums.

Proti, Tiesa atzina, ka aptiekām, kas nav reģistrētas Vācijā, internets ir nozīmīgāks līdzeklis, kā iegūt "tiešu piekļuvi" Vācijas tirgum¹³⁴. Tiesa skaidroja, ka aizliegums, kas vairāk ietekmē aptiekas, kas nav reģistrētas Vācijā, citu dalībvalstu ražojumu piekļuvi tirgum varētu traucēt vairāk nekā vietējo ražojumu piekļuvi tirgum.

Pēc tam Tiesa izskatīja iespējamus pamatojumus. Attiecībā uz pamatojumiem, kas saistīti ar bezrecepšu medikamentiem, Tiesa atzina, ka neviens no piedāvātajiem apsvērumiem nevar būt pietiekams pamats pilnīgam aizliegumam tirgot bezrecepšu medikamentus pa pastu.

Attiecībā uz recepšu medikamentiem Tiesa vispirms norādīja, ka šādu medikamentu piegāde sabiedrībai ir stingrāk jākontrolē. Tiesa atzina, ka, ņemot vērā riskus, kas saistīti ar šo medikamentu lietošanu, tas, ka vajag spēt efektīvi pārliecināties par ārsta receptes īstumu un nodrošināt, ka medikaments tiek nodots pašam pircējam vai personai, kurai pircējs ir uzticējies to paņemt, pamato aizliegumu tirdzniecībai pa pastu¹³⁵. Turklāt Tiesa atzina, ka aizliegumus var pamatot ar apsvērumiem, kas saistīti ar sociālā nodrošinājuma sistēmas finansiālo līdzsvaru vai valsts veselības sistēmas integritāti¹³⁶.

3.3.13. PERSONISKAI LIETOŠANAI PAREDZĒTO PREČU IEVEŠANAS IEROBEŽOJUMI

Kā norādīts spriedumā *Schumacher* lietā¹³⁷, LESD 34. pants ne tikai nodrošina uzņēmumiem tiesības ievest preces komerciālos nolūkos, bet arī nodrošina indivīdiem tiesības ievest personiskai lietošanai paredzētas preces. Šajā lietā privātpersona personiskai lietošanai pasūtīja medicīnisku preparātu no Francijas. Tomēr muitas iestādes Vācijā — valstī, kurā šī persona dzīvoja — atteicās attiecīgo precī muirot. Vēroties Tiesā, valsts tiesa jautāja, vai tiesību akts, kas aizliedz privātpersonai ievest personiskai lietošanai paredzētu medicīnisku preparātu, kas importētājā dalībvalstī ir apstiprināts un pieejams bez receptes un kas ir iegādāts citas dalībvalsts aptiekā, ir pretrunā ar LESD 34. un 36. pantu. Vispirms Tiesa norādīja, ka šāds tiesību akts ir LESD 34. panta pārkāpums. Izskatot visus iespējamus pamatojumus, Tiesa atzina, ka

pasākumu nevar pamatot ar sabiedrības veselības aizsardzības apsvērumiem. Tā skaidroja, ka medicīnisku preparātu iegāde citas dalībvalsts aptiekā sniedz tādas pašas garantijas kā to iegāde vietējā aptiekā. Šo secinājumu pamatoja arī tas, ka farmaceita profesijas iegūšanas nosacījumus un šīs profesijas praktizēšanas nosacījumus reglamentē ES sekundārie tiesību akti.

Tomēr, kā liecina spriedums *Escalier un Bonnarel*¹³⁸ lietā, arī uz privātpersonām, kas ievad preces, ko paredzēts izmantot viņu personīgajā īpašumā, var attiekties noteikti pienākumi, kurus piemēro arī importētājiem, kas darbojas komerciālos nolūkos. Šajā gadījumā tika uzsākts kriminālprocess pret diviem indivīdiem, kurus apsūdzēja par to, ka viņu turējumā atradās lauksaimniecībā lietojami pesticīdi — ar mērķi tos izmantot —, kuriem nebija tirdzniecības atļaujas. Apsūdzētie apgalvoja, ka valsts atļaujas prasības nevar būt piemērojamas lauksaimniekiem, kas importē ražojumus nevis tirdzniecības mērķiem, bet gan pašu lietošanai. Tiesa atzina, ka dalībvalstīm ir pienākums piemērot augu aizsardzības līdzekļu importam to teritorijā izskatīšanas procedūru, kas var būt "vienkāršotas" procedūras formā, kuras mērķis ir pārliecināties, vai līdzeklim ir vajadzīga atļauja laišanai tirgū, vai arī tas uzskatāms par tādu, kurš jau ir atļauts importētājā dalībvalstī¹³⁹. Tiesa norādīja, ka šie principi ir spēkā neatkarīgi no importa mērķa, un tādējādi tie ir piemērojami arī lauksaimniekiem, kas importē šos līdzekļus vienīgi izmantošanai savā lauksaimniecības uzņēmumā.

¹³³ Apvienotās lietas no C-34/95 līdz C-36/95 *De Agostini* un *TV-Shop*, Krājums, I-3843. lpp., 43. un 44. punkts. Ģenerālvokāts L. A. Geelhoed (secinājumi lietā C-239/02, *Douwe Egberts*, Krājums, I-7007. lpp., 68. punkts) salīdzina šo spriedumu ar Tiesas spriedumu lietā C-292/92 *Hünemann* u.c. (Krājums, I-6787. lpp.) un lietā C-412/93 *Leclerc-Siplec* (Krājums, I-179. lpp.). Viņš norādīja, ka abās pēdējās minētajās lietās pastāvēja ierobežots reklāmas aizliegums. Un atzīmēja, ka Tiesa tajās piešķīra nozīmi apstāklim, ka attiecīgie aizliegumi ir atstājuši neskartas citu tirgus dalībnieku iespējas attiecīgos produktus reklamēt citā veidā. Proti, "jautājums par nozīmi, kāda ir reklāmai saistībā ar pieeju attiecīgo produktu tirgum, palika neskarts".

¹³⁴ Spriedums lietā C-322/01 *Deutscher Apothekerverband*, Krājums, I-14887. lpp., 74. punkts.

¹³⁵ 119. punkts.

¹³⁶ 123. punkts.

¹³⁷ Lieta 215/87 *Schumacher*, Krājums, 617. lpp.

¹³⁸ Apvienotās lietas C-260/06 un lieta C-261/06 *Escalier* un *Bonnarel*, Krājums, I-9717. lpp.

¹³⁹ 32. punkts.

4. Citi jautājumi, kas saistīti ar LESD 34. pantu

4.1. Medikamentu un augu aizsardzības līdzekļu paralēlais imports

Ražojumu paralēlā tirdzniecība ir likumīgs tirdzniecības veids iekšējā tirgū. Šo tirdzniecību dēvē par "paralēlu" tāpēc, ka tā ir saistīta ar ražojumiem, kuri pēc būtības ir līdzīgi ražojumiem, ko tirgo ražotāju vai pirmo piegādātāju izplatīšanas tīklos, bet kuri tiek tirgoti ārpus (bieži paralēli) šiem tīkliem. Paralēlā tirdzniecība notiek farmaceutisko līdzekļu¹⁴⁰ vai pesticīdu¹⁴¹ cenu atšķirības dēļ, kad, piemēram, dalībvalstis nosaka vai citādi kontrolē to attiecīgajos tirgos tirgto ražojumu cenu. Paralēlā tirdzniecība principā rada veselīgu konkurenci un nodrošina patērētājiem cenu samazinājumu, un ir tiešas iekšējā tirgus attīstības sekas, kas nodrošina preču brīvu apriti.

Lai gan medikamentu un augu aizsardzības līdzekļu drošumu un sākotnējo tirdzniecību reglamentē ES tiesību akti, Tiesas spriedumos, kuru pamatā ir Līguma preču brīvas aprites noteikumi, ir izstrādāti principi, kas saistīti ar šo ražojumu paralēlās tirdzniecības likumību.

Ja informācija, kas attiecībā uz medikamentiem un pesticīdiem vajadzīga sabiedrības veselības vai vides aizsardzības mērķiem, galamērķa dalībvalsts kompetentajām iestādēm jau ir pieejama kopš ražojums pirmo reizi laists tirgū šajā dalībvalstī, paralēli ievestajam ražojumam ir jāsaņem atļauja, ko piešķir, pamatojoties uz samērīgi "vienkāršotu" procedūru (salīdzinājumā ar tirdzniecības atļaujas izsniegšanas procedūru), ja:

- ievestajam ražojumam izcelsmes dalībvalstī ir piešķirta tirdzniecības atļauja;

- ievestais ražojums pēc būtības ir līdzīgs ražojumam, kas jau ir saņēmis tirdzniecības atļauju galamērķa dalībvalstī.

Lai mēģinātu rast līdzsvaru starp paralēlo tirgotāju tiesībām un vajadzību aizsargāt noteiktus vispārējas nozīmes mērķus, piemēram, nodrošināt sabiedrības veselības un vides aizsardzību, Komisija ir izstrādājusi šādas vadlīnijas par paralēlo importu:

- Pastāvīgajā augu veselības komitejā izstrādātās vadlīnijas par augu aizsardzības līdzekļu paralēlo tirdzniecību ES un EEZ (2001. gads)¹⁴²;
- Komisijas paziņojums par tādu patētētu medikamentu paralēlo importu, kuriem jau ir piešķirta tirdzniecības atļauja (2003. gads)¹⁴³.

Likumdošanas procesā, grozot ES tiesību aktu par augu aizsardzības līdzekļiem¹⁴⁴, 2007. gadā tika ierosināts iekļaut tajā nepārprotamus noteikumus, kas reglamentētu šo ražojumu paralēlo tirdzniecību. Ierosinātās Eiropas Parlamenta un Padomes regulas par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū stāšanās spēkā nozīmēs, ka augu aizsardzības līdzekļu paralēlais imports ir saskaņots ES līmenī un uz to vairs neattiecas LESD 34. pants.

Turklāt paralēlā tirdzniecība ir jādiferencē no atpakaļieņemšanas. Farmaceutisko līdzekļu gadījumā, piemēram, tie ir darījumi, kad medikamentus, kurus citas dalībvalsts aptieka iepriekš ir ieguvusi no vairumtirgotāja importētājā dalībvalstī, ievieš dalībvalstī, kurā tie ir apstiprināti. Šai sakarā Tiesa nolēma, ka kādā dalībvalstī ražota prece, ko izved un pēc tam ievieš atpa-

kaļ šajā dalībvalstī, ir ieviesta prece, tāpat kā citā dalībvalstī ražota prece¹⁴⁵. Tomēr Tiesa norādīja, ka tas neattiecas uz gadījumiem, kad tiek pierādīts, ka attiecīgo preču izvešanas vienīgais mērķis ir atpakaļieņemšana, lai apietu izskatāmajam tiesību aktam līdzīgus tiesību aktus¹⁴⁶.

4.2. Automobiļu reģistrācija

Pašreiz spēkā esošie valsts tiesību akti vispārīgi nosaka trīs dažādus mehāniskā transportlīdzekļa reģistrācijas posmus. Pirmkārt, mehāniskā transportlīdzekļa tehnisko parametru apstiprināšana, kas daudzos gadījumos ir EK tipa apstiprināšana. Uz dažiem mehāniskajiem transportlīdzekļiem tomēr vēl joprojām attiecas valsts apstiprināšanas procedūras. Otrkārt, lietotu transportlīdzekļu tehniskā apskate, kuras mērķis ir cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības nolūkā pārbaudīt, vai attiecīgais mehāniskais transportlīdzeklis reģistrācijas brīdī ir labā tehniskajā stāvoklī. Visbeidzot, mehāniskā transportlīdzekļa reģistrācija, kas apstiprina, ka transportlīdzekli drīkst izmantot ceļu satiksmē, un kura ietver mehāniskā transportlīdzekļa identifikāciju un reģistrācijas numura izsniegšanu.

Komisija 2007. gadā atjaunināja skaidrojošo paziņojumu par procedūrām to mehānisko transportlīdzekļu reģistrācijai, kuru izcelsmes valsts ir citā dalībvalstī¹⁴⁷. Šajā paziņojumā sīki izklāstīti obligātie nosacījumi, kuriem automobiļu reģistrācijas procedūrām jāatbilst.

Mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kas iepriekš reģistrēti citā dalībvalstī, reģistrācijas dalībvalsts var prasīt iesniegt tikai šādus dokumentus.

¹⁴⁰ Lieta C-201/94 *Smith & Nephew un Primecrown*, Krājums, I-5819. lpp.

¹⁴¹ Spriedums lietā C-100/96 *British Agrochemicals Association*, Krājums, I-1499. lpp., spriedums lietā C-201/06 Komisija/Frāncija, Krājums, I-735. lpp., 33. punkts.

¹⁴² 6.12.2001., *Sanco/223/2000 rev. 9*.

¹⁴³ COM(2003) 839 galīgā redakcija: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0839en01.pdf.

¹⁴⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikums par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, COM(2006) 388 galīgā redakcija.

¹⁴⁵ Spriedums lietā C-322/01 *Deutscher Apothekerverband*, Krājums, I-14887. lpp., 127. punkts. Šai sakarā skatīt arī spriedumu lietā 229/83 *Leclerc u.c.*, Krājums, 1. lpp., 26. punkts, un spriedumu lietā C-240/95 *Schmit*, Krājums, I-3179. lpp., 10. punkts.

¹⁴⁶ Spriedums lietā C-322/01 *Deutscher Apothekerverband*, Krājums, I-14887. lpp., 129. punkts.

¹⁴⁷ Komisijas skaidrojošais paziņojums par procedūrām to mehānisko transportlīdzekļu reģistrācijai, kuru izcelsmes valsts ir citā dalībvalstī (OV C 68, 24.3.2007., 15. lpp.).

(1) Citā dalībvalstī izdotās reģistrācijas apliecības oriģināls vai kopija. Lai transportlīdzekli pārreģistrētu kādā dalībvalstis teritorijā, tai ir jāatzīst citās dalībvalstīs izdotā saskaņotā reģistrācijas apliecība¹⁴⁸. Tomēr daudziem transportlīdzekļiem, kas reģistrēti pirms 2004. gada, joprojām ir nesaskaņotā reģistrācijas apliecība.

(2) EK vai valsts atbilstības sertifikāts. Principā EK tipa apstiprināšanas prasība attiecas uz visiem sērijveidā ražotajiem pasažieru automobiļiem, kas ir apstiprināti kopš 1996. gada¹⁴⁹. Šī ir procedūra, ar kuras palīdzību tiek apstiprināts, ka transportlīdzekļa tips atbilst visām piemērojamām Eiropas drošības un vides aizsardzības prasībām. EK tipa apstiprinājums ir derīgs visās dalībvalstīs. Ražotājs kā EK tipa apstiprinājuma turētājs izdod EK atbilstības sertifikātu, kurā norāda, ka transportlīdzeklis ir izgatavots saskaņā ar apstiprināto tipu. Nedrīkst pieprasīt, lai jauniem transportlīdzekļiem ar EK tipa apstiprinājumu un pievienotu spēkā esošu atbilstības sertifikātu tiktu veikta jauna tehnisko parametru apstiprināšana, kā arī tiktu nodrošināta atbilstība papildu tehniskajām prasībām attiecībā uz to uzbūvi un darbību, izņemot, ja

tie pēc piegādes no ražotāja rūpnīcas ir pārveidoti.

Uz mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kam nav EK tipa apstiprinājuma, attiecas valsts tipa apstiprinājums vai valsts individuālā apstiprinājuma procedūra. Iepriekš uz valsts apstiprinājuma procedūrām mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kam jau ir piešķirts valsts apstiprinājums citā dalībvalstī, un mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kas jau ir reģistrēti citā dalībvalstī, attiecas LESD 34. un 36. pants¹⁵⁰. Tagad atbilstoši jaunajai tipa apstiprināšanas Direktīvai 2007/46/EK valsts un individuālā apstiprinājuma procedūras ir saskaņotas. Lai gan apstiprinājuma derīgumu nosaka tikai dalībvalsts, kas apstiprinājumu piešķirusi, citai dalībvalstij ir jāatļauj transportlīdzekli pārdot, reģistrēt vai izmantot satiksmē, ja vien šai dalībvalstij nav pamatots iemesls uzskatīt, ka tehniskie noteikumi, kas izmantoti apstiprinājuma piešķiršanai, nav līdzvērtīgi pašas dalībvalsts tehniskajiem noteikumiem.

Valsts iestādes nedrīkst pieprasīt iesniegt EK atbilstības sertifikātu transportlīdzeklim, kas iepriekš reģistrēts citā dalībvalstī, ja transportlīdzekļa iepriekšējā reģistrācijas apliecība pilnībā atbilst Direktīvā 1999/37/EK noteiktajam paraugam. Tomēr valsts

iestādes drīkst pieprasīt EK atbilstības sertifikātu transportlīdzeklim, kas iepriekš reģistrēts citā dalībvalstī, ja citas dalībvalsts nesaskaņotā reģistrācijas apliecība neļauj tām attiecīgo transportlīdzekli pietiekami precīzi identificēt. Ja mehāniskajam transportlīdzeklim nav EK atbilstības sertifikāta, valsts iestādes drīkst pieprasīt valsts atbilstības sertifikātu.

(3) PVN apmaksas pierādījums, ja PVN izpratnē transportlīdzeklis uzskatāms par jaunu.

(4) Apdrošināšanas apliecība.

(5) Tehniskās apskates sertifikāts, ja tehniskā apskate ir obligāta visos to mehānisko transportlīdzekļu pārreģistrācijas gadījumos, kuri iepriekš reģistrēti tajā pašā vai citā dalībvalstī. Tehniskajai apskatei pirms reģistrācijas ir jāatbilst vismaz tiem pašiem procedurālajiem nosacījumiem, kuriem ir jāatbilst mehāniskā transportlīdzekļa tehnisko parametru apstiprināšanai¹⁵¹.

Kādā nesen pasludinātā spriedumā Tiesa apstiprināja, ka vispārēji aizliegumi reģistrēt ievestus lietotus transportlīdzekļus ir LESD 34. panta pārkāpums¹⁵².

¹⁴⁸ Saskaņā ar 4. pantu Padomes 1999. gada 29. aprīļa Direktīvā 1999/37/EK par transportlīdzekļu reģistrācijas dokumentiem (OV L 138, 1.6.1999., 57. lpp.).

¹⁴⁹ Šo jomu reglamentē Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 5. septembra Direktīva 2007/46/EK, ar ko izveido sistēmu mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanai (OV L 263, 9.10.2007., 1. lpp.). Direktīva 2007/46/EK aizstāj Padomes 1970. gada 6. februāra Direktīvu 70/156/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju tipa apstiprinājumu.

¹⁵⁰ Lieta 406/85 *Gofette un Gilliard*, Krājums, 2525. lpp.

¹⁵¹ Lieta 50/85 *Schloh/Auto contrôle technique*, Krājums, 1855. lpp.; lieta C-451/99 *Cura Anlagen*, Krājums, I-3193. lpp.

¹⁵² Spriedums lietā C-524/07 Komisija/Austrija, Krājumā vēl nav publicēts.

5. Eksporta ierobežojumi (LESD 35. pants)

LESD 35. pantā noteikts, ka “dalībvalstu starpā ir aizliegti eksporta kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību”.

5.1. “Eksports”

LESD 35. panta kontekstā jēdziens “eksports” attiecas uz tirdzniecību starp dalībvalstīm, proti, eksportu no vienas dalībvalsts uz citām dalībvalstīm. Tas neattiecas uz eksportu uz valsti, kas nav ES dalībvalsts.

5.2. Kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību

Lai gan LESD 35. un 34. panta formulējumi ir ļoti līdzīgi, starp tiem ir viena skaidra atšķirība, proti, LESD 35. pants galvenokārt attiecas tikai uz pasākumiem, kas diskriminē preces. Šo principu ievieša spriedumā *Groenveld* lietā¹⁵³, kurā Tiesa norādīja, ka LESD 35. pants “attiecas uz valsts pasākumiem, kuru mērķis vai rezultāts ir eksporta apjomu ierobežošana un tādējādi atšķirīgas attieksmes radīšana starp dalībvalsts iekšējo tirdzniecību un tās eksporta tirdzniecību, lai nodrošinātu īpašas priekšrocības valsts ražojumiem vai attiecīgās dalībvalsts iekšējā tirgum, nelabvēlīgi ietekmējot citu dalībvalstu ražojumus vai tirdzniecību”.

Šādas šauras LESD 35. panta interpretācijas pamatā ir vairāki apsvērumi. Pirmkārt, importa gadījumā nediskriminējoši pasākumi var uzlikt dubultu slogu importētājiem, jo viņiem ir jāizpilda gan pašu valsts, gan importa valsts noteikumi. Tāpēc pareizi uzskata, ka uz šādiem pasākumiem attiecas ES tiesības, kas aizsargā iekšējo tirgu. Eksportētāju gadījumā tā nav, jo eksportētājiem ir jāievēro tikai noteikumi, kas ir vienādi vietējam un eksporta tirgum. Otrkārt, ja LESD 35. panta darbības joma būtu pārāk plaša, tā ietvertu ierobežojumus, kuriem nav nozīmes saistībā ar ES iekšējo tirdzniecību¹⁵⁴.

Rioja lietā atšķirīgu attieksmi noteica labāki ražošanas vai tirdzniecības apstākļi vietējiem uzņēmumiem¹⁵⁵. *Parma* lietā šādu attieksmi īstenoja, nodrošinot īpašas priekšrocības uzņēmumiem, kas atradās ražošanas reģionā, jo uz aizsargātā cilmes vietas nosaukuma “Prosciutto di Parma” izmantošanu šķēlēs pārdodamam šķiņķim attiecināja nosacījumu, ka šķēlēs griešanas un iepakojšanas darbi jāveic ražošanas reģionā¹⁵⁶. Šādu priekšrocību nodrošināšana vietējam tirgum rada neizdevīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem, kas reģistrēti citās dalībvalstīs, jo tā var būt saistīta ar papildu izmaksām vai grūtībām sagādāt noteiktus ražojumus, kas ir nepieciešami, lai konkurētu ar vietējo tirgu.

Dažos no lēmumiem, kas saistīti ar LESD 35. pantu, Tiesa neiekļāva pēdējo *Groenveld* principa prasību (“par sliktu citu dalībvalstu ražojumiem vai tirdzniecībai”)¹⁵⁷. Šāda pārbaude, kas piemērota vairākos Tiesas spriedumos¹⁵⁸, atbilst norisēm darba ņēmēju pārvietošanās brīvības¹⁵⁹ un pakalpojumu¹⁶⁰ brīvas aprites jomā.

Turklāt dažās lietās Tiesa nepieminēja prasību nodrošināt īpašas priekšrocības valsts ražojumiem¹⁶¹. Saistībā ar nesen sniegtu prejudiciālu nolēmumu¹⁶² Tiesa izskatīja Beļģijas tiesību aktu, kas aizliedz pārdevējam pieprasīt iepriekšēju samaksu vai samaksu 7 dienu “atteikuma” periodā, kura laikā patērētājs var atteikties no distances līguma. Lai gan aizliegums saņemt iepriekšēju samaksu ir piemērojams visiem tirgus dalībniekiem, kuri darbojas valsts teritorijā, Tiesa uzskata, ka tas tomēr nelabvēlīgāk ietekmē preču eksportu no eksportētājas dalībvalsts tirgus nekā preču tirdzniecību minētās dalībvalsts tirgus ietvaros. Interesanti, ka šajā gadījumā šķēršļa sekas galvenokārt traucēja to uzņēmumu tirdzniecību, kas reģistrēti eksporta dalībvalstī, nevis galamērķa dalībvalstī.

Kopumā šķiet, ka Tiesas vispārējā pieeja ir tāda, ka LESD 35. pants attiecas uz tirdzniecības šķēršļiem, kas faktiski un konkrēti ietekmē eksportu un kas rada atšķirīgu attieksmi pret tirdzniecību dalībvalstī un eksportu.

¹⁵³ Lieta 15/79 *Groenveld*, Krājums, 3409. lpp.; skatīt arī spriedumu lietā C-12/02 *Marco Grilli*, Krājums, I-11585. lpp., 41. punkts.

¹⁵⁴ P. Oliver un S. Enchelmaier. *Free movement of goods: Recent developments in the case law*. 44 *CML Rev.* 2007., 686. lpp.

¹⁵⁵ Lieta C-47/90 *Delhaize/Promalvin (Rioja)*, Krājums, I-3669. lpp. (spriedumā šajā lietā Tiesa nepieminēja prasību nodrošināt īpašas priekšrocības valsts ražojumiem, kaut arī fakti skaidri par to liecināja).

¹⁵⁶ Lieta C-108/01 *Consorzio del Prosciutto di Parma un Salumificio S. Rita*, Krājums, I-5121. lpp.

¹⁵⁷ Lieta 155/80 *Oebel*, Krājums, 1993. lpp.

¹⁵⁸ Spriedums lietā C-47/90 *Delhaize/Promalvin*, Krājums, I-3669. lpp., 12. punkts; spriedums lietā C-80/92 Komisija/Beļģija, Krājums, I-1019. lpp., 24. punkts; spriedums lietā C-203/96 *Dusseldorp u.c.*, Krājums, I-4075. lpp.; spriedums lietā C-209/98 *Sydhavnens Sten & Grus*, Krājums, I-3743. lpp., 34. punkts.

¹⁵⁹ Lieta C-415/93 *Bosman*, Krājums, I-4921. lpp.; lieta C-18/95 *Terhoeve*, Krājums, I-345. lpp.

¹⁶⁰ Lieta C-384/93 *Alpine Investments*, Krājums, I-1141. lpp.

¹⁶¹ Spriedums lietā C-388/95 Beļģija/Spānija, Krājums, I-3123. lpp., 41. punkts.

¹⁶² Spriedums lietā C-205/07 *Gysbrechts un Santurel Inter*, Krājums, I-9947. lpp.

6. Pamatojumi tirdzniecības šķēršļiem

6.1. LESD 36. pants

LESD 36. pantā uzskaitīti apsvērumi, kurus dalībvalstis var izmantot tādu valsts pasākumu pamatošanai, kas traucē pārrobežu tirdzniecību: “Šā Līguma 34. un 35. pants neliedz noteikt importa, eksporta vai tranzīta aizliegumus vai ierobežojumus, kas pamatojas uz sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, uz cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības, kā arī dzīvnieku un augu aizsardzības, nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzības, vai rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzības apsvērumiem”.

Tiesas prakse papildus paredz arī tā dēvētās obligātās prasības (piemēram, vides aizsardzība), kuras dalībvalstis var izmantot valsts pasākumu pamatošanai.

Tiesa LESD 36. pantā uzskaitītos izņēmumus, no kuriem neviens neattiecas uz ekonomiskajām interesēm, interpretē šaurā nozīmē¹⁶³. Turklāt visiem pasākumiem ir jāatbilst samērīguma principam. Dalībvalstij ir pienākums pierādīt, ka saskaņā ar LESD 36. pantu pieņemtie pasākumi ir pamatoti¹⁶⁴, bet, ja dalībvalsts sniedz pārliecinātošus pamatojumus, pēc tam Komisijas kompetencē ir pierādīt, ka veiktie pasākumi konkrētajā gadījumā nav atbilstoši¹⁶⁵.

LESD 36. pantu nevar izmantot, lai pamatotu atkāpes no saskaņotajiem ES tiesību aktiem¹⁶⁶. Tomēr, ja ES mēroga saskaņošana nepastāv, dalībvalstis pašas nosaka savu aizsardzības

līmeni. Ja pastāv daļēja saskaņošana, paši saskaņojošie tiesību akti bieži vien skaidri nosaka dalībvalstīm tiesības paturēt spēkā esošos vai pieņemt stingrākus pasākumus, ja vien tie atbilst Līguma noteikumiem. Šādos gadījumos Tiesa izvērtē attiecīgos noteikumus saskaņā ar LESD 36. pantu.

Pat ja pasākumus var pamatot ar kādu no LESD 36. pantā minētajiem apsvērumiem, tos “nedrīkst piemērot dalībvalstu tirdzniecībā kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus”. LESD 36. panta otrās daļas mērķis ir novērst dalībvalstu ļaunprātīgu rīcību. Tiesa ir norādījusi, ka “[36.] panta otrā teikuma mērķis ir nepieļaut, ka tirdzniecības ierobežojumus, kuru pamatā ir pirmajā teikumā minētie apsvērumi, izmanto citiem mērķiem tā, ka tiek radīta diskriminācija attiecībā uz precēm, kuras ir ražotas citās dalībvalstīs, vai netieši aizsargāti konkrēti vietējie ražojumi”¹⁶⁷, proti, ka tiek pieņemti ar protekcionismu saistīti pasākumi.

6.1.1. SABIEDRĪBAS MORĀLE, SABIEDRISKĀ KĀRTĪBA UN VALSTS DROŠĪBA

Dalībvalstis var nolemt noteikt aizliegumu kādam ražojumam morāles apsvērumu dēļ. Lai gan standartus, kas ļauj precēm atbilst valsts noteikumiem par morāli, nosaka katra dalībvalsts pati, tomēr šī rīcības brīvība ir jāveic saskaņā ar saistībām, kas izriet no ES tiesībām. Piemēram, jebkurš aizliegums ievest ražojumus, kuru tirdzniecība ir ierobežota, bet nav aizliegta, būs diskriminējošs un pretrunā ar “preču brīvas

aprites” noteikumiem. Lielākā daļa lietu, kurās Tiesa ir tieši atzinusi sabiedrības morāles apsvēruma pamatotību, ir bijušas saistītas ar piedauzīgām un nepiedienīgām precēm¹⁶⁸, bet citās lietās, kurās bija atsauce uz sabiedrības morāli, tika konstatēti citi cieši saistīti pamatojumi (sabiedrības intereses azartspēļu lietās¹⁶⁹, nepilngadīgo personu aizsardzība lietās, kas saistītas ar video un DVD ierakstu marķējumu¹⁷⁰).

Sabiedriskās kārtības jēdzienu Tiesa interpretē ļoti stingri un to reti atzīst par pamatojumu atkāpēm, ko nosaka LESD 36. pants. Piemēram, pasākums, kas paredzēts kā vispārējā drošības klauzula vai protekcionisku ekonomisko mērķu sasniegšanas līdzeklis, netiks uzskatīts par pamatotu. Ja uz konkrēto gadījumu attiecas kāds cits LESD 36. pantā noteikts apsvērumi, Tiesa parasti izmanto šo citu apsvērumu vai sabiedriskās kārtības apsvērumu kopā ar citiem iespējamajiem pamatojumiem¹⁷¹. Sabiedriskās kārtības apsvērumi viens pats tika atzīts par pietiekamu vienā izņēmuma gadījumā, kad dalībvalsts ierobežoja zelta kolekcionāru monētu importu un eksportu. Tiesa sprieda, ka šo pasākumu var pamatot ar sabiedriskās kārtības apsvērumiem, jo tā pieņemšanu noteica vajadzība aizsargāt tiesības uz monētu kalšanu, kuru tradicionāli saista ar valsts pamatinteresēm¹⁷².

Pamatojums ar valsts drošības apsvērumiem ir atbalstīts konkrētā jomā, proti, ES enerģētikas tirgus jomā, bet šādam lēmumam ir jābūt balstītam uz precīziem faktiem, un tas nav plaši piemērojams. Vienā šādā gadījumā dalībvalsts

¹⁶³ Lieta C-120/95 *Decker*, Krājums, I-1831. lpp.; lieta 72/83 *Campus Oil*, Krājums, 2727. lpp.

¹⁶⁴ Lieta 251/78 *Denkavit Futtermittel*, Krājums, 3369. lpp.

¹⁶⁵ Lieta C-55/99 Komisija/Francija, Krājums, I-11499. lpp.

¹⁶⁶ Lieta C-473/98 *Toolex*, Krājums, I-5681. lpp.; lieta 5/77 *Tadeschi/Denkavit*, Krājums, 1555. lpp.

¹⁶⁷ Spriedums lietā 34/79 *Henn un Darby*, Krājums, 3795. lpp., 21. punkts, kā arī spriedums apvienotajās lietās C-1/90 un C-176/90 *Aragonesa de Publicidad Exterior un Publivia*, Krājums, I-4151. lpp., 20. punkts.

¹⁶⁸ Lieta 121/85 *Conegate*, Krājums, 1007. lpp.; lieta 34/79 *Henn un Darby*, Krājums, 3795. lpp.

¹⁶⁹ Spriedums lietā C-275/92 *Schindler*, Krājums, I-1039. lpp., 58. punkts, un minētā Tiesas prakse, un spriedums lietā C-124/97 *Läärä* u.c., Krājums, I-6067. lpp., 33. punkts.

¹⁷⁰ Lieta C-244/06 *Dynamic Medien*, Krājums, I-505. lpp.

¹⁷¹ Tiesa ir atzinusi, ka tiesiskais regulējums “kura mērķis ir ietekmēt alkohola patēriņu, lai novērstu alkoholisko vielu radītās bīstamās sekas personu veselībai un sabiedrībai, un tādējādi cenšas cīnīties pret alkohola pārmērīgu lietošanu, atbilst [LESD 36.] pantā atzītajām rūpēm par sabiedrības veselību un sabiedrisko kārtību” — spriedums lietā C-434/04 *Ahokainen un Leppik*, Krājums, I-9171. lpp., 28. punkts.

¹⁷² Lieta 7/78 *Thompson*, Krājums, 2247. lpp.

pieprasīja, lai naftas produktu importētāji iegādājas līdz pat 35 % tiem vajadzīgo naftas produktu no valsts naftas pārstrādes uzņēmuma par valdības noteiktām cenām. Tiesa atzina, ka šis pasākums ir skaidri saistīts ar protekcionismu un ir LESD 34. panta pārkāpums. Tomēr tika atzīts, ka to attaisno valsts drošības apsvērumi, proti, dzīvotspējīga naftas pārstrādes uzņēmuma saglabāšana, lai nodrošinātu piedāvājumu krīzes laikā¹⁷³.

Tiesa valsts drošības apsvērumu ir atzinusi par pamatojumu arī lietās, kas attiecas uz tirdzniecību ar stratēģiski jutīgām precēm¹⁷⁴ un divējādi lietojamā, precēm¹⁷⁵, jo "risks, ka var rasties nopietnas problēmas ārējās attiecībās vai saistībā ar tautu miermīlīgu līdzaspastāvēšanu, var ietekmēt dalībvalsts drošību". Šajās lietās Tiesa norādīja, ka LESD 36. pants attiecas gan uz iekšējo drošību (piemēram, noziedzīgu nodarījumu atklāšana un novēršana un satiksmes regulēšana), gan ārējo drošību¹⁷⁶.

6.1.2. CILVĒKU VESELĪBAS UN DZĪVĪBAS AIZSARDZĪBA UN DZĪVNIĒKU UN AUGU AIZSARDZĪBA (PIESARDZĪBAS PRINCIPS)

Tiesa nosprieda, ka "[36.] pantā aizsargātā īpašuma un interešu vidū cilvēku veselība un dzīvība ir pirmajā vietā, un dalībvalstis, ievērojot Līgumā noteiktos ierobežojumus, izlemj, kādā līmenī tās vēlas šo aizsardzību nodrošināt, un, jo īpaši, cik stingrām ir jābūt veicamajām pārbaudēm¹⁷⁷". Tajā pašā spriedumā Tiesa norādīja, ka LESD 36. pantā minētie izņēmumi uz valsts noteikumiem vai praksi neattiecas, ja cilvēku veselības un dzīvības aizsardzību var efektīvi nodrošināt ar pasākumiem, kas tik ļoti neierobežo ES iekšējo tirdzniecību.

Cilvēku veselības un dzīvības aizsardzība un dzīvnieku un augu aizsardzība ir biežākais pamatojums, ar kuru dalībvalstis parasti cenšas attaisnot šķēršļus preču brīvai aprītei. Lai gan Tiesas prakse šajā jomā ir ļoti plaša, tomēr ir daži pamatnoteikumi, kuri ir jāievēro: uz veselības aizsardzību nevar atsaukties, ja patiesais pasākuma mērķis ir aizsargāt vietējo tirgu, kaut arī gadījumos, kad nepastāv saskaņošana, dalībvalsts drīkst izlemt, kādā līmenī šo veselības aizsardzību nodrošināt; un pieņemtajiem pasākumiem ir jābūt samērīgiem, proti, tiem jāietver vienīgi tas, kas vajadzīgs, lai sasniegtu likumīgo mērķi nodrošināt sabiedrības veselības aizsardzību. Turklāt šiem pasākumiem ir jābūt pamatotiem — sniedzot vajadzīgos pierādījumus, datus (tehniskos, zinātniskos, statistikas, ar uzturvērtību saistītos) un visu citu vajadzīgo informāciju¹⁷⁸.

"Piesardzības principa" piemērošana. Piesardzības principu Tiesa pirmo reizi izmantoja *National Farmers' Union* u.c. lietā¹⁷⁹, lai gan netieši tas bija izmantots arī agrākajā Tiesas praksē. Tiesa norādīja: "ja pastāv neskaidrības par riska esamību vai tā pakāpi attiecībā uz cilvēku veselību, iestāde drīkst pieņemt aizsardzības pasākumus, negaidot, kad šo risku faktiskā esamība un nopietnība kļūst acīmredzama". Šis princips nosaka apstākļus, kādos vietējā, ES vai starptautiskā likumdevēja iestāde var pieņemt pasākumus, lai aizsargātu patērētājus pret veselības apdraudējumiem, kas, ņemot vērā pašreizējās neskaidrības zinātniskajā izpētē, varētu būt saistīti ar ražojumu vai pakalpojumu.

Tiesa pastāvīgi ir norādījusi, ka pirms piesardzības pasākumu veikšanas saskaņā ar LESD 34. un 36. pantu, dalībvalstīm ir jāveic riska novērtēšana¹⁸⁰. Šķiet, ka Tiesu kopumā apmierina tas, ka pastāv zinātniskās neskaidrības, un, ņemot

vērā šo faktu, tā dod dalībvalstīm vai iestādēm ievērojamu rīcības brīvību, lemjot par to, kādus pasākumus veikt¹⁸¹. Tomēr pasākumu pamatā nevar būt "tikai hipotētiski pieņēmumi"¹⁸².

Parasti, ja dalībvalstis vēlas paturēt spēkā vai ieviest LESD 36. pantā paredzētos veselības aizsardzības pasākumus, tām ir pienākums pierādīt šādu pasākumu vajadzību¹⁸³. Vairākās nesen izskatītajās lietās¹⁸⁴ Tiesa ir apstiprinājusi, ka tas attiecas arī uz gadījumiem, kas saistīti ar piesardzības principa izmantošanu. Savos nolūmos Tiesa ir uzsvērusi, ka reālu risku esamība ir jāpierāda, ņemot vērā starptautisko zinātnisko pētījumu jaunākos rezultātus. Tādējādi dalībvalstīm vispirms ir jāpierāda, ka piesardzības pasākumus saskaņā ar LESD 36. pantu drīkst veikt. Tomēr dalībvalstīm nav jāpierāda skaidra saikne starp pierādījumiem un risku; pietiek pierādīt, ka attiecīgajā jomā pastāv zinātniskas neskaidrības. ES iestādes pēc tam izvērtēs attiecīgās dalībvalsts gadījumu¹⁸⁵.

6.1.3. NACIONĀLU MĀKSLAS, VĒSTURES VAI ARHEOLOĢIJAS BAGĀTĪBU AIZSARDZĪBA

Dalībvalsts pienākums aizsargāt tās nacionālās kultūras bagātības un mantojumu var pamatot pasākumus, kas rada šķēršļus importam vai eksportam.

Jēdzienu "nacionālā bagātība" var interpretēt dažādi, un, lai gan ir skaidrs, ka šādiem priekšmetiem ir jābūt ar reālu "māksliniecisku, vēsturisku vai arheoloģisku vērtību", tieši dalībvalstis nosaka, kuri priekšmeti ietilpst šajā kategorijā. Taču lietderīgs skaidrojošs instruments varētu būt Direktīva 93/7/EEK¹⁸⁶, kas reglamentē no dalībvalsts teritorijas nelikumīgi izvestu kultūras priekšmetu atgriešanu. Lai gan tā apstiprina, ka

¹⁷³ Lieta 72/83 *Campus Oil*, Krājums, 2727. lpp.

¹⁷⁴ Lieta C-367/89 *Richardt*, Krājums, I-4621. lpp.

¹⁷⁵ Lieta C-83/94 *Leifer* u.c., Krājums, I-3231. lpp.; lieta C-70/94 *Werner*, Krājums, I-3189. lpp.

¹⁷⁶ Lieta C-367/89 *Richardt*, Krājums, I-4621. lpp.

¹⁷⁷ Lieta 104/75 *De Peijper*, Krājums, 613. lpp.

¹⁷⁸ Lieta C-270/02 Komisija/Itālija, Krājums, 1559. lpp.; lieta C-319/05 Komisija/Vācija, Krājums, I-9811. lpp.

¹⁷⁹ Lieta C-157/96 *National Farmers' Union* u.c., Krājums, I-2211. lpp.

¹⁸⁰ Spriedums lietā C-249/07 Komisija/Nīderlande, Krājumā nav publicēts, 50. un 51. punkts; lieta C-41/02 Komisija/Nīderlande, Krājums, I-11375. lpp.; lieta C-192/01 Komisija/Dānija, Krājums, I-9693. lpp.; lieta C-24/00 Komisija/Francija, Krājums, I-1277. lpp.

¹⁸¹ Sal. ar spriedumu lietā C-132/03 *Codacons* un *Federconsumatori*, Krājums, I-4167. lpp., 61. punkts un spriedumu lietā C-236/01 *Monsanto Agricoltura Italy* u.c., Krājums, I-8105. lpp., 111. punkts.

¹⁸² Spriedums lietā C-236/01 *Monsanto Agricoltura Italy* u.c., Krājums, I-8105. lpp., 106. punkts; spriedums lietā C-41/02 Komisija/Nīderlande, Krājums, 11375. lpp., 52. punkts; spriedums lietā C-192/01 Komisija/Dānija, Krājums, I-9693. lpp., 49. punkts; spriedums lietā C-24/00 Komisija/Francija, Krājums, I-1277. lpp., 56. punkts.

¹⁸³ Skatīt, piemēram, spriedumu lietā 227/82 *Van Bennekom*, Krājums, 3883. lpp., 40. punkts un spriedumu lietā 178/84 Komisija/Vācija (*Reinheitsgebot*), Krājums, 1227. lpp., 46. punkts.

¹⁸⁴ Spriedums lietā C-41/02 Komisija/Nīderlande, Krājums, I-11375. lpp., 47. punkts; spriedums lietā 192/01 Komisija/Dānija, Krājums, I-9693. lpp., 46. punkts un spriedums lietā C-24/00 Komisija/Francija, Krājums, I-1277. lpp., 53. punkts.

¹⁸⁵ Komisijas ir pieņēmusi paziņojumu par piesardzības principu, COM(2000) 1 galīgā redakcija.

¹⁸⁶ Padomes 1993. gada 15. marta Direktīva 93/7/EEK par no dalībvalsts teritorijas nelikumīgi izvestu kultūras priekšmetu atgriešanu.

savas nacionālās bagātības nosaka dalībvalstis, direktīvas noteikumi un pielikums var noderēt gadījumos, kad pastāv šaubas. Direktīvā norādīts, ka valsts bagātības var būt:

- muzeju vai bibliotēku saglabājamo kolekciju inventāros minēti priekšmeti;
- zīmējumi, gleznas, skulptūras;
- grāmatas;
- transporta līdzekļi;
- arhīvi.

Direktīvā mēģināts noteikt, kuri priekšmeti ietilpst direktīvas darbības jomā, tās pielikumā minot īpašības, kuras būtu jāņem vērā, piemēram, priekšmeta īpašuma tiesības, vecums un vērtība, bet ir skaidrs, ka, definējot "nacionālās bagātības" jēdzienu, uzmanība būtu jāpievērš vēl dažiem faktoriem, piemēram, konteksta novērtējumam, kurā ņemts vērā katras atsevišķas dalībvalsts mantojums. Domājams, ka tieši šī iemesla dēļ ir noteikts, ka minētās direktīvas pielikums "nav vērstas uz to priekšmetu noteikšanu, kas klasificējami kā "nacionālās bagātības" minētā LESD 36. panta izpratnē, bet vienīgi uz to priekšmetu kategoriju noteikšanu, kuri var tikt klasificēti kā tādi".

Direktīvu 93/7/EEK ieviesa kopā ar kontroles atcelšanu uz valstu robežām, lai gan tā attiecas tikai uz tādu preču atgriešanu, kas jau ir nelikumīgi izvestas, un nenosaka kontroles pasākumus, kuru mērķis būtu šādu nelikumīgu izvešanu novērst. Ar Regulu (EK) Nr. 116/2009 par kultūras preču eksportu tika sperts nākamais solis, nosakot aizsargāto preču eksporta vienotu kontroli, tomēr tā aptver tikai eksportu uz valstīm, kas nav dalībvalstis¹⁸⁷.

Tādējādi dalībvalstis nosaka atšķirīgus ierobežojumus senlietu un citu kultūras artefaktu eksportam, un šos ierobežojumus, kā arī ar tiem

saistītās administratīvās procedūras, piemēram, deklarāciju veidlapu aizpildīšanu un apliecināšanu dokumentu sniegšanu, parasti uzskata par pamatotiem saskaņā ar LESD 36. pantu. Tomēr dalībvalstu mēģinājumi kavēt mākslas vērtību eksportu, paredzot nodokli, nav atzīti par pamatotiem, jo šāda rīcība ir pasākums, kas ir līdzvērtīgs muitas nodoklim (LESD 30. pants), kuru nevar pamatot ar LESD 36. pantu¹⁸⁸.

6.1.4. RŪPNIECISKĀ UN KOMERCIĀLĀ ĪPAŠUMA AIZSARDZĪBA

Nozīmīgākie rūpnieciskā un komerciālā īpašuma veidi ir patenti, preču zīmes un autortiesības. No Tiesas prakses, kas saistīta ar rūpnieciskā īpašuma tiesību izmantošanas atbilstību LESD 34. līdz 36. pantam, izriet divi principi.

Pirmais princips nosaka, ka Līgums neietekmē saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem piešķirto rūpnieciskā īpašuma tiesību esamību. Tāpēc valsts tiesību akti par šādu tiesību iegūšanu, nodošanu un izbeigšanu ir likumīgi. Tomēr šis princips neattiecas uz gadījumiem, kad valsts noteikumi ir saistīti ar diskrimināciju¹⁸⁹.

Otrs princips nosaka, ka rūpnieciskā īpašuma tiesības izbeidzas, kad tiesību īpašnieks ražojumu ir likumīgi izplatījis dalībvalsts tirgū vai tas ir noticis ar viņa piekrišanu. Pēc tam tiesību īpašnieks nedrīkst iebilst pret ražojuma ieviešanu dalībvalstī, kurā tas pirmo reizi tika pārdots. To dēvē par tiesību izbeigšanās principu. Tas neliedz izpildīšanas tiesību vai patapinājuma tiesību turētājiem saņemt lietošanas atlīdzību par katru izpildīšanas vai patapināšanas reizi¹⁹⁰.

Tomēr šodien uz abiem šiem aspektiem attiecas galvenokārt saskaņotie tiesību akti, piemēram, Direktīva 89/104/EK par preču zīmēm.

Jānorāda, ka rūpnieciskais un komerciālais īpašums LESD 36. panta izpratnē ir ne tikai patenti, preču zīmes, autortiesības un dizainparauga

tiesības, bet arī cilmes vietu ģeogrāfiskie nosaukumi¹⁹¹.

6.2. Obligātās prasības

Spridumā *Cassis de Dijon* lietā Tiesa noteica obligāto prasību jēdzienu, sniedzot aizsargāto interešu nepilnīgu uzskaitījumu saistībā ar LESD 34. pantu. Šajā spriedumā Tiesa norādīja, ka obligātās prasības jo īpaši attiecas uz fiskālās uzraudzības efektivitāti, sabiedrības veselības aizsardzību, komercdarbības godīgumu un patērētāju aizsardzību.

Obligātās prasības, ko Tiesa noteica *Cassis de Dijon* lietā, varēja izmantot tikai neskaidri piemērojamo noteikumu pamatošanai. Tāpēc teorētiski apsvērumus, kas nav minēti LESD 36. pantā, nevarēja izmantot, lai pamatotu diskriminējošus pasākumus. Lai gan Tiesa ir atradusi veidus, kā novērst šo dalījumu, neat-sakoties no savas agrākās prakses¹⁹², tomēr tā norādīja, ka šāds dalījums ir mākslīgs un ka Tiesas mērķis ir panākt vienkāršošanu un to, ka obligātās prasības ir līdzvērtīgas LESD 36. panta pamatojumiem¹⁹³.

6.2.1. VIDES AIZSARDZĪBA

Lai gan vides aizsardzība nav skaidri minēta LESD 36. pantā, Tiesa to ir atzinusi par īpaši svarīgu obligāto prasību. Tiesa uzskata, ka "vides aizsardzība ir "viens no Kopienas svarīgākajiem mērķiem", kas var pamatot dažus brīvas preču aprites principu ierobežojumus"¹⁹⁴.

Pamatojoties uz vides aizsardzības apsvērumiem, Tiesa par pamatotiem ir atzinusi vairākus valsts pasākumus:

- aizliegums ievest atkritumus no citām dalībvalstīm¹⁹⁵;
- depozīta sistēma atkārtoti izmantojamai tarai¹⁹⁶;

¹⁸⁷ Padomes 2008. gada 18. decembra Regula (EK) Nr. 116/2009 par kultūras preču eksportu, OV L 39, 10.2.2009., 1.–6. lpp.

¹⁸⁸ Lieta 7/68 Komisija/Itālija, Krājums, 423. lpp.

¹⁸⁹ Lieta C-235/89 Komisija/Itālija, Krājums, I-777. lpp.

¹⁹⁰ Lieta 187/80 *Merck/Stephar*, Krājums, 2063. lpp., apvienotās lietas C-267/95 un C-268/95 *Merck/Primecrown*, Krājums, I-6285. lpp., lieta 78/70 *Deutsche Grammophon/Metro*, Krājums, 487. lpp.

¹⁹¹ Lieta C-3/91 *Exportur/LOR*, Krājums, I-5529. lpp., un lieta C-388/95 Beļģija/Spānija, Krājums, I-3123. lpp.

¹⁹² Spridumā lietā C-2/90 Komisija/Beļģija (Krājums, I-4431. lpp.) Tiesa nolēma, ka pasākums, kuru varētu uzskatīt par diskriminējošu, nav diskriminējošs īpašā temata dēļ, un pēc tam atzina, ka to pamato vides apsvērumi. Spridumā lietā C-320/03 Komisija/Austrija (Krājums, I-9871. lpp.) Tiesa nolēma pasākumu uzskatīt par vienādi piemērojamu, nevis netieši diskriminējošu.

¹⁹³ *P. Oliver. Free movement of goods in the European Community*. 2003., 8.3.–8.10. sadaļa.

¹⁹⁴ Spridums lietā 302/86 Komisija/Dānija, Krājums, 4607. lpp., 8. punkts

¹⁹⁵ Lieta C-2/90 Komisija/Beļģija, Krājums, I-4431. lpp.

¹⁹⁶ Lieta 302/86 Komisija/Dānija, Krājums, 4607. lpp.

- tiešs aizliegums attiecībā uz noteiktām ķīmiskām vielām, kas paredz izņēmumus gadījumos, kad nav pieejami drošāki aizstājēji¹⁹⁷;
- pasākumi, kas nosaka, ka elektroenerģijas piegādātājiem ir jāiegādājas visa elektroenerģija, kas ierobežotā piegādes teritorijā saražota no atjaunīgās enerģijas avotiem¹⁹⁸.

Vides aizsardzība ir cieši saistīta arī ar cilvēku dzīvības un veselības aizsardzību¹⁹⁹, un dalībvalstis arvien biežāk uz to atsaucas sakarā ar zinātnes attīstību un sabiedrības informētības līmeņa pieaugumu. Tomēr biežākas atsaucē uz vides apsvērumiem nenozīmē, ka Tiesa šo apsvērumu vienmēr uzskata par pietiekamu, lai pamatotu jebkuru pasākumu. Pēdējos gados Tiesa vairākkārt ir apstiprinājusi, ka sabiedrības veselības un vides apsvērumi ne vienmēr ir pietiekami, lai kavētu preču brīvu apriti. Vairākās lietās Tiesa atbalstīja Komisijas argumentus, ka valsts pasākumi ir nesamērīgi attiecībā pret sasniedzamo mērķi vai ka nav pietiekami daudz pierādījumu, lai pierādītu postulēto risku²⁰⁰.

6.2.2. PATĒRĒTĀJU AIZSARDZĪBA

Noteikti ES iekšējās tirdzniecības ierobežojumi, ko rada valsts tiesību aktu noteikumu atšķirības, ir jāpieņem, ciktāl šādus noteikumus vienādi piemēro vietējiem un ievestajiem ražojumiem un ciktāl tos var uzskatīt par vajadzīgiem, lai izpildītu sevišķi svarīgas prasības, kas attiecas uz patērētāju aizsardzību vai godīgu tirdzniecību. Lai šādus pasākumus varētu ieviest, tiem jābūt samērīgiem ar sasniedzamo mērķi un šo mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem pasākumiem, kas mazāk ierobežo ES iekšējo tirdzniecību²⁰¹. Tiesas prak-

ses pamatnostādne ir tāda, ka gadījumos, kad ievestie ražojumi ir līdzīgi vietējiem ražojumiem, pietiek ar atbilstošu marķējumu, kas var būt noteikts vietējos tiesību aktos, lai sniegtu patērētājam vajadzīgo informāciju par preces īpašībām. Patērētāju aizsardzības apsvērumi nevar pamatot nevajadzīgus ierobežojošos pasākumus²⁰².

6.2.3. CITAS OBLIGĀTĀS PRASĪBAS

Laiku pa laikam Tiesa ir atzinusi citas "obligātās prasības", ar kurām var pamatot šķēršļus preču brīvai aprītei.

Darba apstākļu uzlabošana. Lai gan veselības aizsardzība un drošība darbā pieder pie LESD 36. pantā minētajiem sabiedrības veselības apsvērumiem, tomēr darba apstākļu uzlabošana ir "obligātā prasība" pat tad, ja tā nav saistīta ar veselības apsvērumiem²⁰³.

Kultūras mērķi²⁰⁴. Lietā, kas attiecas uz Francijas tiesību aktu, kura mērķis bija veicināt kinematogrāfisko darbu radīšanu, Tiesa, šķiet, atzina, ka kultūras aizsardzība noteiktos apstākļos var būt "obligātā prasība", ar ko var pamatot importa un eksporta ierobežojumus.

Preses daudzveidības saglabāšana²⁰⁵. Pēc prejudiciālā nolēmuma attiecībā uz aizliegumu, ko Austrija noteica publikācijām, kas piedāvāja lasītājiem iespēju piedalīties konkursos, lai saņemtu balvu, Tiesa atzina, ka preses daudzveidības saglabāšana var būt sevišķi svarīga prasība, kas pamato preču brīvas aprites ierobežojumu. Tā norādīja, ka šāda daudzveidība palīdz nodrošināt vārda brīvību, kas tiek aizsargāta ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pantu un kas ir

viena no pamattiesībām, ko nodrošina ES tiesiskā kārtība.

Sociālā nodrošinājuma sistēmas finansiālais līdzsvars. Ar tikai ekonomiskiem mērķiem nevar pamatot preču brīvas aprites ierobežojumu. Tomēr lietā C-120/95 *Decker*, kas attiecas uz dalībvalsts atteikšanos segt tādu brīļļu ar korekcijas lēcām izmaksas, kas bija iegādātas no optiķa, kurš reģistrēts citā dalībvalstī, Tiesa atzina, ka risks nopietni apdraudēt sociālā nodrošinājuma sistēmas finansiālo līdzsvaru var būt sevišķi svarīgs vispārējas nozīmes iemesls, ar ko var pamatot šķērslis preču brīvai aprītei.

Ceļu satiksmes drošība. Vairākās lietās Tiesa ir atzinusi, ka arī ceļu satiksmes drošība ir sevišķi svarīgs vispārējas nozīmes iemesls, ar kuru var pamatot šķēršļus preču brīvai aprītei²⁰⁶.

Ciņa pret noziedzību. Lietā, kas attiecas uz Portugāles aizliegumu līmēt uz automobiļu logu stikliem krāsainas plēves²⁰⁷, Tiesa secināja, ka ciņa ar noziedzību var būt sevišķi svarīgs vispārējas nozīmes iemesls, ar ko var pamatot šķēršļus preču brīvai aprītei.

Dzīvnieku labklājības aizsardzība. Lietā C-219/07 Tiesa norādīja, ka dzīvnieku labklājības aizsardzība ir leģitīms vispārējas nozīmes mērķis. Tiesa arī atzīmēja, ka šī mērķa nozīmība jo īpaši izpaužas, dalībvalstīm pieņemot Protokolu par dzīvnieku aizsardzību un labklājību, kas pievienots Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam²⁰⁸.

Kā norādīts iepriekš, obligāto prasību uzskaitījums nav pilnīgs, un Tiesa varētu atzīt vēl citas "obligātās prasības", ar kurām var pamatot šķēršļus preču brīvai aprītei.

¹⁹⁷ Lietā C-473/98 *Toolex*, Krājums, I-5681. lpp.

¹⁹⁸ Lietā C-379/98 *PreussenElektra*, Krājums, I-2099. lpp.

¹⁹⁹ Šķiet, ka dažās lietās Tiesa vides aizsardzību uzskatījusi par sabiedrības veselības un LESD 36. panta daļu: skatīt, piemēram, lietu C-67/97 *Bluhme*, Krājums, I-8033. lpp.

²⁰⁰ Skatīt, piemēram: 1) lietu C-319/05 Komisija/Vācija, Krājums, I-9811. lpp.; 2) lietu C-186/05 Komisija/Zviedrija, Krājums, I-129. lpp.; 3) lietu C-297/05 Komisija/Nīderlande, Krājums, I-7467. lpp.; 4) lietu C-254/05 Komisija/Belģija, Krājums, I-4269. lpp.; 5) lietu C-432/03 Komisija/Portugāle, Krājums, I-9665. lpp.; 6) spriedumu lietā C-114/04 Komisija/Vācija, Krājumā nav publicēts; 7) lietu C-212/03 Komisija/Francija, Krājums, I-4213. lpp.; 8) lietu C-463/01 Komisija/Vācija, Krājums, I-11705. lpp.; 9) lietu C-41/02 Komisija/Nīderlande, Krājums, I-11375. lpp.; 10) spriedumu lietā C-497/03 Komisija/Austrija, Krājumā nav publicēts; 11) lietu C-150/00 Komisija/Austrija, Krājums, I-3887. lpp.; 12) lietu C-387/99 Komisija/Vācija, Krājums, I-3751. lpp.; 13) lietu C-24/00 Komisija/Francija, Krājums, I-1277. lpp.; 14) lietu C-270/02 Komisija/Itālija, Krājums, I-1559. lpp.; 15) lietu C-122/03 Komisija/Francija, Krājums, I-15093. lpp.; 16) lietu C-358/01 Komisija/Spānija, Krājums, I-13145. lpp.; 17) lietu C-455/01 Komisija/Itālija, Krājums, I-12023. lpp.; 18) lietu C-192/01 Komisija/Dānija, Krājums, I-9693. lpp.; 19) lietu C-420/01 Komisija/Itālija, Krājums, I-6445. lpp.

²⁰¹ Spriedums lietā 120/78 *Rewe-Zentral*, Krājums, 649. lpp., 8. punkts, spriedums lietā C-313/94 *Graffione*, Krājums, I-6039. lpp., 17. punkts, spriedums lietā C-3/99 *Ruwet*, Krājums, I-8749. lpp., 50. punkts.

²⁰² Lietā C-448/98 *Guimont*, Krājums, I-10663. lpp., par Francijas tiesību aktu, kas noteica, ka apzīmējumu *Emmenthal* drīkst piešķirt tikai noteiktai sieru ar miziņu kategorijai, lieta 261/81 *Rau/De Smedt*, Krājums, 3961. lpp., par Belģijas prasību, saskaņā ar kuru margarīnu jātirgo kubveida iepakojumā.

²⁰³ Lietā 155/80 *Oebel*, Krājums, 1993. lpp., Tiesa norādīja, ka aizliegums cept naktīs ir likumīgs ekonomiskās un sociālās politikas lēmums izteikti jutīgā nozarē.

²⁰⁴ Apvienotās lietas 60/84 un 61/84 *Cinéthèque*, Krājums, 2605. lpp.

²⁰⁵ Lietā C-368/95 *Familiapress*, Krājums, I-3689. lpp.

²⁰⁶ Spriedums lietā C-54/05 Komisija/Somija, Krājums, I-2473. lpp., 40. punkts, un minētā Tiesas prakse.

²⁰⁷ Spriedums lietā C-265/06 Komisija/Portugāle, Krājums, I-2245. lpp., 38. punkts.

²⁰⁸ Spriedums lietā C-219/07 *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers un Andibel*, Krājums, I-4475. lpp., 27. punkts.

6.3. Samērīguma pārbaude

Lai valsts pasākumu varētu pamatot ar kādu no LESD 36. pantā minētajiem apsvērumiem vai kādu no Eiropas Tiesas prakses noteiktajām obligātajām prasībām, tam ir jāatbilst samērīguma principam²⁰⁹. Attiecīgajam pasākumam ir jābūt vajadzīgam izvirzītā mērķa sasniegšanai; šo mērķi nevar sasniegt ar mazāka apmēra aizliegumiem vai ierobežojumiem vai tādiem aizliegumiem vai ierobežojumiem, kas mazāk ietekmē ES iekšējo tirdzniecību.

Proti, dalībvalstu izvēlētie līdzekļi nedrīkst pār-sniegt to, kas ir faktiski adekvāti, lai sasniegtu izvirzīto mērķi, un tiem ir jābūt samērīgiem ar šo mērķi²¹⁰.

Jānorāda, ka tad, ja nepastāv Eiropas līmeņa saskaņojošie noteikumi, dalībvalstis var brīvi lemt, kādu aizsardzības līmeni tās vēlas nodrošināt attiecībā uz izvirzītajiem likumīgo interešu mērķiem. Noteiktās jomās²¹¹ Tiesa attiecībā uz pieņemamajiem pasākumiem un nodrošināmo aizsardzības līmeni dalībvalstīm ir noteikusi konkrētu "rīcības brīvības robežu", un dažādām dalībvalstīm tā var būt atšķirīga.

Neraugoties uz šo relatīvo brīvību noteikt nodrošināmās aizsardzības līmeni, tas vien, ka dalībvalsts ir izvēlējusies aizsardzības sistēmu, kas atšķiras no citas dalībvalsts pieņemtās sistēmas, nevar ietekmēt šim mērķim ieviesto noteikumu vajadzības un samērīguma novērtējumu. Šie noteikumi jānovērtē, ņemot vērā tikai attiecīgās dalībvalsts iestāžu izvirzītos mērķus un aizsardzības līmeni, kas tiem būtu jānodrošina²¹².

Tādējādi svarīgs faktors, kas tiks ņemts vērā, analizējot dalībvalsts sniegto pamatojumu, būs tādu alternatīvu pasākumu esamība, kas mazāk traucē tirdzniecību. Dalībvalsts pienākums ir izvēlēties "mazāk ierobežojošo alternatīvu", un nespēja izpildīt šo pienākumu tiks uzskatīta par samērīguma principa pārkāpumu. Vairākos gadījumos Tiesa ir secinājusi, ka valsts pasākumi nav bijuši samērīgi tāpēc, ka pastāvējušas alternatīvas iespējas²¹³. Šai sakarā dalībvalstij ir arī pienākums tiekties uz izvirzītajiem mērķiem konsekventā un sistemātiskā veidā un nepieļaut pretrunas starp izvēlētajiem un neizvēlētajiem pasākumiem²¹⁴. Piemēram, spriedumā lietā C-249/07 Tiesa minēja dažas ar izņēmumu sistēmu saistītas pretrunas, kuras norādīja uz objektivitātes trūkumu sistēmā un tās diskriminējošo būtību²¹⁵. Ja dalībvalsts var pierādīt,

ka, veicot alternatīvu pasākumu, negatīvi tiktu ietekmētas citas likumīgās intereses, tad, izvērtējot samērīgumu, tas ir jāņem vērā²¹⁶.

6.4. Pierādīšanas pienākums

Dalībvalstij, kas apgalvo, ka tai ir iemesls, kas pamato preču brīvas aprites ierobežojumu, ir pienākums konkrēti parādīt šī ar sabiedrības interesēm saistītā iemesla esamību, attiecīgā ierobežojuma vajadzību un šī ierobežojuma samērīgumu ar izvirzīto mērķi. Dalībvalsts sniegtajam pamatojumam ir jāpievieno atbilstoši pierādījumi par šīs valsts veiktā ierobežojošā pasākuma adekvātumu un tā piemērotības un samērīguma analīze, kā arī rūpīgi pierādījumi, kas ļauj pamatot dalībvalsts argumentāciju²¹⁷. Šai sakarā jānorāda, ka viens vienīgs apgalvojums, ka pasākumu pamato kāds no atzītajiem apsvērumiem, vai iespējamo alternatīvu analīzes trūkums tiks uzskatīts par nepietiekamu pierādījumu²¹⁸. Tomēr Tiesa nesen norādīja, ka šis pierādīšanas pienākums nepieprasa, lai šī dalībvalsts skaidri pierādītu, ka neviens iespējamais pasākums neļauj tādos pašos apstākļos sasniegt minēto mērķi²¹⁹.

²⁰⁹ Spriedums lietā C-390/99 *Canal Satélite Digital*, Krājums, I-607. lpp., 33. punkts; spriedums lietā C-254/05 Komisija/Belģija, Krājums, 4269. lpp., 33. punkts un minētā Tiesas prakse; spriedums lietā C-286/07 Komisija/Luksemburga, Krājumā nav publicēts, 36. punkts.

²¹⁰ Spriedums lietā C-319/05 Komisija/Vācija (*Garlic*), Krājums, I-9811. lpp., 87. punkts un minētā Tiesas prakse.

²¹¹ Jo īpaši tas attiecas uz mērķi aizsargāt cilvēku veselību un dzīvību, kurš LESD 36. pantā aizsargāto īpašumu un interešu vidū ir pirmajā vietā. Šī "rīcības brīvības robeža" ir atzīta arī attiecībā uz pasākumiem, kuru pamatā ir vajadzība nodrošināt sabiedrisko kārtību, sabiedrības morāli un valsts drošību. Attiecībā uz pamatojumu ar sabiedrības veselības apsvērumiem skatīt, piemēram, spriedumu lietā C-322/01 *Deutscher Apothekerverband*, Krājums, I-14887. lpp., 103. punkts un minēto Tiesas praksi; attiecībā uz pamatojumu ar sabiedrības morāles apsvērumiem skatīt lietu 34/79 *Henn un Darby*, Krājums, 3795. lpp. un lietu C-244/06 *Dynamic Medien*, Krājums, I-505. lpp.; attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar alkoholu, un pamatojumu ar sabiedrības veselības un sabiedriskās kārtības apsvērumiem, skatīt lietu C-434/04 *Ahokainen un Leppik*, Krājums, I-9171. lpp.; attiecībā uz pasākumiem, kas vērsti pret azartspēlēm, un pamatojumu ar sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumiem, skatīt lietu C-65/05 Komisija/Grieķija, Krājums, I-10341. lpp.; attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar dzīvnieku aizsardzību, skatīt lietu C-219/07 *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers un Andibel*, Krājums, I-4475. lpp.

²¹² Spriedums lietā C-124/97 *Läärä* u.c., Krājums, I-6067. lpp., 36. punkts.

²¹³ Skatīt spriedumu lietā 104/75 *De Peijper*, Krājums, 613. lpp.; spriedumu lietā C-54/05 Komisija/Somija, Krājums, I-2473. lpp., 46. punkts un spriedumu lietā C-297/05 Komisija/Nīderlande, Krājums, I-7467. lpp., 79. punkts, kurā Tiesa norāda iespējamās apstrīdēto pasākumu alternatīvas.

²¹⁴ Skatīt spriedumu lietā C-500/06 *Corporación Dermoeestética*, Krājums, I-5785. lpp., 39. punkts; spriedumu lietā C-169/07 *Hartlauer*, Krājums, I-1719. lpp., 55. punkts.

²¹⁵ Spriedums lietā C-249/07 Komisija/Nīderlande, Krājumā nav publicēts, 47.–50. punkts.

²¹⁶ Skatīt ģenerāladvokāta M. P. Maduro secinājumus lietā C-434/04 *Ahokainen un Leppik*, Krājums, I-9171. lpp., 25. punkts.

²¹⁷ Spriedums lietā C-14/02 *ATRAL*, Krājums, I-4431. lpp., 69. punkts; spriedums lietā C-254/05 Komisija/Belģija, Krājums, I-4269. lpp., 36. punkts.

²¹⁸ Spriedums lietā C-265/06 Komisija/Portugāle, I-2245. lpp., 40.–47. punkts.

²¹⁹ Spriedums lietā C-110/05 Komisija/Itālija, Krājums, I-519. lpp., 66. punkts.

7. Saistība ar citām brīvībām un citiem Līguma pantiem, kas attiecas uz preču brīvu apriti

7.1. LESD 45. pants — darba ņēmēju pārvietošanās brīvība

LESD 45. pants (EKL ex 39. pants) nodrošina darba ņēmēju pārvietošanās brīvību ES. Šī brīvība nozīmē to, ka attiecībā uz iespēju strādāt ar darba apstākļiem, kā arī nodokļu un sociālajām priekšrocībām, tiek likvidēta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ starp ES migrējošajiem darba ņēmējiem un vietējiem darba ņēmējiem. LESD 45. pants aizliedz ne tikai diskrimināciju pilsonības dēļ, bet arī valsts noteikumus, kurus piemēro neatkarīgi no attiecīgā darba ņēmēja pilsonības, bet kuri traucē pārvietošanās brīvību.

Problēmas, kas saistītas ar darba ņēmēju personisko lietu apriti teorētiski varētu izvērtēt saskaņā ar LESD 34. vai 45. pantu. Tiesa risināja šo jautājumu *Weigel* lietā²²⁰, kas attiecās uz laulāta pāra mehānisko transportlīdzekļu pārvešanu no viņu valsts (Vācija) uz dalībvalsti, kurā vīrs bija sācis strādāt (Austrija). Reģistrējot mehāniskos transportlīdzekļus Austrijā, no pāra tika iekasēta pārmērīgi liela nodokļa summa. Pāris norādīja, ka nodoklis attur viņus no LESD 45. pantā noteikto tiesību izmantošanas.

Principā Tiesa tam piekrita, atzīstot, ka “[nodoklis] var negatīvi ietekmēt migrējošo darba ņēmēju lēmumu izmantot brīvas pārvietošanās tiesības”²²¹. Taču attiecībā uz citiem apsvērumiem Tiesa noraidīja pāra argumentu, ka nodoklis ir LESD 45. panta pārkāpums. Ir lietderīgi atzīmēt, ka Tiesa neizteica savu viedokli par jautājumu,

vai šāda veida ierobežojumi būtu jāizskata tikai saskaņā ar LESD 34. pantu²²². Turklāt joprojām nav skaidrs, kurās situācijās LESD 34. panta vietā izdevīgāk būtu piemērot LESD 45. pantu, ņemot vērā to, ka pēdējais minētais noteikums attiecas tikai uz dalībvalstu pilsoņiem.

Jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas praksi valsts noteikumi, kas paredz uzņēmuma transportlīdzekļa reģistrāciju un/vai aplikšanu ar nodokli dalībvalstī, kurā darba ņēmējs, kas transportlīdzekli izmanto, ir apmeties uz pastāvīgu dzīvi, pat tad, ja darba devējs, kas nodrošināja darba ņēmēju ar šo transportlīdzekli, ir reģistrēts citā dalībvalstī un pat tad, ja transportlīdzekli galvenokārt izmanto darba devēja reģistrācijas dalībvalstī, ir LESD 45. panta pārkāpums²²³, jo šādi noteikumi var veicināt to, ka darba ņēmējs atsakās izmantot noteiktas priekšrocības, piemēram, transportlīdzekļa piešķiršanu, un, visbeidzot, ka viņš vispār atsakās strādāt citā dalībvalstī.

7.2. LESD 56. pants — pakalpojumu sniegšanas brīvība

Pakalpojumu sniegšanas brīvība (LESD 56. pants, EKL ex 49. pants), kas ir vēl viena no Līgumā noteiktajām pamatbrīvībām, ir cieši saistīta ar preču brīvu apriti. Abas brīvības attiecas uz saimnieciskajiem darījumiem, galvenokārt tirdznieciskiem darījumiem, starp dalībvalstīm. Šīs ciešās saistības dēļ kāds konkrēts valsts pasākums reizēm vienlaicīgi ierobežo gan

preču apriti (LESD 34. pants), gan pakalpojumu sniegšanas brīvību (LESD 56. pants).

Kāda konkrēta prasība, kas attiecas uz preču izplatīšanu, vairumtirdzniecību vai mazumtirdzniecību, patiešām var vienlaicīgi ierobežot gan preču brīvu apriti, gan tirdzniecības pakalpojumu sniegšanas brīvību. *Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte* lietā Tiesa atzina, ka “mazumtirdzniecības mērķis ir preču pārdošana patērētājiem. Šī tirdzniecība papildus juridiskam pārdošanas darījumam ietver visas darbības, ko veic tirgotājs, lai veicinātu šāda darījuma noslēgšanu. Šajās darbībās *inter alia* ietilpst pārdošanā piedāvāto preču sortimenta izvēle un dažādu pakalpojumu piedāvāšana, kas mudina patērētāju slēgt darījumu ar attiecīgo tirgotāju, nevis ar viņa konkurentu”²²⁴.

Piemēram, reklāmas ierobežojumi (piemēram, alkohola reklāmas²²⁵ ierobežojumi) var ietekmēt gan reklāmas nozares pakalpojumu sniedzējus, gan konkrētas preces un iespējas iekļauties tirgū, tādējādi radot šķēršļus ražojumu tirdzniecībai. Arī valsts pasākumus, kas aizliedz preču izsoli noteiktos apstākļos var uzskatīt, piemēram, gan par tādiem, kas kavē izsolitāja pakalpojumu darbību, gan par tādiem, kas var radīt šķēršļus preču tirdzniecībai²²⁶.

Tiesa uzskatīja, ka LESD 57. pants neizvirza prioritāti starp pakalpojumu sniegšanas brīvību un citām pamatbrīvībām²²⁷. Iespējams, procesuālās vienkāršības apsvērumu dēļ gadījumos, kad valsts pasākums var ietekmēt vairāk nekā vienu pamatbrīvību, Tiesa parasti izskata šo pasākumu

²²⁰ Spriedums lietā C-387/01 *Weigel*, Krājums, I-4981. lpp.

²²¹ Turpat, 54. punkts.

²²² P. Oliver un S. Enchelmaier. *Free movement of goods: Recent developments in the case law*. 44 CML Rev. (2007.), 669. lpp.

²²³ Lieta C-232/01 *Van Lent*, Krājums, I-11525. lpp., lieta C-464/02 Komisija/Dānija, Krājums, I-7929. lpp.

²²⁴ Spriedums lietā C-418/02 *Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte*, Krājums, I-5873. lpp., 34. punkts.

²²⁵ Sal. ar lietu C-405/98 *Gourmet International Products*, Krājums, I-1795. lpp.

²²⁶ Sal. ar lietu C-239/90 *SCP Boscher u.c.*, Krājums, I-2023. lpp.

²²⁷ Spriedums lietā C-452/04 *Fidium Finanz*, Krājums, I-9521. lpp., 32. punkts.

tikai saistībā ar vienu pamatbrīvību. Šajā nolūkā tā izlemj, kura pamatbrīvība ir dominējošā²²⁸. Tāpēc vairumā gadījumu ir būtiski noteikt valsts pasākuma galveno aspektu: ja tas ir saistīts ar precēm, tad uz to attiecas LESD 34. pants, savukārt, ja tas ir saistīts ar pakalpojumiem, tad uz to attiecas LESD 56. pants. Piemēram, attiecībā uz izsolēm vai izbraukuma tirdzniecību Tiesa pakalpojumu aspektu uzskatīja par sekundāru, tāpēc juridiskajā novērtējumā neņēma to vērā.

Tomēr galvenā aspekta pieeju ne vienmēr var izmantot. Telekomunikāciju lietā Tiesa nolēma, ka pakalpojumu aspekts un preču aspekts ir cieši saistīti, jo izmantotais telekomunikāciju aprīkojums bieži vien ir saistīts ar sniegto pakalpojumu. Tāpēc jautājumu par to, vai aizlieguma noteikšana digitālās televīzijas un tās aprīkojuma izplatītājiem būtu ES tiesību pārkāpums, tika analizēts, ņemot vērā abus pantus²²⁹.

7.3. LESD 63. pants — kapitāla brīva aprīte

LESD 63. pants (EKL ex 56. pants) attiecas uz kapitāla brīvu aprīti starp dalībvalstīm. Tas aizsargā finanšu darījumus iekšējā tirgū. Lai gan šādi darījumi parasti var būt saistīti ar kapitāla ieguldījumiem²³⁰, tomēr nevar izslēgt, ka noteiktos apstākļos tie var būt saistīti arī ar pārvedumiem natūrā. Kādā nesen pasludinātā spriedumā Tiesa nolēma, ka gadījumā, ja nodokļu maksātājs vienā dalībvalstī lūdz nodokļu atskaitījumu par ziedojumiem citā dalībvalstī, tad uz šiem ziedojumiem attiecas LESD 63. pants, pat ja tie ir veikti ikdienas lietošanas priekšmetu veidā²³¹.

7.4. LESD 37. pants — valsts monopoli

Saskaņā ar LESD 37. panta pirmo daļu (EKL ex 31. pants) "dalībvalstis pielāgo komerciālus valsts monopolus tā, lai attiecībā uz preču sagā-

des un tirdzniecības nosacījumiem nepastāvētu nekāda dalībvalstu pilsoņu diskriminācija".

Tas nenozīmē, ka monopoli ir jāatceļ, bet gan to, ka tie ir jāpielāgo tā, lai novērstu visas iespējamās diskriminācijas iespējas. Kopumā LESD 37. pantu piemēro apstākļos, kad valsts darbība: 1) piešķir ekskluzīvas pirkšanas vai pārdošanas tiesības, tādējādi padarot iespējamu importa vai eksporta kontroli, un 2) piešķir tiesības valsts uzņēmumam, valsts iestādei vai — deleģējot — privātai organizācijai.

LESD 37. pants tieši ietekmē tikai preces un attiecas tikai uz tām (tas neattiecas uz pakalpojumu vai kapitāla brīvu aprīti²³²). Turklāt šie Līguma noteikumi attiecas uz darbībām, kas ir saistītas ar konkrētu monopola darbību, un tie neattiecas uz valsts noteikumiem, kam šādas saistības nav.

No vienas puses, var teikt, ka uz šiem valsts noteikumiem attiecas citi Līguma noteikumi, piemēram, LESD 34. pants. Šī pieeja liecina, ka LESD 37. pants ir *lex specialis* salīdzinājumā ar LESD 34. panta vispārējiem noteikumiem. *Franzén* lietā, kas attiecās uz alkohola mazumtirdzniecības monopolu Zviedrijā, Tiesa nolēma, ka uz "noteikumiem, kas saistīti ar monopola pastāvēšanu un darbību"²³³ attiecas LESD 37. pants, taču "citi valsts tiesību aktu noteikumi, kurus iespējams nošķirt no monopola darbības, kaut arī tie šo darbību ietekmē, ir jāizskata, atsaucoties uz [LESD 34. pantu]"²³⁴. Šķiet, ka šis viedoklis ir atbalstīts spriedumā *Hanner* lietā, kas attiecās uz farmaceitisko līdzekļu mazumtirdzniecības monopolu Zviedrijā un kurā Tiesa norādīja, ka LESD 37. panta mērķis ir "novērst preču brīvas aprītes šķēršļus, tomēr izņemot aprīti ierobežojošu ietekmi, kas ir attiecīgo monopolu pastāvēšanas neatņemama daļa"²³⁵. Vēl jaunākā spriedumā *Rosengren* lietā Tiesa skaidroja, ka, "lai gan attiecīgais pasākums pamata lietā [...] ietekmē preču brīvu aprīti Eiropas Kopienā, tas pats par sevi neattiecas uz [Zviedrijas alkohola

mazumtirdzniecības] monopola ekskluzīvo tiesību izmantošanu attiecībā uz alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecību Zviedrijas teritorijā. Šis pasākums, kas tādējādi neattiecas uz monopola īpašās funkcijas īstenošanu, līdz ar to nav uzskatāms par saistītu ar šī monopola pastāvēšanu"²³⁶.

No otras puses, var arī apgalvot, ka LESD 37. pants pārklājas ar citiem Līguma pantiem. Pārkāpumu lietās, kas attiecās uz dažādiem valsts elektroenerģijas un gāzes monopoliem,²³⁷ Tiesa nolēma, ka patiešām ir iespējama LESD 37. panta un LESD 34. panta kopīga piemērošana. Šāda pieeja nozīmētu, ka pasākums, kas attiecas uz valsts monopolu, vispirms būtu jāizskata saskaņā ar LESD 37. pantu. Ja attiecīgo pasākumu uzskatītu par diskriminējošu, izskatīšana saskaņā ar LESD 34. un 35. pantu vairs nebūtu vajadzīga. Savukārt, ja tiktu atzīts, ka attiecīgais pasākums nav diskriminējošs saskaņā ar LESD 37. pantu, šo pasākumu būtu jāizskata saskaņā ar vispārējiem noteikumiem par preču brīvu aprīti.

7.5. LESD 107. pants — valsts atbalsts

LESD 107. pants (EKL ex 87. pants) nosaka, ka ar kopējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences kropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Šai sakarā valsts atbalsta noteikumiem un LESD 34.–36. pantam ir kopējs mērķis, proti, nodrošināt preču brīvu aprīti starp dalībvalstīm normālos konkurences apstākļos²³⁸. Tomēr, tā kā to galvenais aspekts ir atšķirīgs, valsts pasākuma klasificēšana par valsts atbalstu automātiski neizslēdz atbalsta sistēmas rūpīgu pārbaudi saistībā ar citiem ES noteikumiem, piemēram, LESD 34.–36. panta noteikumiem²³⁹. Tajā pašā

²²⁸ Spriedums lietā C-20/03 *Burmanjer u.c.*, Krājums, I-4133. lpp., 34. un turpmākie punkti.

²²⁹ Spriedums lietā C-390/99 *Canal Satélite Digital*, Krājums, I-607. lpp., 32. un 33. punkts. Skatīt arī apvienotās lietas no C-34/95 līdz C-36/95 *De Agostini un TV-Shop*, Krājums, I-3843. lpp.; lietu C-405/98 *Gourmet International Products*, Krājums, I-1795. lpp.; lietu C-452/04 *Fidium Finanz*, Krājums, I-9521.

²³⁰ Attiecībā uz "kapitāla aprītes" definīciju skatīt, piemēram, spriedumu lietā C-513/03 *van Hilten-van der Heijden*, Krājums, I-1957. lpp., 39. punkts.

²³¹ Spriedums lietā C-318/07 *Persche*, Krājums, I-359. 30. punkts.

²³² Lieta 155/73 *Sacchi*, Krājums, 409. lpp.

²³³ Spriedums lietā C-189/95 *Franzén*, Krājums, I-5909. lpp., 35. punkts.

²³⁴ Turpat, 36. punkts.

²³⁵ Spriedums lietā C-438/02 *Hanner*, Krājums, I-4551. lpp., 35. punkts.

²³⁶ Spriedums lietā C-170/04 *Rosengren u.c.*, Krājums, I-4071. lpp., 21. un 22. punkts; skatīt arī lietu C-186/05 Komisija/Zviedrija, Krājumā nav publicēts.

²³⁷ Lieta C-159/94 Komisija/Francija, Krājums, I-5815. lpp., 41. punkts; lieta C-158/94 Komisija/Itālija, Krājums, I-5789. lpp., 33. punkts; lieta C-157/94 Komisija/Nīderlande, Krājums, I-5699. lpp., 24. punkts.

²³⁸ Lieta 103/84 Komisija/Itālija, Krājums, 1759. lpp., 19. punkts.

²³⁹ Lieta C-234/99 *Nygård*, Krājums, I-3657. lpp., 56. punkts; lieta C-351/88 *Laboratori Bruneau*, Krājums, I-3641. lpp., 7. punkts.

laikā tas vien, ka valsts atbalsta pasākums kā tāds ietekmē ES iekšējo tirdzniecību, nav pats par sevi pietiekams fakts, lai vienlaicīgi klasificētu pasākumu par pasākumu ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē. Tāpēc Tiesa nošķir aspektus, kas ir nedalāmi saistīti ar atbalsta mērķi, un aspektus, kurus var nodalīt no nosacījumiem un darbībām, kuras ir atbalsta shēmas daļa, tomēr nav uzskatāmas par vajadzīgām atbalsta mērķa sasniegšanai vai tā pienācīgai darbībai.²⁴⁰ LESD 34.–36. pants attiecas tikai uz pēdējiem minētajiem aspektiem.

7.6. LESD 30. pants — muitas savienība

Lai gan LESD 34. pants attiecas uz beztarifū tirdzniecības šķēršļiem, visus muitas nodokļus un maksājumus, kuriem ir līdzvērtīga iedarbība, aizliedz LESD 30. pants (EKL ex 25. pants).

Saskaņā ar pastāvīgo Tiesas praksi ikviens nau- das maksājums, ko vienpusēji piemēro precēm tāpēc, ka tās šķērso robežu, un kas nav muitas nodoklis šī vārda tiešajā nozīmē, neatkarīgi no šī maksājuma apmēra, nosaukuma un piemērošanas veida, ir maksājums ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 30. panta nozīmē²⁴¹. Tomēr maksājumu nevar klasificēt par maksājumu ar muitas nodoklim līdzvērtīgu iedarbību, ja tas attiecas uz vispārējo iekšējo nodevu sistēmu, ko sistemātiski un saskaņā ar vieniem un tiem pašiem kritērijiem piemēro vietējiem ražojumiem un ievestajiem vai izvestajiem ražojumiem²⁴².

Pat tad, ja maksājumu vienādi piemēro vietējiem un ievestajiem ražojumiem, bet vietējiem ražojumiem piemēroto nodokli tieši vai netieši pilnīgi kompensē, piemēram, gadījumā, kad gūtos ieņēmumus ir paredzēts izmantot, lai finansētu darbības, kas dod labumu tikai ar nodokļiem apliktajiem vietējiem ražojumiem, bet ievestajiem ražojumiem no šādas atlīdzināšanas nav nekāda labuma, nodokli var pārklasificēt par muitas nodokli vai maksājumu, kam ir

līdzvērtīga iedarbība, ņemot vērā to, ka praktiski “nodokli” maksā tikai importētāji²⁴³.

Tiesa īpašu uzmanību ir pievērsusi jautājumam par tā dēvētajiem “slēptajiem maksājumiem”, proti, valsts pasākumiem, kas nav acimredzami, bet kas būtībā ir maksājumi ar līdzvērtīgu iedarbību. Piemēram, kādā lietā, kas attiecās uz Vācijas tiesību aktu, saskaņā ar kuru par atkritumu sūtījumiem uz citu dalībvalsti bija jāveic obligātais maksājums atkritumu atpakaļnosūtīšanas solidaritātes fondā²⁴⁴, un kādā citā lietā, kas attiecās uz Beļģijas tiesību aktu, ar kuru aplika ar nodokļiem ievestos dimantus²⁴⁵, lai nodrošinātu sociālo apdrošināšanu Beļģijas kalnračiem, Tiesa atzina, ka maksājumi ir jāuzskata par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību. Parasti jebkuru maksājumu, kas saistīts ar robežu šķērsošanu, neatkarīgi no tā mērķa, apmēra un diskriminējošās vai aizsargājošās būtības, uzskata par maksājumu ar līdzvērtīgu iedarbību.

7.7. LESD 110. pants — noteikumi par nodokļiem

LESD 110. pants (EKL ex 90. pants) papildina noteikumus par tādu muitas nodokļu un maksājumu aizliegšanu, kam ir līdzvērtīga iedarbība. Tā mērķis ir nodrošināt preču brīvu apriti starp dalībvalstīm normālas konkurences apstākļos, novēršot jebkāda veida aizsardzību, ko varētu radīt diskriminējošu iekšējo nodokļu piemērošana citu dalībvalstu izcelsmes precēm²⁴⁶. Attiecībā pret LESD 34. pantu 110. pantu uzskata par *lex specialis*, tāpēc gadījumos, uz kuriem attiecas LESD 110. pants, LESD 34. pantu nepiemēro. Kā piemēru var minēt spriedumu *Kawala*²⁴⁷ lietā, kurā Tiesa nolēma, ka uz fiskālu reģistrācijas maksu importētām lietotām automašīnām attiecas 110. pants un ka tāpēc LESD 34. pants nav piemērojams.

LESD 110. panta pirmā daļa ir pārkapta, ja nodokli, ko uzliek ievestajam ražojumam, un nodokli, ko uzliek līdzīgam vietējam ražojumam, aprēķina atšķirīgā veidā un ņemot vērā atšķirī-

gus kritērijus, kā rezultātā — pat ja tas tā ir tikai atsevišķos gadījumos — ievestajam ražojumam piemērojams nodoklis ir lielāks.

Tiesa līdzīgus ražojumus definēja kā ražojumus, kam ir līdzīga īpašība un kas apmierina tās pašas patērētāju vajadzības. Saskaņā ar Tiesas spriedumu lietā 168/78 Komisija/Francija²⁴⁸, graudu bāzes stiprie alkoholiskie dzērieni, piemēram, viskijs, rums, džins un degvīns, tiek uzskatīti par līdzīgiem vīna augļu bāzes stipriem alkoholiskajiem dzērieniem, piemēram, konjakam, kalvadosam un armanjakam.

Ja nodokļa uzlikšana nav tieši diskriminējoša, tā varētu būt netieši diskriminējoša savas ietekmes dēļ. Praktiskas grūtības nevar pamatot diskriminējošu iekšējo nodokļu piemērošanu precēm, kuru izcelsme ir citās dalībvalstīs²⁴⁹.

LESD 110. panta otrā daļa ir paredzēta, lai aptvertu valsts pasākumus, kuru mērķis ir netieši aizsargāt vietējos ražojumus, piemērojot nevienlīdzīgus nodokļus ārvalstu precēm, kuras var nebūt precīzi līdzīgas vietējām precēm, bet kuras tomēr var ar tām konkurēt. Lietā 170/78 Komisija/Apvienotā Karaliste²⁵⁰ Apvienotā Karaliste dažiem vīniem bija uzlikusi tādu akcīzes nodokli, kas bija aptuveni piecas reizes lielāks par alum uzlikto nodokli. Apvienotā Karaliste saražo ļoti daudz alus, bet ļoti maz vīna. Secinājusi, ka vieglie vīni patiesi konkurē ar alu, Tiesa secināja, ka, piemērojot no svai- gām vīnogām gatavotiem vieglajiem vīniem salīdzinoši lielāku akcīzes nodokli nekā alum, Apvienotā Karaliste nav izpildījusi pienākumus, ko tai nosaka LESD 110. panta otrā daļa.

Gadījumos, kad maksājumu uzliek vietējiem un ievestajiem ražojumiem, bet ieņēmumus ir paredzēts izmantot, lai finansētu darbības, kas dod labumu tikai vietējiem ražojumiem, tādējādi daļēji kompensējot vietējiem ražojumiem uzlikto nodokļu slogu, šāds maksājums ir diskriminējoša nodokļu uzlikšana, ko aizliedz LESD 110. pants²⁵¹.

²⁴⁰ Lieta 74/76 *Ianelli*, Krājums, 557. lpp., 17. punkts.

²⁴¹ Lieta 24/68 Komisija/Itālija, Krājums, 193. lpp.; apvienotās lietas C-441/98 un C-442/98 *Michailidis*, Krājums, I-7145. lpp., 15. punkts.

²⁴² Lieta C-389/00 Komisija/Vācija, Krājums, I-2001. lpp.

²⁴³ Lieta C-28/96 *Fazenda Pública*, Krājums, I-4939. lpp.

²⁴⁴ Lieta C-389/00 Komisija/Vācija, Krājums, I-2001. lpp.

²⁴⁵ Apvienotās lietas 2/69 un 3/69 *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders*, Krājums, 211. lpp.

²⁴⁶ Apvienotās lietas C-290/05 un C-333/05 *Nádasdi un Németh*, Krājums, I-10115. lpp., 45. punkts.

²⁴⁷ Lieta C-134/07 *Kawala*, Krājums, I-10703. lpp.

²⁴⁸ Lieta 168/78 Komisija/Francija, Krājums, 347. lpp.

²⁴⁹ Lieta C-221/06 *Stadtgemeinde Frohnleiten un Gemeindebetriebe Frohnleiten*, Krājums, I-9643. lpp.

²⁵⁰ Lieta 170/78 Komisija/Apvienotā Karaliste, Krājums, 2265. lpp.

²⁵¹ Lieta C-28/96 *Fazenda Pública*, Krājums, I-4939. lpp.; spriedums lietā C-206/06 *Essent Network Noord u.c.*, Krājums, I-5497. lpp.

7.8. LESD 114. pants — tiesību aktu tuvināšana

Sākotnēji LESD 114. pants (EEK ex 100.a pants) bija iekļauts Līgumā ar Vienoto Eiropas aktu. Minētais pants piešķir ES likumdevējam iestādēm tiesības “paredzēt pasākumus, lai tuvinātu dalībvalstu normatīvos vai administratīvos aktus, kuri attiecas uz iekšējā tirgus izveidi un darbību”. Šī panta darbības jomu Tiesa ir interpretējusi plaši²⁵². Patiešām varētu teikt, ka spriedums *tabakas reklāmas* lietā²⁵³ bija jauns pavērsiens, jo Tiesa secināja, ka ES likumdevējas iestādes ir pieņēmušas tiesību aktu, kas ES līmenī ir nepieņemams²⁵⁴. Izvērtējot apstrīdētās direktīvas likumīgumu, Tiesa norādīja, ka LESD 114. pantā minēto pasākumu mērķis ir uzlabot iekšējā tirgus izveidi un darbības nosacījumus. Turklāt, ja ir izpildīti nosacījumi, kas paredzēti, lai varētu atsaukties uz LESD 114. pantu, tad “Kopienas likumdevējam nevar liegt balstīties uz šo juridisko pamatu, pamatojoties uz to, ka sabiedrības veselības aizsardzība ir izšķirošs faktors izvēlē²⁵⁵. Attiecīgās direktīvas likumīgumu Tiesa izvērtēja no diviem viedokļiem. Pirmkārt, tā analizēja, vai direktīva patiešām veicina preču brīvas aprites un pakalpojumu sniegšanas brīvības šķēršļu izušanu. Otrkārt, tā analizēja, vai direktīva veicina konkurences kropļojumu novēršanu.

Iepriekš minētais spriedums rada dažus interesantus jautājumus *inter alia* par saikni starp LESD 34. un 114. pantu. Attiecībā uz šo saikni *J. Usher* norāda, ja “kā norādīts spriedumā *Gourmet International Products* lietā, valsts reklāmas aizliegumu var attaisnot saskaņā ar [LESD 36.] pantu, tad rodas jautājums, vai LESD [114.] pants ir izstrādāts, lai sasniegtu šo mērķi, un, jo īpaši, vai to var izmantot, lai šādu valsts aizliegumu aizstātu ar [ES] mēroga aizlie-

gumu²⁵⁶. Nākotnē būs redzams, kā tieši saikne starp šiem abiem pantiem attīstīsies integrētākā, globāli konkurējošā iekšējā tirgū.

Lai kā arī būtu, ja ES likumdevēja iestāde pieņem pasākumus, pamatojoties uz LESD 114. pantu, tad dalībvalsts, pamatojoties uz LESD 114. panta 4.–9. punktu, var izņēmuma kārtā un īpašu problēmu dēļ atkāpties no pilnīgi saskaņotiem noteikumiem. Dalībvalstij ir jāinformē Komisija par plānoto pasākumu un jāpierāda, ka tas ir vajadzīgs un raksturīgs tikai šīs dalībvalsts teritorijai. Pēc tam Komisija sešu mēnešu laikā pēc šīs paziņošanas apstiprina vai noraida attiecīgos valsts noteikumus, iepriekš pārbaudot, vai tie nav patvaļīgas diskriminācijas līdzeklis vai slēpts ierobežojums tirdzniecībā starp dalībvalstīm. Komisija pārbauda arī to, vai tas nerada šķēršļus iekšējā tirgus darbībai²⁵⁷. Tiesa ir sniegusi dažas vadlīnijas attiecībā uz šo noteikumu piemērošanu, kurās šajos noteikumos paredzētās atkāpes ir interpretētas šauri²⁵⁸.

7.9. LESD 346., 347. un 348. pants

LESD 346. pants (EKL ex 296. pants) ļauj dalībvalstīm aizsargāt to būtiskās drošības intereses, kas saistītas ar ieroču, municijas un militārā aprīkojuma ražošanu vai tirdzniecību, ja vien veiktie pasākumi nelabvēlīgi neietekmē tādu ražojumu tirdzniecību iekšējā tirgū, kuri nav tieši paredzēti militāriem nolūkiem. Ja Komisija vai dalībvalsts uzskata, ka kāda dalībvalsts nepareizi izmanto tās pilnvaras, attiecīgās dalībvalsts gadījumā var izmeklēt Komisija un, ja nepieciešams, lietu var nodot Tiesā.

Ir svarīgi uzsvērt, ka kopumā atkāpes no ES noteikumiem jāinterpretē šauri. Turklāt šādiem

izņēmumiem jāatbilst samērīguma principam²⁵⁹. Lai gan LESD 346. pants noteiktos apstākļos paredz atkāpes no Līguma noteikumu striktas piemērošanas, ES tiesību pārākums un to normu lietderīgā iedarbība ierobežo atsaukšanos uz šo noteikumu²⁶⁰. Tiesa var izvērtēt dalībvalsts rīcības brīvības robežas, ņemot vērā samērīgumu²⁶¹ un vispārējo principu ievērošanu²⁶².

LESD 347. pants (EKL ex 297. pants) ļauj dalībvalstīm veikt pasākumus gadījumā, ja tajās izceļas nozīmīgi iekšēji nemieri, kas traucē uzturēt likumību un kārtību, sākas karš vai starptautisks saspīlējums. Saskaņā ar šo pantu dalībvalstīm ir savā starpā jāapsprīžas par to, kādus kopīgus līdzekļus izmantot kopējā tirgus aizsardzībai pret šādiem pasākumiem. Veiktajiem pasākumiem, līdzīgi kā LESD 346. panta gadījumā, ir jāatbilst samērīguma principam.

LESD 348. pants (EKL ex 298. pants) dod Komisijai tiesības iejaukties, ja 346. vai 347. panta izmantošana kropļo konkurences apstākļus.

7.10. LESD 351. pants

LESD 351. pants (EKL ex 307. pants) attiecas uz starptautisko tiesību aktu noteiktajām tiesībām un pienākumiem, kurus dalībvalstis uzņēmušas pirms 1958. gada 1. janvāra vai pirms pievienošanās dienas. Parasti Līguma noteikumi šīs tiesības un pienākumus neietekmē.

Attiecībā uz LESD 34. pantu Tiesa lietā C-324/93²⁶³ noteica robežas dalībvalstu iespējām pieņemt pasākumus, kas ir pretrunā ar pienākumiem, kurus tām nosaka minētais pants. Lieta attiecās uz atteikumu piešķirt atļauju ievest diamorfinu (narkotiska viela, uz

²⁵² Skatīt, piemēram, lietu C-350/92 Spānija/Padome, Krājums, I-1985. lpp., un lietu C-300/89 Komisija/Padome (titāna dioksīds), Krājums, I-2867. lpp.

²⁵³ Lieta C-376/98 Vācija/Parlaments un Padome, Krājums, I-8419. lpp. Šī lieta attiecās uz Direktīvas 98/43, ar ko aizliedz visa veida tabakas izstrādājumu reklāmu un sponsorēšanu ES, likumīgumu.

²⁵⁴ Protams, nav zināms, vai apstrīdētā direktīva varētu būt pieņemta saskaņā ar EKL 308. pantu. (Pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā sk. LESD 352. pantu (EKL ex 308. pants).)

²⁵⁵ Spriedums lietā C-376/98 Vācija/Parlaments un Padome, Krājums, I-8419. lpp., 88. punkts.

²⁵⁶ *J. Usher*, piezīmes par lietu C-376/98, *CML Rev.* 1519, 1538. lpp. Šai sakarā skatīt arī *G. Davies (Can Selling Arrangements be harmonised? 2005., EL Rev. 370)*, kas atbalsta plašu LESD 114. panta darbības jomas interpretāciju, norādot, ka pozitīvai saskaņošanai nebūtu jābūt tikai negatīvas saskaņošanas atspulgām. Viņš atzīmē, ka Līgums skaidri nosaka, ka iekšējam tirgum ir jābūt tādām, kurā tiek respektētas arī vērtības, kas nav saistītas ar tirdzniecību.

²⁵⁷ Skatīt, piemēram, Komisijas 2001. gada 18. jūlija lēmumu par Vācijas izziņotajiem valsts noteikumiem farmakovigilances jomā, OV L 202, 27.7.2001., 46. lpp., Komisijas 1994. gada 14. septembra lēmumu, OV L 316, 9.12.94., 43. lpp., Komisijas 1996. gada 26. februāra lēmumu, OV L 69, 19.3.1996., 32. lpp., Komisijas 1998. gada 22. decembra lēmumu, OV L 3, 7.1.1999., 13. lpp., un septiņus Komisijas 1999. gada 26. oktobra lēmumus, OV L 329, 22.12.1999.

²⁵⁸ Skatīt lietu C-41/93 Francija/Komisija, Krājums, I-1829. lpp., un lietu C-319/97 *Kortas*, Krājums, I-3143. lpp. Šai sakarā skatīt arī spriedumu lietā C-3/00 Dānija/Komisija, Krājums, I-2643. lpp., ar kuru Tiesa atcēla Komisijas lēmumu.

²⁵⁹ Skatīt jaunākos ģenerālvokāta *Ruiz-Jarabo Colomer* 2009. gada 10. februāra secinājumus lietā C-284/05 Komisija/Somija; lietā C-294/05 Komisija/Zviedrija; lietā C-372/05 Komisija/Vācija; lietā C-387/05 Komisija/Itālija un lietā C-409/05 Komisija/Griekija, Krājumā nav publicēti, 124. punkts. Šai sakarā skatīt arī skaidrojošo paziņojumu par Līguma 296. panta piemērošanu valsts iepirkumam aizsardzības vajadzībām, COM(2006) 779.

²⁶⁰ 125. punkts.

²⁶¹ Šai sakarā skatīt lietu 222/84 *Johnston*, Krājums, 1651. lpp.

²⁶² Ģenerālvokāta *Ruiz-Jarabo Colomer* secinājumi lietās C-284/05, C-294/05, C-372/05, C-387/05 un C-409/05, 141. punkts.

²⁶³ Lieta C-324/93, *Evans Medical* un *Macfarlan Smith*, Krājums, I-563. lpp.

kuru attiecas 1961. gada Vienotā konvencija par narkotiskajām vielām) Apvienotajā Karalistē. Tiesa nosprieda, ka tas, ka pasākums "ir pieņemts saskaņā ar starptautisku nolīgumu, kas noslēgts pirms Līguma vai dalībvalsts pievienošanās, un tas, ka dalībvalsts patur spēkā

šo pasākumu atbilstīgi [351.] pantam, kaut arī tas ir šķērslis, nenozīmē, ka šis pasākums neietilpst [34.] panta darbības jomā, jo [351.] pants ir piemērojams tikai tad, ja nolīgums nosaka dalībvalstij pienākumu, kas ir pretrunā ar Līgumu".

No tā var secināt, ka dalībvalstīm ir jāatturas no tādu pasākumu pieņemšanas, kas ir pretrunā ar ES tiesībām, jo īpaši noteikumiem par preču brīvu apriti, ja starptautiskie nolīgumi, ko tās parakstījušas, nenosaka, ka tām šādi pasākumi ir jāpieņem.

8. Saistītie sekundārie tiesību akti

8.1. Direktīva 98/34/EK, ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko standartu un noteikumu, kā arī informācijas sabiedrības pakalpojumu noteikumu jomā

Kopš 1984. gada Direktīva 83/189/EEK, kas pēc kodifikācijas ir kļuvusi par Direktīvu 98/34/EK, nosaka Eiropas Savienības dalībvalstīm pienākumu informēt Komisiju un pārējās dalībvalstis par visiem tehnisko noteikumu projektiem, kas attiecas uz ražojumiem, un kopš 1999. gada — par visiem tehnisko noteikumu projektiem, kas attiecas uz informācijas sabiedrības pakalpojumiem, pirms to pieņemšanas valsts tiesību aktos.

Komisija un dalībvalstis darbojas, izmantojot preventīvās kontroles sistēmu. Nogaidīšanas periodu laikā dalībvalstis nedrīkst pieņemt savus izziņotos noteikumu projektus vismaz trīs mēnešus, kamēr tos izskata. Šo laika posmu var pagarināt līdz 18 mēnešiem, ja attiecīgais pasākums var radīt nepamatotus šķēršļus tirdzniecībai vai ja jomā, uz kuru attiecas izziņotais projekts, notiek saskaņošana ES līmenī.

Tāpēc šī procedūra likvidē visus šķēršļus sekmīgai iekšējā tirgus darbībai pat pirms to rašanās, tādējādi novēršot vajadzību rīkoties ar atpakaļejošu spēku, kas vienmēr ir daudz grūtāk. Valsts projekti tiek pielāgoti ES tiesībām, pirms to pieņemšanas, un tos uz noteiktu laiku var pat atlikt, lai veicinātu diskusijas ES līmenī.

Saskaņā ar Tiesas praksi (skatīt spriedumu *CIA Security International* lietā un *Unilever* lietā²⁶⁴) tehniskos noteikumus, kas nav darīti zināmi izstrādes posmā vai kas ir pieņemti obligāto nogaidīšanas periodu laikā, nedrīkst piemērot, un attiecīgi valsts tiesām tie jāuzskata par spēkā neesošiem attiecībā uz privātpersonām. Šī pastāvīgā Tiesas prakse nesen tika vēlreiz apstiprināta²⁶⁵.

8.2. Regula (EK) Nr. 2679/98 — “zemeņu” regula

Regula (EK) Nr. 2679/98 par iekšējā tirgus darbību attiecībā uz preču brīvu apriti starp dalībvalstīm paredz īpašas procedūras tādu būtisku preču brīvas aprites šķēršļu novēršanai dalībvalstīs, kas rada nopietnus zaudējumus skartajām personām un nosaka vajadzību pēc tūlītējas rīcības. Šie šķēršļi var būt, piemēram, valsts iestāžu bezdarbība attiecībā pret personu vardarbīgu rīcību, nevardarbīgu robežu bloķēšanu vai dalībvalsts rīcību, piemēram, institucionālu boikotu pret ievestajiem ražojumiem.

Regula paredz trauksmes izziņošanas procedūru un informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un Komisiju. Regulā arī atgādināts dalībvalstīm, ka tām ir pienākums pieņemt vajadzīgus un samērīgus pasākumus preču brīvas aprites nodrošināšanai un informēt par to Komisiju, kā arī dotas tiesības Komisijai nosūtīt attiecīgajai

dalībvalstij paziņojumu, kurā ir noteikts, ka šie pasākumi jāpieņem ļoti īsā termiņā²⁶⁶.

8.3. Regula (EK) Nr. 764/2008 — “savstarpējās atzišanas” regula

Kopienas likumdevējas iestādes 2008. gadā pieņēma regulu, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem produktiem. Šīs regulas galvenais mērķis ir noteikt valsts iestāžu un uzņēmumu tiesības un pienākumus gadījumos, kad valsts iestādes vēlas liegt savstarpējo atzišanu un citā dalībvalstī likumīgi tirgotu ražojumu piekļuvi tirgum. Regula paredz valsts iestādēm pierādīšanas pienākumu attiecībā uz nodomu liegt piekļuvi tirgum. Tām rakstveidā ir jāsniedz precīzi tehniskie vai zinātniskie apsvērumi, kas pamato to nodomu liegt ražojumam piekļuvi valsts tirgum. Uzņēmējam tiek dota iespēja aizstāvēt savu viedokli un iesniegt kompetentajām iestādēm pamatotus argumentus.

Ar regulu katrā dalībvalstī izveido arī “produktu informācijas punktu” sistēmu, kas sniedz informāciju par produktu tehniskajiem noteikumiem un savstarpējās atzišanas principa īstenošanu uzņēmumos un kompetentajās iestādēs citās dalībvalstīs.

²⁶⁴ Lieta C-194/94 *CIA Security International*, Krājums, I-2201. lpp., un lieta C-443/98 *Unilever*, Krājums, I-7535. lpp.

²⁶⁵ Lieta C-20/05 *Schwibbert*, Krājums, I-9447. lpp.

²⁶⁶ Papildu informācija pieejama vietnē http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/free-movement-non-harmonised-sectors/rapid-intervention-mechanism/index_en.htm

9. LESD 34. un 35. panta **izpilde**

9.1. Tiešā ietekme — izpilde privātajā jomā

Tiesa ir atzinusi, ka LESD 34. pantā minētais aizliegums ir "obligāts un skaidri formulēts un tā īstenošanai nav vajadzīga dalībvalstu vai Kopienas iestāžu turpmāka iejaukšanās". Tāpēc LESD 34. pantam ir "tieša ietekme, un tas nosaka individuālās tiesības, kuras valsts tiesām ir jāaizsargā"²⁶⁷.

Vēlāk Tiesa sprieda, ka arī LESD 35. pantam ir tieša ietekme, ka arī šī panta noteikumi ir "tieši piemērojami" un ka tie "nosaka individuālās tiesības, kuras dalībvalstu tiesām ir jāaizsargā"²⁶⁸.

Personas var atsaukties uz preču brīvas aprites principu un tiesībām uz preču brīvu apriti, vērsties valsts tiesā. Valsts tiesa var atteikties piemērot valsts noteikumus, ko tā uzskata par neatbilstīgiem LESD 34. un 35. pantam. Var būt arī tā, ka valsts tiesai ir jānovērtē, kādā mērā importa vai eksporta šķērslī var pamatot ar obligātajām prasībām vai vispārējas nozīmes mērķiem, kas minēti LESD 36. pantā.

9.2. SOLVIT tīkls

SOLVIT ir tiešsaistes tīkls (www.europa.eu/solvit), kura mērķis ir risināt problēmas, kas radušās, valsts iestādēm nepareizi piemērojot iekšējā tirgus tiesību aktus. Šajā nolūkā visas EEZ dalībvalstis ir izveidojušas savus SOLVIT centrus, kuri tieši sazinās, izmantojot tiešsaistes datu bāzi. SOLVIT centri ir valsts pārvaldes sastāvdaļa, un to mērķis ir desmit nedēļu laikā piedāvāt pilsoņiem un uzņēmumiem problēmu risinājumus. Padomes apstiprinātajā Komisijas 2001. gada ieteikumā²⁶⁹ izklāstīts SOLVIT regulaments. Eiropas Komisija uzrauga tīklu un, ja nepieciešams, palīdz paātrināt sūdzību risi-

nāšanu. SOLVIT tīklā 2008. gadā risināto lietu skaits pieauga vēl par 22 %, un pirmo reizi tika sasniegta 1000 lietu robeža gada laikā. Atrisināto lietu daļa ir liela — 83 %.

9.3. Pārkāpumu konstatēšanas procedūra saskaņā ar LESD 258. un 260. pantu

9.3.1. LESD 258. UN 260. PANTĀ NOTEIKTĀ PROCEDŪRA

Būdama "Līguma sargātāja", Komisija atbilstoši sūdzībai vai pēc pašas iniciatīvas var sākt pārkāpumu konstatēšanas procedūru pret dalībvalsti, kura, iespējams, nav izpildījusi pienākumus, ko tai nosaka Kopienas tiesību akti.

LESD 258 (EKL ex 226. pants) nosaka "pārkāpumu konstatēšanas procedūras" oficiālos pasākumus. Pirmais posms ir oficiāla paziņojuma vēstules nosūtīšana attiecīgajai dalībvalstij, lūdzot sniegt paskaidrojumus noteiktā termiņā, parasti divu mēnešu laikā.

Ņemot vērā attiecīgās dalībvalsts atbildi vai faktu, ka šāda atbilde nav saņemta, Komisija var nolemt nosūtīt dalībvalstij pamatotu atzinumu. Šajā dokumentā skaidri un nepārprotami ir norādīti iemesli, kāpēc tiek uzskatīts, ka ir pārkāpti ES tiesību akti, un dalībvalsts tiek aicināta noteiktā termiņā, parasti divos mēnešos, izpildīt atzinumā noteiktās prasības.

Ja dalībvalsts neizpilda pamatotajā atzinumā noteiktās prasības, Komisija var nolemt vērsties Tiesā, lai tā atzītu, ka ir pārkāpts preču brīvas aprites princips. Ja Tiesa savā galīgajā nolēmumā par šo jautājumu konstatē, ka šāds pārkā-

pums ir noticis, attiecīgajai dalībvalstij ir jāveic pasākumi, kas vajadzīgi sprieduma izpildei.

Ja dalībvalsts neveic šādus pasākumus, Komisija atkal var vērties Tiesā. Kārtība, kādā notiek atkārtota vērsšanās Tiesā, ir izklāstīta LESD 260. pantā. LESD 260. pantā noteiktā procedūra paredz to pašu pirmstiesas pasākumu izmantošanu, kas noteikti LESD 258. pantā, vienīgi Komisijai nav jāiesniedz argumentēts atzinums. Ja Tiesa konstatē, ka attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi tās pirmo spriedumu, Tiesa var noteikt šai dalībvalstij finansiālas sankcijas. Šīm finansiālajām sankcijām ir preventīva ietekme, un to mērķis ir mudināt dalībvalsti nodrošināt atbilstību ES tiesību aktiem, cik ātri vien iespējams²⁷⁰.

9.3.2. SŪDZĪBAS

Ikviens, kas uzskata, ka kādas dalībvalsts pasākums ir pretrunā ar LESD 34.–36. pantu, var iesniegt sūdzību Eiropas Komisijā. Lielu daļu pārkāpumu konstatēšanas procedūru, kas attiecas uz preču brīvu apriti, Komisija ir sākusi, pamatojoties uz šādām sūdzībām. Komisijas 2002. gada paziņojumā par attiecībām ar sūdzības iesniedzēju jautājumos par ES tiesību pārkāpumiem²⁷¹ izklāstīti sūdzību iesniegšanas noteikumi un garantijas.

Sūdzība jāiesniedz rakstveidā jebkurā ES oficiālajā valodā, izmantojot pastu, faksu vai e-pastu. Tā nav obligāta prasība, tomēr ieteicams izmantot "standarta sūdzību veidlapu"²⁷², jo tādējādi Komisijai tiek nosūtīta visa vajadzīgā informācija, un tas paātrina sūdzību izskatīšanu.

Komisijas ģenerālsēkretariāts 15 dienu laikā nosūtīs sūdzības iesniedzējam sākotnējo saņemšanas apstiprinājumu. Mēneša laikā pēc šī apstiprinājuma nosūtīšanas Komisija lems par to, vai sarakste ir reģistrējama.

²⁶⁷ Lieta 74/76 *Ianelli*, Krājums, 557. lpp.

²⁶⁸ Lieta 83/78 *Redmond*, Krājums, 2347. lpp.

²⁶⁹ Komisijas 2001. gada 7. decembra leteikums par iekšējā tirgus problēmu risināšanas tīkla SOLVIT izmantošanas principiem, C(2001) 3901, OV L 331, 15.12.2001., 79.–82. lpp.

²⁷⁰ Papildu informācija par LESD 258. un 260. pantā noteikto procedūru un finansiālo sankciju aprēķināšanas metodēm pieejama vietnē http://ec.europa.eu/community_law/infringements/infringements_en.htm un http://ec.europa.eu/community_law/infringements/infringements_228_en.htm.

²⁷¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0141:EN:HTML>.

²⁷² http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_forms_en.htm.

Lai gan sūdzības iesniedzējs nav pret dalībvalsti uzsāktās procedūras oficiālā puse, tomēr viņam/ viņai tiek nodrošinātas dažas svarīgas administratīvās garantijas:

- Komisija neatklās viņa/viņas personību, ja vien viņš/vai viņa nedos skaidru piekrišanu šādai personības atklāšanai;
- Komisija centīsies pieņemt lēmumu pēc būtības (vai nu lēmumu par pārkāpumu konstatēšanas procedūras uzsākšanu, vai lietas izbeigšanu) divpadsmit mēnešu laikā pēc sūdzības reģistrācijas;
- Komisijas dienesti informēs sūdzības iesniedzēju par pārkāpumu konstatēšanas procedūru gaitu, un attiecīgais departaments viņam/viņai iepriekš paziņos par savu nodomu ierosināt Komisijai izbeigt lietu.

Ja pēc izmeklēšanas Komisija uzskata, ka patiešām var būt pārkāptas ES tiesības, tā var nolemt uzsākt LESD 258. pantā noteikto pārkāpumu konstatēšanas procedūru.

Papildus jānorāda, ka nesēn Komisija vienojās ar vairākām dalībvalstīm sadarboties, lai ar "ES

izmēģinājuma projekta"²⁷³ starpniecību uzlabotu problēmu risināšanas procesu ātrumu un efektivitāti. Viens no šī izmēģinājuma projekta mērķiem ir panākt sūdzību ātrāku un labāku risināšanu, izmantojot saziņu ar dalībvalstīm, nevis oficiālu pārkāpuma konstatēšanas procedūru. Ja atbildīgais dienests uzskata, ka sūdzība ir jāizskata saskaņā ar "ES izmēģinājuma projektu", sūdzības iesniedzēju par to informēs un lūgs viņa/viņas piekrišanu personības un sūdzības satura atklāšanai. Sūdzību pēc tam nosūtīs attiecīgajai dalībvalstij, kurai 10 nedēļu laikā ir jāpiedāvā atbilstošs sūdzības risinājums.

9.3.3. PRIORITĀTES UN KOMISIJAS RĪCĪBAS BRĪVĪBA

Būdamā Līguma sargātāja, Komisija ar lielu modrību cenšas nodrošināt vispārējo atbilstību ES tiesībām un uzrauga, kā dalībvalstis ievēro noteikumus un pienākumus, kas noteikti Līgumā vai sekundārajos tiesību aktos. Tomēr dažādu iemeslu dēļ tiesiskās procedūras, piemēram, LESD 258. pantā noteiktā pārkāpumu konstatēšanas procedūra, ne vienmēr var nodrošināt labākos pieejamos līdzekļus konkrēta jautājuma risināšanai.

Tāpēc ir svarīgi uzsvērt, ka Komisijai, pat ja tā pilnībā pilda savu pienākumu pārraudzīt, kā dalībvalstis ievēro ES tiesības, ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz lēmumu par pārkāpumu konstatēšanas procedūras uzsākšanu vai neuzsākšanu²⁷⁴.

Turklāt savā 2007. gada paziņojumā par Kopienas tiesību aktu piemērošanu²⁷⁵ Komisija minēja vairākus veidus, kā uzlabot Kopienas tiesību aktu piemērošanu un izpildi. Papildus ciešāku partnerattiecību nodrošināšanai starp Komisiju un dalībvalstīm un preventīvākas rīcības veicināšanai paziņojumā bija paredzēts pārkāpumu izskatīšanu noteikt par prioritāti un paātrināt to. Saskaņā ar šiem noteikumiem par prioritāriem jo īpaši tiks uzskatīti pārkāpumi, kas rada principiālas problēmas vai īpaši ilgstoši negatīvi ietekmē attiecīgos pilsoņus un uzņēmumus.

Lai gan šie uzlabojumi pašlaik tiek īstenoti un pieredze ar jaunajiem pasākumiem, piemēram, preventīvo rīcību un uzlabotajām partnerattiecībām, gūst pirmās sekmes, tomēr visas šo pasākumu sniegtās priekšrocības kļūs zināmas tikai laika gaitā. Visās jomās, kur vajadzīga turpmāka attīstība, šie uzlabojumi ir jāpapildina arī ar pastāvīgas pārraudzības pasākumiem.

²⁷³ Skatīt "Rezultātu Eiropa — Kopienas tiesību aktu piemērošana", COM(2007) 502 galīgā redakcija, 9. lpp. un http://ec.europa.eu/community_law/infringements/application_monitoring_en.htm.

²⁷⁴ Lieta C-200/88 Komisija/Grieķija, Krājums, I-4299. lpp.; rīkojums lietā T-47/96 SDDDA/Komisija, Krājums, II-1559. lpp., 42. punkts; skatīt arī rīkojumu lietā T-177/05 Somija/Komisija, Krājumā nav publicēts, 37.–40. punkts.

²⁷⁵ "Rezultātu Eiropa — Kopienas tiesību aktu piemērošana", COM(2007) 502 galīgā redakcija.

Pielikumi

A. Svarīgi paziņojumi saistībā ar LESD 34. pantu

- Komisijas skaidrojošais paziņojums par preču procedūras vienkāršošanu preču ieviešanai citu dalībvalstu tirgū un savstarpējās atzišanas praktisku piemērošanu (OV C 265, 4.11.2003., 2. lpp.).
- Komisijas paziņojums par tādu patentētu medikamentu paralēlo importu, kuriem jau ir piešķirtas tirdzniecības atļaujas (COM(2003) 839 galīgā redakcija).
- Komisijas skaidrojošs paziņojums par procedūrām to mehānisko transportlīdzekļu reģistrācijai, kuru izcelsmes valsts ir citā dalībvalstī (OV C 68, 24.3.2007., 15. lpp.).
- Komisijas paziņojums "Iekšējais preču tirgus" (COM(2007) 35 galīgā redakcija).
- Komisijas paziņojums "Dzērienu iepakojums, depozīta sistēma un preču brīva aprīte" (OV C 107, 9.5.2009., 1. lpp.).

B. Teritoriālā piemērošana

TERITORIJAS, UZ KURĀM ATTIECAS LESD 34. PANTS

Azoru salas (Portugāles autonomais apgabals). Tās veido Sanmigela, Piku, Terseira, Sanžorži, Fajala, Floriša, Santamarija, Grasjoza, Korvu.
Tiesiskais pamats: LESD 335. panta 1. punkts (EKL ex 299. panta 2. punkts).

Francijas Gviāna (Francijas aizjūras departaments un reģions)
Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (EKL ex 299. panta 2. punkts).

Gvadelupa (Francijas aizjūras departaments un reģions)
Legal Basis: LESD 355. panta 1. punkts (EKL ex 299. panta 2. punkts).

Kanāriju salas (autonoma Spānijas kopiena). Tās veido Tenerife, Fuerteventura, Grankanārija, Lansarote, Laspalmasa, Gomera, Jerro.
Tiesiskais pamats: LESD 335. panta 1. punkts (EKL ex 299. panta 2. punkts).

Madeira (Portugāles autonomais apgabals). To veido Madeira, Portusantu, Desertašu salas, Sevidžu salas.
Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (EKL ex 299. panta 2. punkts).

Martinika (Francijas aizjūras departaments un reģions)
Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (EKL ex 299. panta 2. punkts).

Menas sala (no britu karaļa varas atkarīga teritorija). Menas sala ir no britu karaļa varas atkarīga teritorija ar pašpārvaldes tiesībām, kuras starptautiskās attiecības ir Apvienotās Karalistes kompetencē. Tā (līdzīgi kā Normandijas salas) nav ES daļa, bet tai ir ierobežotas preču brīvas aprites tiesības. Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 5. punkta c) apakšpunkts (EKL ex 299. panta 6. punkta c) apakšpunkts) un 1. panta 1. punkts Apvienotās Karalistes Pievienošanās līguma ES Protokolā Nr. 3.

Normandijas salas (no britu karaļa varas atkarīgas teritorijas). Tās veido *Gērnsija* (kurā ietilpst Oldernija, Sarka, Erma, Džetū, Liū un Brekū); un *Džersija* (kurā ietilpst Ekreu salas un Menkjē salas).
Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 5. punkta c) apakšpunkts (EKL ex 299. panta 6. punkta c) apakšpunkts) un 1. panta 1. punkts Apvienotās Karalistes Pievienošanās līguma ES Protokolā Nr. 3²⁷⁶.

Olandes salas (autonoma Somijas province)
Tiesiskais pamats: LESD 335. panta 4. punkts (EKL ex 299. panta 5. punkts).

Reinjona (Francijas aizjūras departaments un reģions)
Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (EKL ex 299. panta 2. punkts).

TERITORIJAS, UZ KURĀM LESD 34. PANTS NEATTIECAS

Akrotiri un Dekelija (Apvienotās Karalistes suverēnās bāzu teritorijas)
Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 5. punkta b) apakšpunkts (EKL ex 299. panta 6. punkta b) apakšpunkts).

Alusemu salas un Velesas de la Gomeras salas (vietas, kas pakļautas Spānijas suverenitātei)
Tiesiskais pamats: tā kā Līgumā un tā pielikumos nav konkrētas atsauces uz šīm teritorijām, Līgums uz tām neattiecas.

Andora
Tiesiskais pamats: 1990. gadā Andora apstiprināja muitas savienības līgumu ar ES, kas atļauj rūpniecības preču brīvu apriti starp Andoru un ES.

Angilja (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)
Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Aruba (Nīderlandes Karalistes daļa)
Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

²⁷⁶ LESD 355. panta 5. punkta c) apakšpunkts nosaka, ka Līgumi attiecas uz Normandijas salām (un Menas salu) tikai tik, cik tas vajadzīgs, lai nodrošinātu to noteikumu īstenošanu, kas attiecas uz minētajām salām un ko paredz Līgums par Apvienotās Karalistes pievienošanu ES. Šī pievienošanās līguma Protokolā Nr. 3 norādīts, ka Kopienas noteikumus par kvantitatīvajiem ierobežojumiem un preču brīvu apriti Normandijas salām (un Menas salai) piemēro ar tādiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem tos piemēro Apvienotajai Karalistei.

Bermudu salas (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: atbilstoši Bermudu salu valdības vēlmēm šī ir vienīgā Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija, kas nav iekļauta 2001. gada 27. novembra Lēmumā par aizjūras asociāciju²⁷⁷, ar ko isteno EK līguma IV daļu²⁷⁸.

Britu Antarktīdas teritorija (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Britu Virdžīnu salas (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Čafarinu salas (vieta, kas pakļauta Spānijas suverenitātei). Čafarinu salas ir trīs nelielas saliņas — Isladelkongreso, Izabellas II sala un Isladelreja.

Tiesiskais pamats: tā kā Līgumā un tā pielikumos nav konkrētas atsauces uz šo teritoriju, LESD, šķiet, uz to neattiecas.

Dienvīdžordžija un Dienvīdendviču salas (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Fēru salas (autonoma Dānijas province)

Lai gan Dānija ir atbildīga par šo teritoriju veidojošo 18 salu ārējām attiecībām, šai teritorijai ir plašas pašpārvaldes tiesības un LESD skaidri norādīts, ka uz šīm salām tas neattiecas.

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 5. punkta a) apakšpunkts (EKL ex 299. panta 6. punkta a) apakšpunkts).

Folklenda salas (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Francijas dienvidu un Antarktīdas zemes (Francijas aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Francijas Polinēzija (Francijas aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Gibraltārs (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija). Lai gan Apvienotā Karaliste ir atbildīga par Gibraltāra ārējām attiecībām, saistībā ar tirdzniecību ar visa veida precēm Gibraltāru uzskata par trešo valsti. LESD 355. panta 2. punkts nosaka, ka Līgums neattiecas uz tām aizjūras teritorijām, kuras uztur īpašas attiecības ar Apvienoto Karalisti un kuras (piemēram, Gibraltārs) nav iekļautas Līguma II pielikumā²⁷⁹.

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Grenlande (Dānijas province ar pašpārvaldes tiesībām)

Sākotnēji, pēc Dānijas pievienošanās, Grenlande bija Kopienas daļa, taču ar īpašu līgumu tika mainīts Grenlandes statuss un tā kļuva par aizjūras teritoriju. Kad Grenlande ieguva pašpārvaldes tiesības, tās vēlētāji 1985. gadā nobalsoja par izstāšanos no Eiropas Ekonomikas kopienas. Tādējādi Grenlandes attiecības ar ES (tāpat kā Bermudu salu attiecības ar ES) ir pat attālākas nekā ar citām aizjūras zemēm un teritorijām, kas minētas Līguma II pielikumā.

Indijas okeāna Lielbritānijas teritorija (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Islande

Tiesiskais pamats: Eiropas ekonomikas zonas (EEZ) dalībvalstis gūst labumu no preču brīvas aprites ES saskaņā ar EEZ līgumu, nevis LESD 34. pantu.

Jaunkaledonija un piederīgās teritorijas (Francijas aizjūras teritorija). Tās veido galvenā sala (*Grandtēra*), Luajotē salas un vairākas mazākas salas.

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Kaimanu salas (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

²⁷⁷ Padomes 2001. gada 27. novembra Lēmums 2001/822/EK par aizjūras zemju un teritoriju asociāciju ar Eiropas Kopienas, OV L 314, 30.11.2001., 1.–77. lpp.

²⁷⁸ Tāpēc Bermudu salu attiecības ar ES ir pat attālākas nekā ar citām aizjūras zemēm un teritorijām, kas minētas Līguma II pielikumā.

²⁷⁹ Lietā C-30/01 Komisija/Apvienotā Karaliste (Krājums, I-9481. lpp.) Tiesa atzina, ka attiecībā uz ES importa liberalizācijas sistēmu Gibraltāram būtu jāpaliek tajā pašā pozīcijā, kādā tas bija pirms Apvienotās Karalistes pievienošanās. Tātad ražojumi, kuru izcelsme ir Gibraltārs, netiek uzskatīti par Kopienas ražojumiem, uz kuriem attiecas brīvas aprites noteikumi. Tā kā šiem ražojumiem nepiemēro muitas nodokļus atbilstīgi kopējam muitas tarifam, tos nevar uzskatīt arī par precēm, kas ir brīvā apgrozībā.

Lihtenšteina

Tiesiskais pamats: Eiropas ekonomikas zonas (EEZ) dalībvalstis ES preču brīvas aprites priekšrocības izmanto saskaņā ar EEZ līgumu, nevis LESD 34. pantu.

Majota (Francijas teritoriālā kopiena)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Monako

Tiesiskais pamats: Monako ir neatkarīga valsts, kas savas ārējās attiecības principā nosaka pati, tāpēc saskaņā ar LESD 355. panta 3. punktu Līguma noteikumi automātiski uz to neattiecas.

Montserrata (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Nīderlandes Antiļas (Nīderlandes Karalistes sastāvdaļa). Tās veido Bonaire, Kirasao, Saba, Sintēstatiusa un Sintmārtena.

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Norvēģija

Tiesiskais pamats: Eiropas ekonomikas zonas (EEZ) dalībvalstis ES preču brīvas aprites priekšrocības izmanto saskaņā ar EEZ līgumu, nevis LESD 34. pantu.

Pitkērna (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Sanmarīno

Tiesiskais pamats: Sanmarīno ir neatkarīga valsts, kas savas ārējās attiecības principā nosaka pati, tāpēc saskaņā ar LESD 355. panta 3. punktu (EKL ex 299. panta 4. punktu) Līguma noteikumi automātiski uz to neattiecas.

Senpjēra un Mikelona (Francijas teritoriāla kopiena ar pašpārvaldes tiesībām)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Seūta un Meliļa (autonomas pilsētas, kas pakļautas Spānijas suverenitātei)

Tiesiskais pamats: saskaņā ar Akta par Spānijas pievienošanu ES²⁸⁰ 24. un 25. panta formulējumu, lai arī LESD 34. pants, iespējams, attiecas uz precēm, ko ievieš šajās teritorijās no pārējās ES, tie tomēr neattiecas uz precēm, kuru izcelsme ir Seūtā un Meliļā un kuras ievieš pārējā ES. Tāpēc šķiet, ka LESD 34. pants neattiecas uz precēm, kuru izcelsme ir Seūtā un Meliļā.

Svētās Helēnas sala un piederīgās teritorijas (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija). Tajā ietilpst Debesbraukšanas sala un Tristana da Kunhas salas.

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Šveice

Tiesiskais pamats: Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) dalībvalsts, bet nav Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) dalībvalsts.

Tērksas un Kaikosas salas (Apvienotās Karalistes aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

Vatikāna Pilsētvalsts

Tiesiskais pamats: Vatikāns ir neatkarīga valsts, kas savas ārējās attiecības principā nosaka pati, tāpēc saskaņā ar LESD 355. panta 3. punktu (EKL ex 299. panta 4. punktu) Līguma noteikumi automātiski uz to neattiecas.

Volisa un Futuna salas (Francijas aizjūras teritorija)

Tiesiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (EKL ex 299. panta 3. punkts).

²⁸⁰ OV L 302, 1985.

Eiropas Komisija

Preču brīva aprīte — Rokasgrāmata par to Līguma noteikumu piemērošanu, kas reglamentē preču brīvu aprīti

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs

2010 — 41 lpp. — 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-79-13482-1

doi:10.2769/25780

KĀ SAŅEMT ES IZDEVUMUS

Bezmaksas izdevumi:

- izmantojot *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- Eiropas Komisijas pārstāvniecībās un delegācijās.
Informāciju saziņai varat iegūt tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu/> vai sūtot faksu uz +352 2929-42758.

Maksas izdevumi:

- izmantojot *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Maksas abonementi (piemēram, ikgadējie *Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša* izdevumi, Eiropas Savienības Tiesas judikatūras krājumi):

- izmantojot mūsu tirdzniecības aģentus. Informāciju saziņai varat iegūt tīmekļa vietnē http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm.

PREČU BRĪVA APRĪTE

ROKASGRĀMATA PAR TO LĪGUMA NOTEIKUMU PIEMĒROŠANU,
KAS REGLAMENTĒ PREČU BRĪVU APRĪTI

■ Publikāciju birojs

